

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії і практики перекладу
з англійської мови

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства
на тему: «Індивідуально-авторські метафори в мові Шекспіра («шекспірізми»)
у світлі перекладацької множинності (на матеріалі українських перекладів
трагедій Шекспіра)»

Студентки групи МПа 01-21
факультету германської філології і
перекладу
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад
(англійська мова і друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Вороніної Анни Сергіївни

Допущена до захисту
«___»_____ 2022 року

Завідувач кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови

_____ доц. Мелько Х.Б.
(підпис) (ПІБ)

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор Кравченко Н. К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка:ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Department of Theory and Practice of Translation from the English language

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Individual author's metaphors in the language of Shakespeare (“Shakespearean phrases”) from the perspective of translation plurality (case study of Ukrainian translations of Shakespeare’s tragedies)”

Group MPa 01-21
School of Germanic philology and
translation
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation
(English and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Anna S. Voronina

Research supervisor:
N. K. Kravchenko
Doctor of Philology,
Full Professor

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра теорії і практики перекладу
з англійської мови

Затверджую:

Завідувач кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови
_____ (підпис)
к.філол.н., доц. Мелько Х.Б.
“15” вересня 2021 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студентки I курсу МПа 01-21 групи факультету германської філології і перекладу КНЛУ

Вороніної Анни Сергіївни

(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи Індивідуально-авторські метафори в мові Шекспіра («шекспірізми») у світлі перекладацької множинності (на матеріалі українських перекладів трагедій Шекспіра)

Науковий керівник д. філол.н., проф. Кравченко Наталія Кимівна

Дата видачі завдання “15” вересня 2021 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2021 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2021 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2021 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2022 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2022 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2022 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	05 жовтня 2022 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2022 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2022 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки I курсу групи МПа 01-21 факультету германської філології і перекладу

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), , перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Вороніної Анни Сергіївни

(ПІБ студента)

за темою Індивідуально-авторські метафори в мові Шекспіра («шекспірізми») у світлі перекладацької множинності (на матеріалі українських перекладів трагедій Шекспіра)

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

(_____)
(ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2022 року

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки _____ І _____ курсу групи _____ МПа 01-21 _____ факультету германської філології і перекладу

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)
Вороніної Анни Сергіївни

(ПІБ студента)

за темою Індивідуально-авторські метафори в мові Шекспіра («шекспірізми») у світлі перекладацької множинності (на матеріалі українських перекладів трагедій Шекспіра)

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” _____ ” _____ 2022 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ МЕТАФОР У МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ.....	5
1.1 Індивідуально-авторські метафори як об'єкт наукового дослідження у мовознавстві.....	5
1.2 Індивідуально-авторські метафори як перекладознавча проблема	13
1.3 Особливості художнього дискурсу та специфіка його перекладу.....	21
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2	
ТИПОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ МЕТАФОР У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	31
2.1 Семантична класифікація індивідуально-авторських метафор у художньому дискурсі	31
2.2 Формальна класифікація індивідуально-авторських метафор у художньому дискурсі	48
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3	
ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ МЕТАФОР У ПЕРЕКЛАДАХ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ	58
3.1 Застосування перекладацьких трансформації для збереження вихідного метафоричного образу індивідуально-авторських метафор у перекладах текстів англомовного художнього дискурсу.....	58
3.2 Заміщення як спосіб еквівалентного відтворення українською мовою індивідуально-авторських метафор у перекладах текстів англомовного художнього дискурсу.....	72

3.3 Перефразування як спосіб відтворення українською мовою індивідуально-авторських метафор у перекладах текстів англomовного художнього дискурсу	78
Висновки до розділу 3	82
ВИСНОВКИ.....	85
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	90
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	95
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	95
ДОДАТОК Англійськомовні індивідуально-авторські метафори у художньому дискурсі та їх відтворення в українськомовному перекладі	97
SUMMARY	108

ВСТУП

Художній дискурс є безмежним простором для функціонування різних стилістичних фігур, що додають виразності та образності художній мові письменника. Однією з таких фігур мови є індивідуально-авторська метафора. Цей троп є не лише засобом створення образності, а й характерною рисою індивідуального стилю автора, результатом його унікального світобачення. Індивідуально-авторські метафори допомагають письменнику описати створений ним неповторний художній світ, його героїв та події в творі в більш яскравих фарбах. Вживання таких метафоричних виразів сприяє більш повному вираженню смислового та експресивного змісту твору.

Одним з найвидатніших митців світової літератури, які активно створювали індивідуально-авторські метафори у своїх художніх творах, є Вільям Шекспір. Метафоричний світ великого англійського драматурга вражає своїм різноманіттям та багатогранністю. Метафоричність дає Шекспіру можливість представляти світ в неочікуваних емоційних ракурсах і тим самим розкривати різносторонність характерів героїв його трагедій та сенс речей, взаємин та почуттів. Використання індивідуально-авторських метафор є особливим індикатором, унікальним маркером стилю Вільяма Шекспіра, тому переклад цієї стилістичної фігури створює чимало викликів для перекладачів. Дослідженню художніх творів цього видатного письменника присвячено багато наукових праць, однак питання перекладу індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову досі залишається актуальним, особливо з точки зору перекладознавства.

Актуальність теми та наукового дослідження зумовлені необхідністю опрацювання та узагальнення різних підходів до вивчення індивідуально-авторської метафори як лінгвістичного явища, з одного боку, та потребою проведення комплексного перекладознавчого аналізу способів перекладу індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову, з іншого.

Мета дослідження полягає у висвітленні семантичних та формальних особливостей індивідуально-авторських метафор у трагедіях Вільяма Шекспіра та аналізі способів їх перекладу з англійської на українську мову.

Досягнення поставленої мети дослідження передбачає виконання таких **завдань**:

- розглянути метафору та індивідуально-авторську метафору як мовні явища;

- проаналізувати класифікації індивідуально-авторських метафор;

- визначити та пояснити способи перекладу індивідуально-авторських метафор в творах художнього дискурсу;

- вивчити та дослідити індивідуально-авторські метафори в трагедіях Вільяма Шекспіра;

- класифікувати індивідуально-авторські метафори, сконструйовані Вільямом Шекспіром в його трагедіях, за семантичними та формальними ознаками;

- проаналізувати українські переклади індивідуально-авторських метафор в трагедіях Вільяма Шекспіра;

- визначити, проаналізувати та дослідити способи перекладу, які використовували перекладачі під час відтворення англійських індивідуально-авторських метафор з трагедій Вільяма Шекспіра в українській мові.

Об'єктом дослідження є індивідуально-авторські метафори в трагедіях Вільяма Шекспіра.

Предметом дослідження є способи перекладу індивідуально-авторських метафор, які Вільям Шекспір використав у своїх трагедіях, з англійської на українську мову.

Методи дослідження. Поставлена мета дослідження зумовила застосування таких методів як описовий метод, метод компонентного аналізу, метод контекстуального аналізу, метод суцільної вибірки, метод кількісних підрахунків, метод зіставного аналізу та метод перекладацького аналізу тексту.

Для дослідження особливостей структури, семантики та функціонування індивідуально-авторських метафор було використано описовий метод. За допомогою методу компонентного аналізу було встановлено зміни в семантичній структурі складових елементів індивідуально-авторських метафоричних виразів Вільяма Шекспіра. Метод контекстуального аналізу було застосовано для вивчення функціональної специфіки та визначення значення індивідуально-авторських метафор в трагедіях Вільяма Шекспіра та їх прагматичного впливу. Задля збору необхідних для дослідження індивідуально-авторських метафоричних одиниць було використано метод суцільної вибірки. Метод зіставного аналізу дозволив порівняти оригінальні тексти трагедій Вільяма Шекспіра та їх українські переклади. Метод перекладацького аналізу було застосовано для дослідження способів перекладу шекспірівських індивідуально-авторських метафор українською мовою. Метод кількісних підрахунків дав можливість визначити найбільш вживані типи індивідуально-авторських метафор у трагедіях Вільяма Шекспіра відповідно до семантичної та формальної класифікацій, а також найпоширеніші способи відтворення індивідуально-авторських метафоричних висловів видатного драматурга при перекладі з англійської на українську мову.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що запропоновано детальний аналіз та опис індивідуально-авторських метафор, сформованих Вільямом Шекспіром в його трагедіях, з точки зору їх семантики та форми. Також було проведено комплексний аналіз способів перекладу шекспірівських індивідуально-авторських метафоричних виразів, які не мають повних еквівалентів в українській мові.

Практичне значення цієї кваліфікаційної роботи полягає в тому, що результати, одержані в дослідженні, є певним внеском до лексикології та загальної теорії перекладу. Зокрема, було висвітлено семантичні та формальні особливості індивідуально-авторських метафор у трагедіях Вільяма Шекспіра, а також способи перекладу, які виявились найбільш продуктивними при

відтворенні шекспірівських метафоричних виразів українською мовою. У результаті вивчення та аналізу предмету дослідження було отримано результати, які можна використовувати під час викладання студентам теоретичного та практичного курсів перекладу (розділи «Особливості перекладу тропів», «Переклад художніх творів», «Перекладацький аналіз тексту») та стилістики англійської мови (розділи «Метафора», «Індивідуально-авторська метафора»).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовано на Міжнародній науково-практичній відеоконференції «Україна у транскультурному й мультимодальному світі», яка проходила 25 травня 2022 року на базі Київського національного лінгвістичного університету на платформі Microsoft Teams. Матеріал доповіді відтворено у тезах: Вороніна А. С. Індивідуально-авторські метафори в мові Шекспіра («шекспірізми») у світлі перекладацької множинності (на матеріалі українських перекладів трагедій Шекспіра). *«Ad orbem per linguas. До світу через мови». Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції «Україна у транскультурному й мультимодальному світі», 25 травня 2022 року.* Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2022. С. 19—21.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку та резюме.

У Вступі обґрунтовано значення теми дослідження, актуальність обраної теми, сформульовано мету та визначено завдання цієї кваліфікаційної роботи, зазначено об'єкт та предмет дослідження, вказано методи дослідження, його наукову новизну та практичне значення, а також викладено основний зміст структурних елементів кваліфікаційної роботи.

У Розділі 1 розглядаються лінгвістичні особливості та класифікації метафор та індивідуально-авторських метафор, теоретичні питання, пов'язані з перекладом цієї стилістичної фігури, а також специфіка художнього дискурсу.

У Розділі 2 досліджуються та аналізуються індивідуально-авторські метафори в трагедіях Вільяма Шекспіра, а також подано класифікації цих метафоричних виразів відповідно до їх семантичних та формальних особливостей.

У Розділі 3 описано способи перекладу індивідуально-авторських метафор, сконструйованих Вільямом Шекспіром в його трагедіях, які використовували перекладачі, щоб адекватно передати шекспірівські метафоричні вислови з англійської на українську мову.

У Висновках до всієї кваліфікаційної роботи викладено основні теоретичні та практичні результати дослідження.

Список використаних джерел містить алфавітний перелік теоретичних джерел, використаних для виконання цього дослідження.

У Списку довідкової літератури перелічено словники та енциклопедії, використані під час написання кваліфікаційної роботи.

У Списку джерел ілюстративного матеріалу подано посилання на трагедії Вільяма Шекспіра та їх українські переклади, які слугували джерелом фактичного матеріалу дослідження.

У Додатку подано 100 фрагментів англійською мовою з досліджуваним явищем та їх переклад українською мовою.

У Резюме вказано мету дослідження, його цілі та матеріал, стисло описано зміст кваліфікаційної роботи, основні одержані результати та загальні висновки до всього дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ МЕТАФОР У МОВОЗНАВСТВІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1 Індивідуально-авторські метафори як об'єкт наукового дослідження у мовознавстві

Художня література – це образне відображення дійсності, однак, кожен письменник по-своєму відображає у своїх творах світ, який його оточує. Кожен художній текст є особливим простором для реалізації письменником процесу пізнання картини світу природи, світу тварин, свого власного світу. Прагнучи пізнати та пояснити навколишній світ, письменники пропускають його через власні сигнали, які виражаються у виборі ключових лексичних одиниць, стилістичних прийомів і синтаксичних конструкцій. Одним з основних стилістичних засобів, які характеризують індивідуальний стиль автора, є індивідуально-авторська метафора. Індивідуально-авторські метафори є інструментом пізнання світу для творчої особистості, оскільки вони базуються на встановленні асоціативних зв'язків між різними явищами світу та створюють на основі цього нові особистісні сенси.

Проблематика індивідуально-авторських метафор та метафор загалом досліджувалася багатьма відомими лінгвістами, зокрема такими, як А. Вежбицька [14], Г. О. Строганова [46], Дж. Лакофф [66], Дж. Геррманн [64], Є. Д. Боева [9], К. Шеффнер [71], М. Джонсон [66], Н. Д. Арутюнова [3], О. Є. Вошина [16], Т. М. Белова [6].

Необхідно зазначити, що кожен вчений мав власне уявлення про таке поняття як «метафора», ґрунтуючись на якому і пропонував своє визначення метафори, її класифікації та функції, а також підхід до її сутності.

Першим, хто в своїх працях описав поняття метафори, був видатний давньогрецький учений та філософ Аристотель. У своїй праці «Поетика»

Аристотель дав наступне визначення терміну «метафора»: «Метафора – це перенесення слова зі зміною значення з роду на вид або з виду на вид, або з виду на рід, або за аналогією» [2: 75]. За Аристотелем, метафора дає право, «говорячи про справжнє, поєднувати з цим неможливе» [2: 77]. У «Поетиці» філософ розглядає метафору як явище мови художніх творів та зазначає, що складання влучних метафор є ознакою майстерності. «Найважливіше – розумітися на метафорах. Тільки цього не можна перейняти від іншого, це – ознака обдарованості, бо складати хороші метафори – це значить помічати схожість» [2: 79–80]. Більшість сучасних теоретичних та практичних досліджень метафори в лінгвістиці ґрунтуються на визначенні, яке запропонував цей відомий давньогрецький філософ.

На сьогодні дослідження метафори є однією з найактуальніших проблем сучасної лінгвістики. По-перше, це пов'язано з тим, що в ХХ столітті на метафору вперше подивилися з точки зору свідомості та ментальності людини, що відкрило нові аспекти вивчення цього поняття. Прикладом такого підходу є праця Джорджа Лакоффа та Марка Джонсона «Метафори, якими ми живемо», в якій йдеться про метафоричність багатьох повсякденних понять [66: 3]. Когнітивний підхід до дослідження поняття «метафора» також свідчить про зв'язок метафори з людською свідомістю. В основі когнітивного підходу лежить ідея про те, що метафора – це феномен не лінгвістичний, а ментальний: мовний рівень лише відображає розумові процеси. Метафоричні значення слів – це не прикраса думок, а лише поверхове відображення концептуальних метафор, закладених у понятійній системі людини [11: 41]. По-друге, сучасна література відрізняється вживанням великої кількості метафор у художніх творах. Важливо зазначити, що під метафоризацією розуміють не лише вживання метафор, а й особливості композиційної побудови тексту [4: 90].

Термін «метафора» походить від латинського слова *metafora*, що означає «перенесення» (ЕСУ). Н. Д. Арутюнова дає таке визначення цьому терміну: метафора – це «троп або механізм мови, який полягає у тому, що слово, яке

позначає певний клас предметів, явищ, вживається для характеристики/найменування об'єкта, що входить в інший клас, або для найменування іншого класу об'єктів, аналогічного будь-якому зазначеному» [43: 30]. Українські лінгвісти Д. І. Ганич та І. С. Олійник називають метафорою «вид тропа, що побудований на основі вживання слів або виразів у переносному значенні за подібністю, аналогією і служить одним із засобів посилення образності й виразності мови» (СЛТ: 125). Зазначені вище визначення терміну «метафора» відмежовують цю стилістичну фігуру від інших явищ мови. І. Р. Гальперін стверджує, що метафора є «взаємодією предметно-логічного значення та значення контекстуального, яка засновується на подібності ознак двох понять» [18: 125]. Основними складовими метафори, на погляд Рене Веллека та Остіна Воррена, є аналогія, чуттєвий образ, подвійне бачення та наділення людськими властивостями [75: 201]. Звернувшись до «Енциклопедії Сучасної України», ми знаходимо більш докладне визначення: метафора – це «мовне і мисленнєве явище, що полягає в перенесенні властивостей одного предмета (явища, дії) та його мовного знака на інший предмет (явище, дію) за принципом аналогії або контрасту» (ЕСУ).

На думку мовознавця О. А. Потебні, метафоризація є загальним законом розвитку мови, його постійним семантичним рухом: «якщо під метафоричністю мови розуміти ту її властивість, за якою кожне наступне значення може створитися не інакше як за допомогою відмінного від нього попереднього, внаслідок чого з обмеженого числа відносно елементарних слів може виникнути нескінченна множина похідних, то метафоричність є повсякчасна властивість мови, і перекладати ми можемо тільки з метафори на метафору» [41: 195–196].

Метафора – поняття різнопланове, і ця різноплановість стала причиною створення різних класифікацій. Класифікація є одним із методів дослідження будь-якого лінгвістичного явища. У лінгвістиці існує декілька трактувань питання класифікації метафор. Різні дослідники виділяли певні види метафор,

розробляли різні підходи та критерії, відповідно до яких потім розподіляли метафори за різними класами. Метафора є складним поняттям, оскільки вона має ряд структурних особливостей і специфічних рис змістовної сторони, а також виконує в мові певні функції.

Традиційним та загальноприйнятим є розподіл метафор на художні (образотворчі, індивідуально-авторські) та мовні [48: 155]. Особливістю такого розподілу є перманентний перехід метафор здебільшого з першого типу в другий, а іноді і з другого в перший. Г. Н. Скляревська докладно описує відмінності між художньою та мовною метафорою за такими ознаками, як спосіб виникнення, відображення понятійної системи мови, заміненість еквівалентами, відображення картини світу, семантична структура, пов'язаність із контекстом [45: 34–36]. Ці два типи метафор відрізняються одна від одної за всіма параметрами. По-перше, художня метафора є результатом цілеспрямованих естетичних пошуків, а мовна метафора дана в мовній свідомості вже в готовому вигляді. Мовну метафору можна зазвичай досить легко замінити її буквальним еквівалентом, але цього не можна зробити з художньою метафорою. Окрім цього, художня метафора порушує звичну таксономію об'єктів, тоді як мовна метафора вербалізує логіко-понятійну систему у мові. Це значить, що художня метафора відображає індивідуальну картину світу свого творця, а мовна – загальномовну картину світу. Контекстом для художньої метафори є власне семантична субстанція, а мовна метафора взагалі не залежить від контексту. Г. Н. Скляревська стверджує, що з точки зору семантичної структури мовна метафора може бути структурована, натомість художня метафора є безмежною. «Мовна метафора має системний характер, є об'єктивною (відображає колективні предметно-логічні зв'язки), виконує комунікативну функцію, є «анонімною», і її можна відтворити. Художня метафора є позасистемною, суб'єктивною (відображає індивідуальний світогляд), виконує естетичну функцію, зберігає «авторство», має максимальну

синтагматичну обумовленість, є унікальної, і її неможливо відтворити» [45: 36–37].

У стилістиці художні метафори поділяють на такі дві групи:

- 1) анонімні метафори;
- 2) індивідуально-авторські метафори [31: 205–207].

Однією з класифікацій метафор є функціональна класифікація, яка була запропонована Н. Д. Арутюною. Проаналізувавши функції, які виконує метафора, Н. Д. Арутюнова виділяє такі функціональні типи метафори:

1) номінативні метафори (власне перенос назви), що «полягають у заміні одного дескриптивного значення іншим і є джерелом омонімії» [43: 30]. Оскільки завдання номінативної метафори – вказати на об'єкт та ідентифікувати його, у цьому випадку потрібна опора на контекст, завдяки якому можна буде зрозуміти її предметну віднесеність (БЭС: 296).

2) образні метафори, «що є результатом переходу ідентифікуючого (дескриптивного) значення в предикатне, служать для утворення образних значень і є джерелом синонімії» [43: 30]. Метафори цього типу передбачають індивідуалізацію об'єкта. Образна метафора допомагає розширити синонімічні засоби мови, а також призводить до появи нових синонімічних позначень (БЭС: 296).

3) когнітивні метафори, «що виникають у результаті переносу значень і служать джерелом полісемії» [43: 30]. Цей тип метафори є пізнавальним, оскільки завдяки когнітивній метафорі людина, беручи до уваги конкретне поняття, може зрозуміти абстрактне поняття. Н. Д. Арутюнова стверджує, що когнітивна метафора перетворюється із засобу створення образу на спосіб формування значень, що відсутні мові (БЭС: 296).

4) генералізуючі метафори, «що сприяють виникненню логічної полісемії» [43: 30]. Генералізуюча метафора «стирає у лексичному значенні слова межу між логічними порядками» (БЭС: 296).

Ще одна класифікація, яка була представлена Джорджем Лакоффом та Марком Джонсоном, описує типи метафор з огляду на когнітивну теорію. Лінгвісти виділяють два типи метафор, які розглядаються з точки зору часу та простору:

1) Онтологічні метафори – це метафори, які дозволяють бачити різні дії, події, ідеї, емоції як певну субстанцію [66: 25]. Тобто вони проектують властивості, які є об'єктивно притаманними предметам реального світу, на такі абстрактні поняття як емоції, розум чи мораль.

2) Орієнтаційні, або орієнтовані, метафори – це метафори, які пов'язані з просторовою орієнтацією. Орієнтаційна метафора не визначає якийсь один концепт в межах іншого, а організовує повністю систему концептів [66: 14]. Така метафора не лише спирається на просторову віднесеність, вона також орієнтована на наш фізичний та культурний досвід.

В іншій класифікації, поданій видатним англійським вченим та перекладачем Пітером Ньюмарком, метафори поділяються на:

1) Стерті метафори, які вже не справляють певного впливу, коли з'являються у тексті. Їх фігуральний характер та образ більше не відчувається. Стерті метафори часто використовуються для опису часу та простору, діяльності людей та географічних об'єктів. Одним з компонентів таких метафор зазвичай стають слова, що позначають частини тіла, природні явища та астрономічні поняття. Наприклад, в англійській мові такими словами є “space, field, top, bottom, foot, mouth, arm, drop, fair, rise” [68: 100].

2) Метафори-кліше. Метафори цієї групи більше не містять у собі естетичну складову, вони виконують лише конотативну функцію. Такі метафори використовують для того, щоб правильно викласти свої думки та надати висловлюванню експресивності та емоційності [68: 101].

3) Звичайні метафори, які описують як конкретні, так і абстрактні поняття, а також впливають на емоції читачів. Пітер Ньюмарк зазначає, що поле звичайної метафори частково перетинається з полем метафори-кліше. На

відміну від стертої метафори, звичайна метафора виконує естетичну функцію [68: 108].

4) Недавні метафори, які Пітер Ньюмарк ще називає метафоричними неологізмами. Недавні метафори часто створюються «анонімно» та швидко поширюються в мові оригіналу. Метафоричні неологізми зазвичай використовуються лише в певних контекстах [68: 111].

5) Оригінальні метафори, або індивідуально-авторські метафори. Такі метафори письменник використовує самобутньо та індивідуально у певному контексті. Особливістю оригінальних метафор є те, що вони передають індивідуальний стиль автора, його особистість та світобачення [68: 112].

6) Адаптовані метафори, до яких Пітер Ньюмарк відносить метафоричні okazіоналізми. Він зазначає, що при перекладі метафор такого типу перекладач повинен «адаптувати» метафору до цільової аудиторії. В перекладі адаптованої метафори важливо зберегти і зміст, і форму метафори мови оригіналу [68: 111].

Зі свого боку, В. Г. Гак розділяє всі метафори на дві групи:

1) метафори з повним метафоричним переносом:

а) двостороння метафора;

б) одностороння семасіологічна метафора;

с) одностороння ономасіологічна метафора;

2) метафори з частковим метафоричним переносом [17: 15–16].

В основі цієї класифікації лежать особливості семантичних процесів, що відбуваються під час метафоризації.

Одну з найбільш ґрунтовних класифікацій метафор подав В. П. Москвін. Мовознавець розробив формальну, функціональну та семантичну класифікації метафор. В. П. Москвін стверджує, що при розподілі метафор за формальним критерієм важливо враховувати особливості форми метафори, тобто її плану вираження. За рівневою приналежністю лінгвіст виділяє словесні метафори, метафоризовані словосполучення, фразові, або «сентенціональні», та текстові метафори (алегоричні притчі, байки). Отже, об'єктом метафоризації можуть

бути одиниці двох мовних рівнів: слово (лексичний рівень), а також словосполучення, фраза і текст (синтаксичний рівень) [38: 135–136].

Іншим важливим аспектом, який є необхідним для повного розуміння специфіки метафоричного моделювання, є функції метафори. Одну з найбільших класифікацій функцій метафор розробив А. П. Чудінов. У своїй праці лінгвіст зазначає, що метафора виконує такі функції:

1) Когнітивна функція: «функція обробки та переробки інформації» [51: 48].

2) Номінативна функція: «метафора потрібна для фіксації знань, особливо у випадках, коли реалія не має загальноприйнятого найменування або хоча би такого короткого найменування, яке влаштовувало би автора» [51: 49].

3) Комунікативна функція (передачі інформації): «метафора дозволяє представляти нову інформацію в короткій формі, що є доступною для адресата» [51: 49].

4) Прагматична функція (впливу на адресата): «метафора є потужним засобом формування у адресата необхідного емоційного стану та світосприйняття» [51: 49–50].

5) Зображальна функція: «метафора допомагає зробити повідомлення більш образним, яскравим, наочним, естетично значущим» [51: 50].

6) Інструментальна функція: «метафора допомагає суб'єкту мислити, формувати власні уявлення про світ» [51: 50].

7) Гіпотетична функція: «метафора дозволяє уявити щось ще не до кінця усвідомлене, створити деяке припущення про сутність об'єкта, який характеризує метафора» [51: 50].

8) Моделююча функція: «метафора дозволяє створити певну модель світу, усвідомити взаємозв'язок між його елементами» [51: 50].

9) Евфемістична функція: «метафора допомагає передати інформацію, яку автор з тих чи інших причин не вважає за доцільне позначити за допомогою безпосередніх номінацій» [51: 51].

10) Популяризаторська функція: «метафора дозволяє у доступній формі передати складну ідею для слабо підготовленого адресата» [51: 51].

Отже, класифікація функцій метафори, яка була запропонована мовознавцем А. П. Чудіновим, повністю охоплює властивості метафори та розкриває процес створення та впливу цієї стилістичної фігури. Варто зазначити, що ці функції є лише частково автономними, оскільки вони тісно переплітаються між собою.

Підсумовуючи все вищезазначене, варто підкреслити, що вітчизняні та зарубіжні лінгвісти у своїх дослідженнях використовували різні підходи до дослідження метафори та класифікування цього тропу. Індивідуально-авторська метафора, яка є одним з типів метафори, також згадується в різних типологіях та описується різними вченими. Це дає можливість розглядати метафори з різних перспектив: від утворення метафор до їх функціонування в мові.

1.2 Індивідуально-авторські метафори як перекладознавча проблема

Проблема перекладу індивідуально-авторських метафор посідає одне з перших місць у списку труднощів, з якими стикаються перекладачі. Індивідуально-авторські метафори є одним з прийомів створення образності художнього твору та вираження індивідуального стилю автора. При перекладі метафора може викликати труднощі тим, що ця стилістична фігура несе в собі нове значення, яке потрібно адекватно передати в мові перекладу.

Проблему перекладу метафор розглядали у своїх працях безліч різних мовознавців та перекладачів (А. Дейгнан [60], В. В. Бриштен [10], Г. Стін [72], Д. А. Крилова [35], Дж. Кетфорд [55], З. Кьовечеш [65], М. Дагут [59], М. Крофтс [58], О. В. Кондратьєва [33], О. Жижома [25], П. Ньюмарк [69], Р. Гіббз [62]). Проте нині не існує єдиної класифікації чітко зафіксованих правил чи способів перекладу метафоричних виразів з англійської на

українську мову. Майже кожен вчений пропонує власні способи перекладу метафор у своєму дослідженні.

Одним з перших лінгвістів, хто розробив методикку перекладу метафор, був Пітер Ньюмарк. На його думку, перекладач, виконуючи свою роботу, стикається з двома основними проблемами: перша – обрати перекладацький прийом для передачі тексту загалом, друга – перекласти метафори [68: 104]. Пітер Ньюмарк виділив такі способи перекладу метафор:

1. Відтворення вихідного образу в тексті перекладу з урахуванням принципу збереження частотності у відповідному мовному реєстрі. При перекладі вихідний образ зазвичай зберігається тоді, коли цей образ є зрозумілим для носіїв мови перекладу. Вихідний образ відтворюється здебільшого при перекладі простих метафор. Відтворення образу в перекладі розгорнутих метафор, які можуть виражатися словосполученням, ідіомою, або навіть реченням, зустрічається рідше [69: 88].

2. Заміна вихідного образу на стандартний образ у мові перекладу, що є поширеним в цільовій культурі та не суперечить образу в мові оригіналу. Це означає, що оригінальна метафора перекладається за допомогою еквівалентної метафори цільової мови. Пітер Ньюмарк зазначає, що евфемізми також є метафорами. Перекладаючи евфемізми, потрібно замінити їх культурним еквівалентом, якщо перекладач намагається поінформувати читачів, а не впливати на них [69: 89].

3. Переклад метафори за допомогою порівняння зі збереженням вихідного образу. Внаслідок такого способу перекладу метафора змінює свою форму на форму іншої стилістичної фігури – порівняння. Окрім цього, такий метод модифікує метафору, оскільки порівняння є більш стриманою та експліцитною фігурою. Такий перекладацький прийом підходить як для простих, так і для складніших, розгорнутих метафор [69: 89].

4. Переклад метафори порівнянням з поясненням її сенсу. Якщо існує ризик, що для широкого кола читачів метафора виявиться незнайомою та

незрозумілою, тоді потрібно поєднати комунікативну та семантичну стратегію перекладу. Деякі метафори можуть бути не повністю зрозумілими для цільової аудиторії, якщо не додати пояснення. Коли перекладач використовує такий спосіб перекладу, тоді стилістична фігура, яка перекладається, з більшою ймовірністю буде зрозумілою читачам [69: 90].

5. Відтворення сенсу метафори без відтворення вихідного образу, або перефразування метафори. Цей спосіб перекладу Пітер Ньюмарк вважає одним з найбільш оптимальних (залежно від типу тексту) і віддає йому перевагу, якщо порівнювати його з перекладацьким прийомом заміни вихідного образу на стандартний образ у мові перекладу. Перекладач також може вдаватися до компонентного аналізу, щоб повністю розкрити сенс, закладений в метафорі [69: 90].

6. Опущення метафори та її смислової експлікації. Такий спосіб перекладу використовується, якщо метафора є надмірною та неефективною, а текст не є експресивним чи авторським. Рішення про використання цього прийому перекладач може ухвалити лише після ретельного співвіднесення компонента тексту з його інтенцією. Перекладач може опустити метафору з різних причин. Наприклад, опущення метафори може бути спричинене бажанням перекладача уникнути редуплікації, коли функція метафори виконується в іншому сегменті тексту [69: 91].

7. Збереження вихідної метафори з експлікацією її сенсу. У випадку, коли перекладач зберігає вихідний метафоричний образ, він може додати пояснення, щоб упевнитися в тому, що дана метафора буде зрозумілою для цільової аудиторії. Якщо метафоричний образ повторюється далі за текстом, тоді пояснення можна опустити, оскільки метафора є вже зрозумілою для читачів. Цей спосіб перекладу метафори найчастіше використовується при перекладі літературних творів для досягнення експресивності [69: 91].

Пітер Ньюмарк зазначає, що коли перекладач обирає між тим, щоб зберегти або опустити метафору, він повинен зважати на те, з яким типом

тексту він працює, якою є кількість індивідуально-авторських метафор у тексті (чи не перевантажений текст), і наскільки доцільно буде в конкретній ситуації взагалі використовувати метафоризацію.

Бельгійський вчений Раймонд ван ден Брок стверджує, що завдання теорії перекладу метафор полягає у спробі створити моделі, відповідно до яких явища, що спостерігаються, можуть бути описані належним чином. Водночас дуже важливо, щоб між метафорою та її перекладом було встановлено «оптимальну відповідність».

На відміну від Пітера Ньюмарка, Раймонд ван ден Брок підкреслює можливість узагальнення перекладу метафори та пропонує три способи перекладу метафори як альтернативи ідеальному відтворенню метафори в мові перекладу. Він виділив такі теоретичні моделі:

1. Переклад “sensu stricto” [54: 77]. Такий спосіб перекладу означає переклад у вузькому сенсі, коли і зміст, і засіб передачі сенсу в мові оригіналу відтворюється в мові перекладу. Коли цей спосіб перекладу використовують для відтворення лексикалізованих метафор, він може призвести до двох різних ситуацій в залежності від того, чи мова оригіналу і цільова мова використовують відповідні засоби передачі сенсу чи ні:

а) Якщо засоби передачі сенсу в мові оригіналу і в мові перекладу збігаються, метафора в мові перекладу буде ідіоматичною.

б) Якщо засоби передачі сенсу в мові оригіналу і в мові перекладу різняться, метафора в мові перекладу може бути або семантичною аномалією, або сміливою інновацією [54: 77].

2. Заміщення. Така теоретична модель використовується в тих випадках, коли засоби передачі сенсу в мові оригіналу можуть бути заміщені іншими засобами передачі сенсу в мові перекладу з більш-менш схожим змістом. У такому випадку змісти метафор в мові оригіналу і в мові перекладу можуть вважатися еквівалентами в плані загального змісту [54: 77].

3. Перефразування. Метафора в мові оригіналу перефразовується кожного разу, коли вона передається неметафоричним висловлюванням в мові перекладу. Насправді така модель перекладу метафор відносить їх до «простої мови». У такому разі метафора при перекладі перетворюється просто на «коментар» [54: 77].

Таким чином, для Раймонда ван ден Брока завдання теорії перекладу полягає не в тому, щоб приписувати, як слід перекладати метафори, а в описі та поясненні виявлених рішень.

У своїй праці «Практичні основи перекладу» Т. А. Казакова наводить класифікацію прийомів перекладу метафор, а також дає рекомендації щодо перекладу стилістичних засобів. Авторка вважає метафору найпоширенішою стилістичною фігурою [26: 237]. До класифікації Т. А. Казакової входять такі способи перекладу метафор:

1. Повний переклад метафори. Такий спосіб використовують для перекладу метафоричних одиниць, якщо в мові оригіналу та в мові перекладу збігаються правила поєднання та традиції вираження емоційно-оцінної інформації, які вживаються в даній метафорі [26: 245].

2. Додавання/опущення. Такі способи використовують тоді, коли рівень подібності сенсу в мові оригіналу та в мові перекладу є різним. В цьому випадку потрібно або додати експлікацію сенсу метафори, який мається на увазі в мові оригіналу (спосіб додавання), або, навпаки, застосувати імплікацію метафори, вираженої в мові оригіналу (спосіб опущення) [26: 246].

3. Заміна. Такий перекладацький прийом застосовують у випадку лексичної або асоціативної невідповідності між елементами метафори в мові оригіналу та в мові перекладу [26: 246].

4. Структурне перетворення. Такий спосіб перекладу використовують, коли існують відмінності між традиціями граматичного оформлення метафори в мові оригіналу та в мові перекладу [26: 246].

5. Традиційне відтворення. Такий спосіб застосовують при перекладі метафор фольклорного, античного та біблійного походження, коли в мові оригіналу та в мові перекладу вже сформувалися різні способи вираження метафоричної подоби [26: 246].

6. Паралельне іменування метафоричної основи. Такий прийом використовують при перекладі текстів, побудованих на поширеній метафорі, коли через відмінності між мовою оригіналу та мовою перекладу потрібно застосувати заміну або структурне перетворення вихідної метафори, і водночас за характером переданої інформації необхідно зберегти вихідний метафоричний образ [26: 246].

Український вчений-перекладознавець В. І. Карабан запропонував три основні способи перекладу індивідуально-авторських метафор. Відповідно до його класифікації метафору з англійської на українську мову можна перекласти:

1. «метафоричним словом, що має такий же або дуже подібний характер образності» [28: 463];
2. «метафоричним словом, що має інший характер образності» [28: 463];
3. «неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність» [28: 463].

В. І. Карабан звертає увагу на те, що індивідуально-авторська метафора «становить для перекладача більшу складність, оскільки у мові перекладу вона немає усталених перекладених відповідників, виступаючи фактично семантичним новоутворенням» [28: 463].

Аргументація вищезазначених підходів до перекладу метафори заснована на традиційному розумінні метафори як стилістичної фігури, як мовного виразу, який замінюється іншим виразом, та основною функцією якого є стилістичне оздоблення тексту. Лише нещодавно когнітивний підхід до метафори почали використовувати в перекладознавстві, тому мало що було написано про теорію чи модель перекладу метафор. Відповідно до цього

підходу метафора сприймається як когнітивний процес, який концептуалізує свідомість та думки людей лінгвістично схожим або відмінним чином в різних мовах. Переклад метафори – це міжкультурний процес, тому адекватно перекласти метафору дуже складно, оскільки для цього перекладач повинен володіти глибокими знаннями міжкультурних зв'язків. Практичні правила перекладу, які були запропоновані дослідниками когнітивної лінгвістики, є дуже схожими на традиційні правила.

Нілі Мандельбліт розглядає два способи перекладу метафор:

1. Умови аналогічного метафоричного проектування (“similar mapping conditions” [67: 485]). Такий спосіб застосовується у випадку, коли концептуальний зсув між метафорами двох мов відсутній [67: 485].

2. Умови іншого метафоричного проектування (“different mapping conditions” [67: 485]). Такий спосіб застосовується у випадку, коли наявний концептуальний зсув між метафорами двох мов [67: 485].

Отже, Нілі Мандельбліт зазначає, що коли вихідна мова та цільова мова мають схожі умови відображення, переклад метафори з вихідної мови буде виконаний шляхом вибору еквівалентної метафори в цільовій мові. Однак, якщо вихідна мова дотримується умов іншого метафоричного проектування як порівняти з цільовою мовою, переклад метафори буде більш проблематичним та займатиме більше часу. У такому випадку метафора перекладається порівнянням, перифразуванням, поясненням або опущенням.

Алі Р. Аль-Хаснаві також пропонує когнітивний підхід до перекладу метафор [53: URL]. Дослідник розглядає метафори, насамперед, як когнітивні конструкції, що зумовлені досвідом, процесом категоризації та відповідною вербалізацією отриманих результатів. У межах цього підходу він виділив три типи метафоричних проєкцій:

1. Універсальні переноси, що є схожими для мов носіїв різних культур [53: URL];

2. Переноси, що існують лише всередині індивідуальної мовної культури автора оригіналу [53: URL];

3. Переноси, що є подібними в обох культурах, але мають різне лексичне вираження [53: URL].

Чим ближчим є набір концептуальних доменів, що використовується для метафоричних переносів у різних мовах, тим точнішими будуть метафори у тексті перекладу [53: URL].

Когнітивний аспект перекладу метафор дає можливість глибше вивчити значення конкретної метафоричної одиниці в мові перекладу та зрозуміти концепцію всього художнього твору. На цьому етапі відбувається інтелектуальне та емоційне сприйняття тексту, а також розуміння його змісту [36: 908].

Отже, переклад метафор, особливо індивідуально-авторських, є однією з найбільш проблемних завдань для перекладача творів художнього дискурсу. Важливість цієї проблеми полягає у необхідності коректної та повноцінної передачі образності та ідіостильових особливостей, що містяться у тексті оригіналу [52: 84]. При перекладі оригінальних індивідуально-авторських метафоричних виразів, перекладачі змушені вирішувати в кожному конкретному випадку, чи доцільно застосовувати дослівний переклад, керуючись ступенем зрозумілості образу для носіїв мови перекладу. Адекватність перекладу в таких складних випадках допомагає налагодити повноцінний діалог двох культур [52: 86].

Ключове завдання перекладача полягає в адекватній передачі метафоричного виразу в мові перекладу. Перед перекладачем художніх творів стоїть досить непросте завдання – перекласти індивідуально-авторську метафору, не втративши її особливого конотату. Саме для цього перекладачі використовують різноманітні перекладацькі стратегії, які диктуються контекстом, у якому використовується метафоричний вираз.

1.3 Особливості художнього дискурсу та специфіка його перекладу

Культурні досягнення нації – це своєрідний феномен, який певним чином характеризує націю. Кожен народ створює власну унікальну культуру, неповторні витвори мистецтва, має свою мову, що відображає його спосіб мислення. Водночас кожному літературному жанру та кожному літературному твору притаманне певне бачення дійсності та особливий спосіб викладу інформації. Це стосується і художнього дискурсу загалом. Вивчення художнього дискурсу, що відображає історію, культуру та менталітет нації, становить особливий інтерес для лінгвістів.

Дослідження проблем дискурсу є одним з найбільш актуальних напрямків у сучасному мовознавстві. Вивченням питань дискурсу займалися такі дослідники, як В. Григор'єва [23], Г. Кук [57], Д. Нунан [70], І. А. Бехта [7; 8], І. Р. Гальперін [19], Н. К. Кравченко [34], Л. Г. Бабенко [5], М. Стаббс [73], Н. Кенжегараєв [30], Н. С. Валгіна, О. О. Селіванова [44], Т. А. ван Дейк [74], Х. Гуо [24].

Перед детальним аналізом художнього дискурсу необхідно звернути увагу на власне визначення дискурсу та його основні характеристики. Американський лінгвіст Зелліг Саббеттай Гарріс був одним з перших, хто вжив термін «дискурс». Він запропонував цей термін в своїй праці «Аналіз дискурсу» [63], опублікованій у 1952 році. Пізніше у мовознавстві виокремилась нова філологічна дисципліна – дискурсологія, «спрямована на характеристику мовленнєвого спілкування людей у певних ситуаціях з урахуванням єдності наукових підходів» [42: 84].

У сучасній лінгвістиці немає однозначного визначення поняття «дискурс». Гай Кук, англійський лінгвіст, визначає дискурс як мовний простір, що є впорядкованим та об'єднується певною метою [56: 156]. Згідно з визначенням британського науковця Роджера Фаулера, дискурс – це складний процес мовної взаємодії між людьми, які вимовляють та сприймають

тексти [61: 86]. Український дослідник С. Є. Максимов запропонував таке визначення: дискурс – це складне комунікативне явище, яке включає в себе, окрім самого тексту, також і інші фактори взаємодії, такі як спільні знання, комунікативні цілі, когнітивні системи учасників, їх культурну компетентність, тобто все, що необхідно для успішного створення, аналізу, розуміння та перекладу тексту [37: 9]. Під дискурсом також розуміють вираження культурного спілкування, етнокультурних характеристик спілкування та культурно-історичних особливостей комунікації. Він формується під впливом когнітивних, соціальних, культурних та лінгвістичних факторів. У своєму дослідженні Майкл Стаббс виділив такі основні характеристики дискурсу:

1. формально, дискурс є мовною одиницею, що за обсягом є більшою за речення;

2. дискурс пов'язаний також із використанням мови в певному соціальному контексті;

3. дискурс є інтерактивним, тобто він є діалогічним [73: 143].

Т. ван Дейк тлумачить дискурс як комунікативну подію між мовцем та слухачем у певному просторовому та часовому контексті [13: 121]. Нідерландський лінгвіст підкреслює, що в дискурсі залучені всі ментальні процеси, а не лише мова. «Текст» або «розмову» мовознавець визначає як вербальну складову, а дискурс називає «продуктом» комунікативної події, її мовленнєвим чи писемним результатом. Т. ван Дейк використовує комунікативний підхід при аналізі поняття «дискурс» та зазначає, що дискурс є комплексним явищем, яке містить не лише вербальну складову (повідомлення) та інформацію про адресата й адресанта, а й екстралінгвальні елементи [13: 122].

На думку О. О. Селіванової, термін «дискурс» «у сучасній науковій літературі має переважно чотири значення: 1) зв'язний текст у контексті численних супровідних фонових чинників – онтологічних, соціокультурних, психологічних; текст, «занурений» у життя; 2) замкнута цілісна комунікативна

ситуація (подія), складниками якої є комуніканти й текст як знаковий посередник, зумовлена різними чинниками, що опосередковують спілкування й розуміння (соціальними, культурними, етнічними); 3) стиль, підмова мовного спілкування; 4) зразок мовленнєвої поведінки в певній соціальній сфері, що має певний набір змінних» [44: 568]. Інші значення поняття «дискурс» зустрічаються значно рідше і «переважно в нетермінологічному вживанні» [44: 568]. О. О. Селіванова виділяє такі істотні риси дискурсу:

1. Контекстуальність – «сукупність викладених подій, їхніх учасників, перформативної інформації й не-подій, тобто обставин, що супроводжують події; фону, який їх пояснює; оцінки учасників подій, інформації, що співвідносить дискурс із подіями» [44: 571];

2. Особистісність – це риса дискурсу, що «кваліфікується як двобічна й визначається спільним для адресанта й адресата світом, взаємодією їхньої індивідуальної свідомості» [44: 571];

3. Процесуальність дискурсу, що «закладена у спільній діяльності комунікантів, що розробляють його структуру, у поєднанні фаз породження висловлення та його рецепції» [44: 571];

4. Дискурс характеризується «телеологічністю як ситуація соціокультурної взаємодії: від співвідношення цілей комунікантів залежить тип комунікативної взаємодії, перебіг комунікативного акту» [44: 571];

5. Замкненість структури дискурсу «за умови відкритості текстової інформації. Замкненість дискурсу полягає в перетворенні ситуації на інший дискурс за умови розриву комунікативної ситуації сторонньою особою, яка переформатує взаємодію, цілі, стратегії» [44: 571];

6. Іншими рисами дискурсу, що «впливають із його розгляду як синергетичної системи», є «нелінійність. нерівноважність. здатність до самоорганізації, діалогічність» [44: 571].

Художній дискурс – це одне з найскладніших понять теорії дискурсу. Кожен лінгвіст інтерпретує його по-своєму з огляду на певні аспекти природи

цього поняття. Х. Хуіян наводить таке визначення: художній дискурс – це «втілення вербального повідомлення, яке передає предметно-логічну, естетичну, образну, емоційну та оцінну інформацію, що об'єднана в ідейно-художньому змісті тексту в єдине ціле» [49: 485]. А. С. Гафарова визначає термін «художній дискурс» як соціокультурну взаємодію між письменником та читачем, що залучає у свою сферу культурні, естетичні, соціальні цінності, енциклопедичні знання, знання про світ та ставлення до дійсності, систему переконань, уявлень, вірувань, почуттів. Така взаємодія є спробою змінити духовний простір людини та викликати в неї певну емоційну реакцію [20: URL]. І. Є. Фролова та О. В. Омецинська трактують художній дискурс «як розумово-комунікативну взаємодію адресанта (автора художнього твору) та адресата (потенційного читача), що відбувається у певному історичному і культурно-соціальному контексті, ґрунтується на ідеях, переконаннях, світоглядних орієнтирах автора-адресанта, має на меті регулювання ідей, переконань, світоглядних орієнтирів читача-адресата та матеріалізується у вигляді текстів художніх творів, відкрита множина яких формує вербальний план художнього дискурсу» [47: 54]. У широкому сенсі художній дискурс є матеріальною фіксацією процесу художнього спілкування та розглядається як цілеспрямована соціальна дія: процес взаємодії автора та адресата відповідно до мовних, соціально-інтерактивних та культурних правил [40: 75]. У вузькому сенсі художнім дискурсом називають сукупність літературних творів одного автора чи сукупність всіх творів мистецтва певної епохи (дискурс сприймається як результат) [27: 51].

Н. Ф. Алефіренко зазначає, що у художньому дискурсі, заснованому на принципах «непрямої комунікації», мовна особистість як суб'єкт мовної діяльності (письменник – читач) та її продукт (текст) хоча і перебувають в особливій, неявно вираженій взаємодії, об'єднуються єдиним просторово-часовим полем денотативної ситуації [1: 8].

Головною характерною рисою художнього дискурсу є наявність аксіогенної ситуації. На думку В. І. Карасіка, осмислення аксіогенної ситуації пов'язане із встановленням цінностей [29: 7] та передбачає вибір між різними діями і відповідальність за цей вибір [50: 125].

Специфіка художнього твору полягає у дискурсивній діяльності автора, що виходить за межі власне тексту та робить тлумачення художнього твору особливим типом дискурсу. «Крім автора потрібно враховувати і фактор читача, роль якого полягає у сприйнятті художнього тексту. Тому художній дискурс можна визначити як процес взаємодії тексту та читача. Художній текст є одним із компонентів акту художньої комунікації, представляючи особливу художню реальність, яка, поєднуючись із дискурсами автора та читача, створює новий тип дискурсу – художній» [49: 484–485].

Текстове полотно художнього дискурсу є поєднанням мовлення автора та персонажів. Автор, який є творцем художнього твору, добирає особливі образи, інтерпретує їх у власній художній манері для того, щоб естетично вплинути на читачів. Об'єктивна дійсність у художньому дискурсі відтворюється через суб'єктивне сприйняття письменника. В. В. Виноградов стверджує, що «образ автора – це не просто суб'єкт мовлення, найчастіше він навіть не названий у структурі художнього твору. Це концентроване втілення суті твору, яке об'єднує всю систему мовленнєвих структур персонажів у їх співвідношенні з оповідачем і через них стає ідейно-стилістичним центром, фокусом цілого» [15: 118].

Художній твір реалізується у комунікативному акті, або комунікативній ситуації, що має свою неповторну специфіку. Письменник та читач роз'єднані у просторі та часі, проте текст художнього дискурсу функціонує лише внаслідок синтезу автора та читача, які ніби ведуть уявний діалог (письменник завжди сподівається на те, що читачі сприймуть його текст). Щодо цього Н. С. Голікова зауважує, що «художній дискурс, на відміну від інших дискурсів, передбачає опосередковане спілкування автора (адресанта) з численними читачами

(адресатами). Взаємодія автора-адресанта з численними адресатами позбавлена реальних комунікативних чинників, зокрема темпоральної та локальної фіксації. Попри відсутність безпосереднього контакту, комунікативний вплив письменника на читачів є вочевидь результативним: якщо митець глибоко знає мову, індивідуалізує та увиразнює лінгвальні засоби, то й викликає певне ставлення до своїх художніх текстів і їхню оцінку читачами» [21: 39].

Такі мовознавці, як Н. С. Валгіна [12: 111–112], І. Р. Гальперін [19: 24], Є. А. Гончарова, І. П. Шишкіна [22: 50–62] виділяють такі особливості художнього тексту:

- 1) наявність естетичної функції;
- 2) перетворення всіх інших функцій мови під впливом естетичної функції;
- 3) імпліцитність змісту;
- 4) полісемантичність (неоднозначність сприйняття);
- 5) специфічна смислова організація;
- 6) суб'єктивність (подання автором власного індивідуального сприйняття зображуваних подій);
- 7) абсолютний антропоцентризм (орієнтація на пізнання людини);
- 8) фікціональність (відображення уявної дійсності).

У зв'язку з тим, що «основною метою художнього дискурсу є емоційно-вольовий та естетичний вплив на тих, кому він адресований, основним складовим фактором є його прагматична сутність. Функціонування художнього дискурсу неможливе поза такими діалектичними відносинами: письменник – художній твір – читач. Традиційний підхід до аналізу художнього тексту передбачає вивчення текстових одиниць, граматичних категорій та стилістичних прийомів» [49: 484]. Однак, Н. В. Кондратенко висловлює думку про те, що «для дослідження художнього дискурсу недостатньо враховувати лише власне текстові параметри. Потрібно проаналізувати прагматичну настанову автора. Створення й функціонування художнього твору, втіленому в

художньому тексті, уможливлено завдяки екстралінгвальним конвенціям, що розкривають зв'язок між текстом і світом» [32: 6–7].

Як і будь-який інший тип дискурсу, художній дискурс має власні особливі риси. Лінгвістичними особливостями художнього дискурсу є такі:

1. Техніка наративу: вся інформація, що стосується маніпулятивного впливу на точку зору читачів твору. Тут важлива концепція точки зору. У художньому творі зазвичай представлено багато точок зору, оскільки завжди є принаймні один оповідач та більше ніж один персонаж. Оповідач може розповідати історію зі своєї точки зору або з точки зору персонажа. Щоб достовірно передати в перекладі психологічний стан персонажів твору, представлений в їх думках та мовленні, перекладач має враховувати нарративну інформацію, а саме релевантні параметри дискурсу, тобто загальні мовні та стилістичні особливості твору, а також певні своєрідні ознаки тих, хто оповідає у творі [39: 262].

2. Характеристика: інформація про те, як читачі дізнаються про персонажів; будь-які ознаки того, що персонажі змінюються або розвиваються протягом розвитку подій у творі; важлива нова інформація про персонажа [39: 262]. Персонажі твору – це особи, чиє життя чи пригоди описані у творі, і які з'являються вперше саме у художньому творі [39: 263].

3. Тема: моральна проблема чи питання, порушені для героїв твору або для читачів [39: 262].

4. Сюжет: впорядкована, організована послідовність подій та дій у художньому творі [39: 262].

5. Стиль: найважливішою ознакою художнього твору є його стиль. З точки зору перекладу художніх творів, стиль вважається одним зі значних викликів для перекладачів. Стилiстичні особливості твору є відміною ознакою літературної мови. Художня література відображає соціальні та естетичні цінності культури, виражені в мові. Мова художніх текстів рясніє ідіомами, авторськими неологізмами, вигаданими словами, засобами виразності мови та

стилістичними фігурами. Письменники зазвичай використовують особливу поетичну мову та різноманітні стилістичні прийоми для того, щоб непрямо впливати на читачів. Перекладачі повинні встановити прагматичне значення таких засобів, щоб достовірно перекласти художній твір цільовою мовою [39: 262].

Таким чином, художній дискурс характеризується широким використанням різних стилістичних фігур, засобів виразності мови та груп лексики. Цей тип дискурсу є дуже специфічним, оскільки він може поєднувати риси майже всіх інших дискурсів. На сучасному етапі розвитку мовознавства зростає інтерес до питань художнього дискурсу, що може стати основою для подальших досліджень у цьому напрямку.

Висновки до розділу 1

1. Індивідуально-авторська метафора є витвором творчої діяльності кожного окремого автора. Такий тип метафори є складовою частиною мовної картини світу та допомагає зрозуміти, з одного боку, взаємообумовленість мовної та індивідуально-авторської метафори, з іншого боку, специфіку індивідуально-авторської метафори, що дає можливість глибше пізнати конкретну мовну особистість та особливості світосприйняття.

Нині метафора та механізми її формування розглянуті в багатьох лінгвістичних дослідженнях. Мовознавці намагаються дати визначення таким поняттям як «метафора» та «індивідуально-авторська метафора», визначити функції метафоричних виразів в мові та класифікувати метафори, керуючись різними підходами та критеріями. Дослідження питань метафори привертало увагу вчених ще з часів Античності. Давньогрецький філософ Аристотель був першим, хто у своїй праці описав поняття метафори. Починаючи ще з тих часів і аж донині, проблемам визначення та класифікації метафори присвячено багато наукових робіт. Лінгвісти класифікували метафори, ґрунтуючись на

функціональному, когнітивному, формальному, стилістичному, структурному та семантичному підходах до вивчення цього мовного явища.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна підкреслити, що сьогодні існують різні підходи до вивчення художніх та мовних метафор, і кожен з цих підходів аналізує метафоричні вирази з різних точок зору. Такий всеосяжний аналіз метафор дозволяє розглянути унікальні особливості цієї стилістичної фігури не лише в мові загалом, а й зокрема в мові художнього дискурсу.

2. Метафора є широко розповсюдженою стилістичною фігурою, проте переклад метафор в художньому творі, особливо індивідуально-авторських метафор, є одним з найбільш проблемних завдань для перекладачів. Основна проблема полягає в тому, що при перекладі метафоричних виразів необхідно адекватно та повноцінно передати образність та особливості ідіостилю письменника. Окрім цього, перекладач також повинен звертати увагу на оцінну, номінативну та естетичну складову метафори.

У сучасному перекладознавстві дослідники пропонують різні способи перекладу метафор, спираючись переважно на традиційний та когнітивний підходи. Розглянувши ці підходи, можна виділити декілька перекладацьких стратегій, за допомогою яких можна адекватно відтворити індивідуально-авторські метафори в мові перекладу. До таких способів перекладу належать:

- 1) Збереження вихідного метафоричного образу (якщо такий образ є зрозумілим для носіїв мови перекладу);
- 2) Збереження вихідного метафоричного образу з додаванням пояснення його сенсу;
- 3) Заміна вихідного метафоричного образу на стандартний образ в мові перекладу;
- 4) Переклад метафори порівнянням з додаванням пояснення або без нього;
- 5) Перефразування метафоричного виразу в мові перекладу;
- 6) Заміщення метафоричного виразу в мові перекладу

7) Опущення метафори в мові перекладу.

Таким чином, нині існують різні перекладацькі стратегії для відтворення метафори в мові перекладу. Проте вибір способу перекладу лежить на перекладачеві, який повинен найбільш повно та влучно передати зміст метафори. Коли перекладач працює над відтворенням індивідуально-авторських метафор, він повинен вирішити, який спосіб перекладу є доцільним в кожному конкретному випадку, беручи до уваги ступінь зрозумілості метафоричного образу для носіїв мови перекладу.

3. Одним з основних просторів функціонування індивідуально-авторських метафор є художній дискурс. У сучасних лінгвістичних дослідженнях значна увага приділяється дослідженню художнього тексту та художнього твору. Однак, єдиного визначення терміну «художній дискурс» досі не існує, оскільки різні дослідники виходять із різного сприйняття та розуміння цього поняття.

Художній дискурс здебільшого трактують як «розумово-комунікативну взаємодію між автором і читачем, заглиблену в історичний та соціокультурний контекст та втілену в тексти художніх творів» [47: 52]. Простір цього дискурсу виступає посередником між мовою та літературою, між реальністю та літературною дійсністю. Художній дискурс є багат шаровою структурою, яка поєднує реальність та уявний світ, сприйняття об'єктивної дійсності та вигаданого світу письменника.

Особливістю художнього дискурсу є широке використання різних засобів виразності мови, всіх типів лексики та численних стилістичних фігур. Завдяки тематичному, ідеологічному та жанровому різноманіттю художній твір характеризується дискусійним різноманіттям.

Отже, художній дискурс є самобутнім та вирізняється власними унікальними особливостями. Цей тип дискурсу поєднує різні риси всіх інших дискурсів. Неповторні особливості художнього дискурсу викликають особливий інтерес у дослідників.

РОЗДІЛ 2

ТИПОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ МЕТАФОР У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

2.1 Семантична класифікація індивідуально-авторських метафор у художньому дискурсі

Метафора була і досі залишається предметом досліджень багатьох вчених в таких галузях науки, як лінгвістика, перекладознавство, літературознавство, психологія, філософія. Поняття «метафора» змінюється разом з еволюцією уявлень про людину та навколишній світ. Індивідуально-авторська метафора є не лише стилістичною фігурою, побудованою на основі порівняння або аналогії, а й засобом вираження світогляду автора та його персонального сприйняття об'єктивного світу.

У художньому дискурсі індивідуально-авторські метафори відіграють особливо важливу роль. Художній твір відображає культуру певного народу, його традиції та звичаї, стиль життя людей окремої країни та дух конкретної епохи. Індивідуально-авторські метафори розглядаються у художньому дискурсі не лише як стилістичний засіб, що слугує створенню образності та милозвучності тексту. Вони віддзеркалюють, оцінюють та характеризують об'єктивну дійсність. Інакше кажучи, метафора ніби породжує нове поняття, наповнюючи його особливим значенням. Індивідуально-авторські метафори допомагають пояснити та описати щось абстрактне або малознайоме шляхом використання конкретного та широковідомого.

Одним з найвидатніших представників світової літератури є Вільям Шекспір. Ім'я цього англійського драматурга епохи Відродження відомо для людей з різних країн далеко за межами Великої Британії. П'єси Шекспіра були перекладені багатьма основними мовами світу. Художні твори Вільяма Шекспіра відіграли величезну роль в процесі розвитку англійської мови. Творчість видатного драматурга та популярність його літературних творів

посприяли появі в англійській мові великої кількості нових слів, виразів та різних метафор. «Шекспірізми» є неповторними та виразними лексичними одиницями.

Кожна п'єса Шекспіра пропонує читачу особливий художній світ. Вільям Шекспір був одним з перших драматургів, які розкрили багатогранність характерів своїх персонажів та показали поєднання в них суперечливих рис характеру. Англійський письменник збагатив жанр трагедії, поєднавши в ньому трагічне з комічним. У такий спосіб йому вдалося додати життєвість своїм творам.

Мова персонажів Шекспіра передає всі відтінки їх емоцій та почуттів. Індивідуально-авторські метафори дають автору можливість представити художній світ трагедій в незвичайних емоційних ракурсах і таким чином розкрити суть почуттів, речей та відносин. Метафори допомагають передати емоційні стани героїв, коли вони намагаються осмислити навколишній світ та своє життя.

Індивідуально-авторські метафори в трагедіях Вільяма Шекспіра є різноманітними та багатогранними. Різноманіття метафоричних моделей, сконструйованих Шекспіром, дає можливість аналізувати його метафори з різних сторін та класифікувати їх відповідно до різних критеріїв. Одним з важливих аспектів дослідження індивідуально-авторських метафор є семантична класифікація. Основною особливістю змісту метафоричних найменувань є їх семантична двоплановість, переплетення переносного та прямого значень слів, одночасне виділення основного та допоміжного суб'єктів образного порівняння, що лежить в основі метафори. Відповідно до семантичної класифікації метафор, запропонованої А. П. Чудіновим [51: 53], індивідуально-авторські метафори в трагедіях Шекспіра можна поділити на такі підвиди:

- 1) антропоморфні метафори;
- 2) природоморфні метафори;
- 3) соціоморфні метафори;

4) артефактні метафори.

Антропоморфні метафори побудовані на основі аналогії, коли предмети та явища навколишнього світу уподібнюються до людини і наділяються людськими рисами. Антропоморфні індивідуально-авторські метафоричні вирази в трагедіях Вільяма Шекспіра поділяються на такі типи:

1) Фізіологічна метафора. Цей тип антропоморфної метафори є одним з найбільш поширених та детально структурованих у художньому дискурсі. В основі фізіологічної метафори лежить порівняння з тілом людини, його частинами (органами), їх функціями та фізіологічними процесами.

(41) *Is't night's predominance, or the day's shame, / That darkness does the face of earth entomb* (M: URL).

Вільям Шекспір у своїй трагедії «Макбет» сконструював фізіологічну метафору *the face of earth*. Цей метафоричний вираз побудований на порівнянні землі з людиною, зокрема вказується, що земля має певну частину тіла людини – обличчя.

(43) *Come, seeling night, / Scarf up the tender eye of pitiful day* (M: URL).

Шекспірівська метафорична модель *the tender eye of pitiful day* також належить до такого типу антропоморфної метафори, як фізіологічна метафора, оскільки в основі цієї моделі лежить уподібнення частини доби (*day*) до тіла людини. Джерелом для створення цієї метафори послугувався орган зорової системи людини (*eye*).

(63) *There are many / events in the womb of time which will be delivered* (TOMV: URL).

Метафоричний вираз *the womb of time* побудований на моделюванні філософського поняття часу за аналогією до людського тіла, оскільки *womb* ‘матка’ – це орган репродуктивної системи жінки, в якому розвивається та виношується плід. Тому такий вислів належить до фізіологічних метафор.

(82) *I see, sir, you are eaten up with passion* (TOMV: URL).

У трагедії «Отелло, венеціанський мавр» Вільям Шекспір використав індивідуально-авторську метафору *eaten up with passion*. Цю метафоричну

модель також можна віднести до фізіологічних метафор. В основі цієї метафори лежить уподібнення сильного почуття (*passion* ‘пристрасть’) до фізіології людини. У цьому випадку людському почуттю автор приписує властивості організму людини, оскільки процес харчування (*eaten up*) є одним з основних фізіологічних актів, що допомагають підтримувати життя живого організму. Таким чином, використавши таку метафору, Шекспір хотів показати, що пристрасть є настільки сильним та глибоким почуттям людини, що вона здатна буквально «поїдати» людину зсередини.

(10)...*man / and wife is one flesh* (THPD: URL).

Індивідуально-авторська метафора *man and wife is one flesh* є прикладом фізіологічної метафори, коли людина загалом (*man and wife*) порівнюється з окремою частиною людського організму, зокрема з плоттю (*flesh*), м’якою частиною тіла.

(79) *Tis not a year or two shows us a man: / They are all but stomachs, and we all but food; / To eat us hungerly, and when they are full, / They belch us* (TOMV: URL).

Порівнюючи жінок та чоловіків, у трагедії «Отелло, венеціанський мавр» Вільям Шекспір створив дві індивідуально-авторські метафори. Перша метафора – *They are all but stomachs* – побудована на уподібненні чоловіків до шлунку. В основі другої метафори – *we all but food* – лежить порівняння жінок з їжею для тих «шлунків», тобто чоловіків. У цьому випадку лише перший метафоричний вираз є прикладом фізіологічної метафори, оскільки цей вислів побудований за аналогією до органу людини.

(22) *This bud of love, by summer's ripening breath, / May prove a beauteous flower when next we meet* (RJ: URL).

Шекспірівська метафора *summer's ripening breath* сконструйована за подібністю пори року (*summer's*) до людини. Вільям Шекспір порівнює літо з живим організмом, приписуючи цій порі року фізіологічний процес, який є характерним для організму людини. Таким чином, ця метафорична модель є зразком фізіологічної метафори.

(9) *Calls virtue hypocrite, takes off the rose / From the fair forehead of an innocent love / And sets a blister there* (THPD: URL).

Вільям Шекспір використав індивідуально-авторську метафору *the fair forehead of an innocent love* у своїй трагедії «Гамлет». Шекспір представляє читачам почуття кохання (*an innocent love*) як окремий живий організм, у якого, як і у людини, є чоло (*the fair forehead*). Оскільки цей метафоричний вислів побудований на порівнянні кохання з тілом людини, він належить до фізіологічних метафор.

(5) *In my mind's eye, Horatio* (THPD: URL).

Метафоричний вираз *in my mind's eye* побудований на уподібненні розуму до фізичного тіла, оскільки письменник показує, що людський розум має око, яке є сенсорним органом людини. Оскільки джерелом для створення цього виразу послугувала частина організму, ця метафора також є прикладом фізіологічної метафори.

(100) *Our fortune on the sea is out of breath, / And sinks most lamentably* (AC: URL).

Метафоричний вираз *our fortune on the sea is out of breath* Вільям Шекспір сформулював у своїй трагедії «Антоній і Клеопатра». Ця індивідуально-авторська метафора також належить до фізіологічних метафор, оскільки автор наділяє фортуна властивостями живого організму, приписуючи їй один з важливих фізіологічних процесів – процес дихання. Драматург пише, що фортуні цій не вистачає повітря та їй важко дихати. Письменник прагнув показати читачам у такий спосіб, що вдача на морі покинула деяких персонажів трагедії.

(85) *It is merely a lust of the blood and a permission of / the will* (TOMV: URL).

Індивідуально-авторська метафора *a lust of the blood* побудована на уподібненні крові, міжклітинної рідини людського організму, до самої людини, оскільки *lust* ‘хіть’ – це одне з внутрішніх почуттів, притаманних людській

особі. Таким чином, можна зробити висновок, що ця метафорична модель є прикладом фізіологічних метафор.

(54) *...yet do I fear thy nature; / It is too full o' the milk of human kindness / To catch the nearest way* (M: URL).

Метафору *the milk of human kindness* Вільям Шекспір сконструював у трагедії «Макбет». Письменник зазначає, що людська природа Макбета сповнена «молоком людської доброти». У творі цю фразу проказує леді Макбет, яка вважає свого чоловіка занадто добрим та недостатньо сильним та рішучим, щоб убити короля та заволодіти трон. Цей метафоричний вираз вказує на такі людські якості, як доброта та здатність до співчуття іншим людям. Посилання на молоко у метафорі може стосуватися материнського молока, оскільки коли жінки годують грудьми своїх дітей, люди сприймають це як акт самопожертви, любові та співчуття. Оскільки джерелом для створення цього метафоричного виразу послугувало людське молоко, що виробляється молочними залозами осіб жіночої статі, цей вираз також належить до фізіологічних метафор.

2) Антропоморфні метафори, що моделюють навколишній світ за аналогією до рис характеру або професій людини:

(87) *It is silliness to live when to live is torment; and / then have we a prescription to die when death is our physician* (TOMV: URL).

Шекспір сконструював метафору *death is our physician*, порівнюючи смерть з лікарем, з фахівцем, який може зцілити від нестерпних життєвих страждань.

(83) *I should be wise, for honesty's a fool / And loses that it works for* (TOMV: URL).

Джерелом для створення індивідуально-авторської метафори *honesty's a fool* послугувало уподібнення окремої моральної якості (*honesty* 'чесність') до самої людини. Описуючи цю людську чесноту, автор порівнює її з дурною, розумово обмеженою людиною (*a fool* 'дурень').

(86) *In following him, I follow but myself; / Heaven is my judge, not I for love and duty, / But seeming so, for my peculiar end* (TOMV: URL).

У п'єсі «Отелло, венеціанський мавр» Вільям Шекспір сконструював антропоморфну індивідуально-авторську метафору *heaven is my judge*. В основі цієї метафори лежить порівняння святого неба, раю (*Heaven*) зі справедливим суддею (*judge*).

(62) *Our bodies are our gardens, to the which / our wills are gardeners* (TOMV: URL).

Шекспірівська метафора *our wills are gardeners* побудована на уподібненні людської волі (*our wills*) до садівника (*gardeners*), тобто до професії, представники якої вирощують рослини та доглядають за садами або іншими озеленими ділянками землі.

(27) *Life's but a walking shadow, a poor player / That struts and frets his hour upon the stage / And then is heard no more* (M: URL).

Метафоричний вираз *life's...a poor player* Шекспір сформулював у трагедії «Макбет», моделюючи дійсність за подібністю до людської професії. Ця індивідуально-авторська метафора є зразком антропоморфної метафори, коли письменник уподібнює життя як форму існування живого до актора, який грає певну роль на сцені.

(16) *My lips, two blushing pilgrims, ready stand / To smooth that rough touch with a tender kiss* (RJ: URL).

Індивідуально-авторська метафора *lips, two blushing pilgrims* є прикладом антропоморфної метафори. Цей метафоричний вираз побудований на порівнянні людських вуст з пілігримами, тобто з паломниками, які подорожують різними святими місцями.

3) Антропоморфні метафори, що моделюють навколишній світ за аналогією до людських почуттів та емоцій:

(25) *...parting is such / sweet sorrow* (RJ: URL).

Вільям Шекспір використав індивідуально-авторську метафору *parting is such sweet sorrow* у своїй трагедії «Ромео і Джульєтта». В основі цієї

метафоричної моделі лежить порівняння процесу розставання (*parting*) з негативною емоцією смутку (*sorrow*). Проте письменник називає почуття смутку солодким (*sweet*), демонструючи читачам, що відчуває героїня п'єси в моменти розлуки зі своїм коханим Ромео: окрім негативного почуття, Джульєтта відчуває солодкий передсмак наступної зустрічі з Ромео.

(87) *It is silliness to live when to live is torment; and / then have we a prescription to die when death is our physician* (TOMV: URL).

Індивідуально-авторська метафора *to live is torment* є прикладом антропоморфної метафори, коли життя як форма існування порівнюється з неприємним відчуттям страждань та муки.

(97) *Your speech is passion; / But pray you stir no embers up* (AC: URL).

У трагедії «Антоній і Клеопатра» Вільям Шекспір ужив метафоричний вираз *your speech is passion*. Порівнюючи мовлення героя з сильним і бурхливим почуттям пристрасті, письменник демонструє читачам і глядачам, що манера спілкування персонажа п'єси є занадто палкою та емоційно насиченою.

Природоморфна метафора – це підвид метафори, в основі якого лежить моделювання навколишнього світу, людини та різних сфер її діяльності за подібністю до живої та неживої природи. Природоморфні індивідуально-авторські метафори, створені Шекспіром для його трагедій, розподіляються на такі типи:

1) Зооморфна метафора. Цей тип природоморфної метафори моделює дійсність за подібністю до тваринного світу:

(32) *O, full of scorpions is my mind, dear wife* (M: URL).

Вільям Шекспір сконструював індивідуально-авторську метафору *full of scorpions is my mind* у трагедії «Макбет». Цей вираз є прикладом зооморфної метафори, оскільки письменник зазначає, що розум головного персонажа твору «переповнюють» скорпіони. У багатьох культурах скорпіон символізує такі негативні речі, як смерть, п'їтьму та саморуйнування. У цьому метафоричному виразі скорпіони уособлюють як занепокоєння та нечисту совість Макбета, так і

його темне бажання вбити Банко та його сина Флінса. Шекспір використовує метафору, щоб пояснити, що заплямоване сумління Макбета жалить його, неначе скорпіони.

(80) *A horned man's a monster and a beast* (TOMV: URL).

У трагедії «Отелло, венеціанський мавр» Шекспір сформулював ще дві зооморфні метафори. В основі першої метафори – *a horned man* – лежить уподібнення людини до рогатої тварини. Чоловіка називають рогатим, коли йому зраджує його кохана. Другий метафоричний вираз – *a horned man's a monster and a beast* – побудований на порівнянні «рогатого» чоловіка з чудовищем та звіром. У такий спосіб письменник показує читачам, що коли чоловіка зраджують, він стає таким же лютим та злим, як звір.

(64) *O, beware, my lord, of jealousy; / It is the green-eyed monster which doth mock / The meat it feeds on* (TOMV: URL).

Метафоричний вираз *jealousy...is the green-eyed monster* побудований на уподібненні почуття ревності до зеленоокого чудовиська, який глузує зі своєї «здобичі». Таким чином, ця метафорична модель також належить до зооморфних метафор.

(67) *Even now, now, very now, an old black ram / Is topping your white ewe* (TOMV: URL).

Індивідуально-авторська метафора Вільяма Шекспіра *an old black ram is topping your white ewe* є зразком зооморфної метафори, оскільки автор уподібнює окремих персонажів трагедії «Отелло, венеціанський мавр» до тварин, зокрема Шекспір порівнює Отелло з чорним бараном, а Дездемону – з білою вівцею. Різкий контраст, створений цією метафорою, змушує читачів повірити, що Отелло – це темна істота, яка шкодить непорочній Дездемоні, і що любовні відносини між героями є розпусними та небезпечними. Окрім цього, цей метафоричний вираз відображає дискримінацію та расизм, що був особливо поширеним в суспільстві якобінського періоду.

(68) *...you'll / have your daughter covered with a Barbary horse* (TOMV: URL).

Метафоричний вираз *you'll have your daughter covered with a Barbary horse* є ще одним прикладом зооморфної метафори, яку Вільям Шекспір використав у п'єсі «Отелло, венеціанський мавр». В основі цієї метафори лежить уподібнення Отелло до берберійського коня. Оскільки берберійська порода коней виникла в північній Африці, цей метафоричний вислів висвітлює расову дискримінацію стосовно Отелло, який за походженням є мавром.

2) Фітоморфна метафора. В основі цього типу природоморфної метафори лежить моделювання дійсності за аналогією до рослинного світу:

(1) *Seem to me all the uses of this world! / Fie on't! ah fie! 'tis an unweeded garden, / That grows to seed; things rank and gross in nature / Possess it merely* (THPD: URL).

Індивідуально-авторський метафоричний вираз *'tis an unweeded garden* Вільям Шекспір сконструював у трагедії «Гамлет». Головний герой твору, Гамлет, порівнює свій світ, зокрема Данію, із занедбаним, непрополеним садом, що рясніє гнилими бур'янами. У цьому випадку бур'яни асоціюються з негативною ситуацією після смерті великого короля та корупцією в Данії. Як бур'яни заповнюють прекрасний сад, так і корупція заповнює колись благородну та прекрасну країну. Згодом «сад» буде повністю спустошений, якщо за ним не доглядати належним чином та не викорчувувати «бур'яни». Оскільки в основі цього метафоричного виразу лежить порівняння країни з непрополеним садом, цей вислів належить до фітоморфних метафор.

(6) *For Hamlet and the trifling of his favour, / Hold it a fashion and a toy in blood, / A violet in the youth of primy nature* (THPD: URL).

Фітоморфна метафора *a violet in the youth of primy nature* побудована на порівняння залицянь Гамлета до Офелії з фіалкою. Брат героїні, Лаерт, говорить своїй сестрі цю фразу, намагаючись пояснити, що мотиви принца Гамлета нечесні та несерйозні, та застерегти дівчину від неправильного вибору. Порівнюючи флірт принца з маленькою квіткою, Шекспір показує читачам, що як квітка цвіте лише протягом короткого періоду часу, так і плани Гамлета стосовно Офелії є короткочасними.

(18) *The roses in thy lips and cheeks shall fade / To paly ashes* (RJ: URL).

Індивідуально-авторська метафора *the roses in thy lips and cheeks*, яку Вільям Шекспір використав у своїй трагедії «Ромео і Джульєтта», є прикладом фітоморфної метафори. В основі метафоричного виразу лежить порівняння кольору щік і губ Джульєтти з трояндами. У творі ці слова говорить брат Лоуренс, підкреслюючи стан, подібний до смерті, в якому перебуватиме Джульєтта, коли вип'є снодійне зілля. Він має на увазі, що зілля спричинить появу симптомів, які позбавлять губи та щоки дівчини їх рожевого відтінку. Окрім того, монарх зазначає, що в результаті випитого зілля обличчя Джульєтти стане смертельно блідим, як попіл.

(22) *This bud of love, by summer's ripening breath, / May prove a beauteous flower when next we meet* (RJ: URL).

Метафоричний вираз *bud of love* є зразком фітоморфної метафори, коли почуття кохання порівнюється з прекрасною квіткою. Вільям Шекспір підкреслює, що раптове кохання Ромео і Джульєтти схоже на квітковий бутон, який згодом розкриється та перетвориться на дивовижну квітку. У такий спосіб письменник показує, що кохання – це чудо природи, яке, як і бутон квітки, через певний час зміцніє та стане ще прекраснішим.

(44) *If you can look into the seeds of time, / And say which grain will grow and which will not* (M: URL).

Метафора Вільяма Шекспіра *the seeds of time* побудована на уподібненні часу до насіння рослини. Автор використав цей метафоричний вираз у трагедії «Макбет». Герой п'єси, Банко, промовляє цю фразу, коли він просить відьом зазирнути в майбутнє та розповісти йому, як надалі розвиватиметься його життя. У цьому випадку передбачення майбутнього людей – це все одно, що дивитися на насіння та намагатися передвістити, яка насінина закріпиться та проросте, а яка – ні. Ця фітоморфна метафора є влучною, оскільки майбутнє Банко залежить і від його синів, які ніби є тим насінням.

(62) *Our bodies are our gardens, to the which / our wills are gardeners* (TOMV: URL).

В основі фітоморфного метафоричного виразу *our bodies are our gardens* лежить порівняння людського тіла з садом. Використовуючи цю метафору, Вільям Шекспір зазначає, що існує прямий зв'язок між тілом та волею людини, та стверджує, що людська воля має повний контроль над тілом. Наслідком цього є те, що благополуччя та потенціал тіла залежить від послідовності та сили волі.

3) Природоморфні метафори, що моделюють навколишній світ за подібністю до неживої природи:

(12) *It is the east, and Juliet is the sun* (RJ: URL).

Метафоричний вираз *Juliet is the sun* побудований на порівнянні Джульєтти із сонцем, центральною зіркою в Сонячній системі. Вільям Шекспір використав цю метафору, щоб показати читачам, що для Ромео Джульєтта – найгарніша жінка в усьому всесвіті. У трагедії цю фразу проказує Ромео, який думає, що Джульєтта є настільки яскравою дівчиною, що вона затьмарює своєю красою всіх інших жінок. Ромео вважає кохану центром свого світу, яка зігріває його своїм теплом та освітлює його шлях. Джульєтта є для хлопця сонцем, яке є життєво необхідним для всього живого.

(30) *I have bought / Golden opinions from all sorts of people, / Which would be worn now in their newest gloss* (M: URL).

В основі шекспірівського метафоричного вислову *golden opinions* лежить уподібнення гарної думки людей до золота, благородного металу. У трагедії цю цитату говорить Макбет, стверджуючи, що він зміг домогтися поваги короля та його двору. Макбет зауважує, що «золота» думка, що склалася у придворних і короля, схожа на новий одяг, яким варто насолоджуватися, поки він блискучий.

(57) *When now I think you can behold such sights, / And keep the natural ruby of your cheeks* (M: URL).

У трагедії «Макбет» Шекспір сконструював метафоричний вираз *the natural ruby of your cheeks*, порівнюючи колір щік леді Макбет з рубіном, дорогоцінним мінералом, що має яскраве червоне забарвлення. Макбет проказує ці слова у творі, коли на бенкеті герой бачить привид Банко, до

вбивства якого він причетний. Говорячи цю фразу, Макбет неначе звинувачує леді Макбет, яка намагається заспокоїти стурбованого Макбета. Героїня не бачить привида, і тому виглядає спокійною та зберігає здоровий рум'янець на щоках. Це підсилює непорозуміння між Макбетом і леді Макбет.

(65) *Good name in man and woman, dear my lord, / Is the immediate jewel of their souls* (TOMV: URL).

Шекспір використав метафору *good name...is the immediate jewel of their souls* у трагедії «Отелло, венеціанський мавр». Цей метафоричний вираз побудований на порівнянні людської репутації з дорогоцінним камінням. У творі цей вислів належить Яго, який зауважує, що для особи будь-якої статі добре ім'я – це найцінніший скарб.

(93) *He has a cloud in's face* (AC: URL).

У драматичному творі «Антоній і Клеопатра» Вільям Шекспір сконструював метафору *a cloud in's face*. Описуючи вираз обличчя персонажа трагедії, автор стверджує, що герой виглядає наскільки понурим, що, здається, неначе хмари так вкрили його обличчя, як вони затягують весь небосхил у холодну та дощову погоду.

Ще одним підвидом метафори у семантичній класифікації є соціоморфна метафора. Такі метафоричні вирази моделюють навколишній світ за аналогією до різноманітних сфер людської діяльності, наприклад, таких як, спорт, побут та мистецтво. Соціоморфні індивідуально-авторські метафори, які зустрічаються в трагедіях Шекспіра, розгалужуються на такі типи:

1) Кримінальна метафора. Цей тип соціоморфної метафори моделює навколишній світ за аналогією до кримінального світу:

(7) *Denmark's a prison* (THPD: URL).

У трагедії «Гамлет» Вільям Шекспір використав соціоморфну індивідуально-авторську метафору *Denmark's a prison*. Головний герой твору, Гамлет, порівнює свою батьківщину, Данію, з тюрмою, тому що він почувається як в'язень, за яким постійно стежать. Цей метафоричний вираз показує розчарування Гамлета через обмеження, які його дядько, король

Клавдій, накладає на нього. Такий вислів також говорить про погляди Гамлета на Данію під час зростання тиранії його дядька. Клавдій розбестив морально країну, зайнявши трон шляхом вбивства колишнього короля.

(21) *Arise, fair sun, and kill the envious moon* (RJ: URL).

Шекспір сконструював метафору *sun...kill the envious moon* у трагедії «Ромео і Джульєтта». Цей метафоричний вислів є прикладом кримінальної метафори, оскільки Ромео просить свою кохану Джульєтту, яку він порівнює з сонцем, вийти на балкон та «вбити заздрісний місяць» своїм сянням та вродою. Коли сонце сходить, воно покладає кінець ночі, неначе «вбиваючи» місяць.

(34) *Go get some water, / And wash this filthy witness from your hand* (M: URL).

Метафору *wash this filthy witness from your hand* Шекспір використав у драматичному творі «Макбет». Цей метафоричний вираз побудований на порівнянні крові з доказом злочину. У творі леді Макбет говорить цю фразу Макбету, щоб він змив водою криваві докази зі своїх рук. Вона намагається переконати Макбета в тому, що він не повинен відчувати провини за вбивство Дункана та може продовжувати жити звичним життям. Оскільки руки можна забруднити кров'ю внаслідок розрізання плоті, кров на руках Макбета є неначе доказом такого злочину, як вбивство.

2) Мілітарна метафора. В основі цього підвиду соціоморфної метафори лежить моделювання навколишнього світу за подібністю до війни та пов'язаних з нею понять:

(4) *I will speak daggers to her, but use none* (THPD: URL).

Метафора *speak daggers to her, but use none* побудована на порівнянні грубих та безжалісних слів з кинджалами. Вільям Шекспір сконструював цей метафоричний вислів у трагедії «Гамлет», щоб зобразити зневагу сина до матері, яка вийшла заміж за дядька Клавдія до того, як закінчився період трауру після смерті її чоловіка. До того ж цього дядька вважають вбивцею батька Гамлета. Такий вчинок матері дуже розлютив хлопця, тому Гамлет вирішив

завдати матері шкоди словами, а не зброєю. Хоча Гамлет і почувався зрадженим та роздратованим, він продовжував любити свою матір, тому не міг вбити її. Гамлет використовуватиме гострі, неначе кинджали, слова, щоб Гертруда усвідомила свій порочний вчинок. Він вирішив досягти своєї мети словами, не використовуючи зброї.

(35) *where we are, / There's daggers in men's smiles (M: URL).*

В основі індивідуально-авторської метафори лежить уподібнення посмішок людей до кинджалів. У трагедії «Макбет» ці слова каже Дональбайн, старший син Дункана, своєму брату Малкольму. Дональбайн має на увазі, що вони з братом перебувають в потенційно небезпечному місці, оскільки люди, які посміхаються їм, насправді тримають кинджали за спиною, бажаючи їхньої крові. Ця метафора показує, що посмішки людей можуть бути оманливими, і ніколи не можна бути впевненому в тому, хто тобі друг, а хто – ворог. Оскільки для побудови цієї метафори Вільям Шекспір використав порівняння зі зброєю, то цей вислів належить до мілітарних метафор.

(39) *I have no words: / My voice is in my sword (M: URL).*

Вільям Шекспір використав метафоричний вираз *my voice is in my sword* у трагедії «Макбет», де цю фразу каже Макдуф, коли він вступає в поєдинок з Макбетом. Дізнавшись про те, що Макбет вбив його родину, Макдуф може передати свій гнів та свою злість лише через меч, через той меч, що зрештою забере життя Макбета. Оскільки цей вислів побудований на уподібненні голосу до меча, він є прикладом мілітарної метафори.

(61) *Take up this mangled matter at the best: / Men do their broken weapons rather use / Than their bare hands (TOMV: URL).*

Шекспір сконструював індивідуально-авторську метафору *men do their broken weapons rather use than their bare hands* у трагедії «Отелло, венеціанський мавр». Письменник показує читачам за допомогою цього метафоричного виразу, що чоловіки часто борються з тим, чого вони виправити чи змінити не можуть, а не шукають альтернативних способів вирішення питань. У художньому творі цей вислів герцог каже Бранбанціо, намагаючись

пояснити, що йому було б краще змиритися з одруженням його доньки Дездемони.

Наступним підвидом метафори, зазначеним у семантичній класифікації, є артефактні метафори. Такі метафори моделюють навколишній світ за аналогією до різних предметів, зроблених людиною. У своїх трагедіях Вільям Шекспір використав такі артефактні індивідуально-авторські метафори:

(14) *Madam, an hour before the worshipp'd sun / Peer'd forth the golden window of the east* (RJ: URL).

Метафора Вільяма Шекспіра *the golden window of the east* є прикладом артефактної метафори, що письменник використав у трагедії «Ромео і Джульєтта». Ця метафора побудована на порівнянні сонця з вражаючим золотим вікном сходу. Цей вираз означає, що схід сонця або початок нового дня відкриває прекрасні можливості та шлях для нових починань.

(19) *To paly ashes, thy eyes' windows fall* (RJ: URL).

Метафоричний вираз *thy eyes' windows fall* побудований на уподібненні повік до дверцят вікон. У трагедії «Ромео і Джульєтта» ці слова промовляє брат Лоуренс, описуючи, як буде виглядати Джульєтта, якщо вона вип'є зілля. Він говорить, що після цього повіки Джульєтти опустяться так, як зачиняються вікна. Вікна забезпечують візуальний доступ до зовнішнього світу, тому випите зілля закриє повіки Джульєтти та завадить їй спостерігати за навколишнім світом. Брат Лоуренс у такий спосіб намагається пояснити Джульєтті, що вона може загинути, якщо вип'є зілля.

(26)...*and, lips, O you / The doors of breath, seal with a righteous kiss* (RJ: URL).

Вільям Шекспір сформулював метафоричний вислів *and, lips, o you the doors of breath* у трагедії «Ромео і Джульєтта». Ця метафора побудована на порівнянні вуст з дверима. Все людське тіло є неначе великою будівлею, а уста – дверима, що пропускають кисень до організму та допомагають людям дихати. Оскільки у цій індивідуально-авторській метафорі частина тіло

порівнюється з фізичним предметом, цей метафоричний вираз належить до артефактних метафор.

(40) *Nor heaven peep through the blanket of the dark, / To cry 'Hold, hold!'* (M: URL).

Метафору Шекспіра *the blanket of the dark* також можна віднести до артефактних метафор. В основі цього метафоричного виразу лежить порівняння ночі з ковдрою пітьми. У трагедії «Макбет» цю фразу каже леді Макбет, коли вона обмірковує вбивство Дункана. Леді Макбет просить, щоб ніч вкрила своєю ковдрою весь світ та приховала її злочин від інших людей. Героїні здається, що якщо ніхто не побачить цього злочину, її не покарають, та вона не відчуватиме провини, неначе і взагалі не було цього вбивства.

(15) *This precious book of love, this unbound lover, / To beautify him, only lacks a cover* (RJ: URL).

Вільям Шекспір використав метафоричний вираз *book of love* у трагедії «Ромео і Джульєтта». Цей вислів побудований на порівнянні героя твору, Паріса, з кохання книгою. У творі ці слова проказує синьйора Капулетті, намагаючись переконати свою доньку Джульєтту вийти заміж за Паріса. Порівнюючи неодруженого хлопця з книгою, синьйора Капулетті підкреслює красу та глибину характеру Паріса, а також незлічені переваги подружнього союзу з ним. Він є бездоганно написаною книгою, яка потребує лише обкладинки, тобто дружини. Синьйора Капулетті має на увазі, що цією обкладинкою є Джульєтта, яка ідеально доповнює унікальну особистість Паріса.

(78) *Dangerous conceits are, in their natures, poisons. / Which at the first are scarce found to distaste, / But with a little act upon the blood* (TOMV: URL).

Метафора Вільяма Шекспіра *dangerous conceits are, in their natures, poisons* побудована на уподібненні непевних здогадів до отрути. Цю фразу у трагедії «Отелло, венеціанський мавр» промовляє Яго. Він з фальшивою дружелюбністю обманює Отелло та переконує його, що Дездемона зраджує Отелло з його підлеглим Кассіо. Яго зазначає, що його отрута вже почала діяти.

Отелло невпевнений у щирості та вірності своєї коханої та починає підозрювати Дездемону у зраді.

(31) *The wine of life is drawn, and the mere lees / Is left this vault to brag of* (M: URL).

Вільям Шекспір сконструював індивідуально-авторську метафору *the wine of life* у трагедії «Макбет». В основі цього метафоричного виразу лежить порівняння вина з кров'ю. Цей вислів стосується короля Дункана, чия кров була «вилита» з його тіла під час вбивства. Макбет промовляє ці слова, щоб відвести від себе підозру та переконати людей у замку, що він справді засмучений смертю Дункана. Водночас Макбет каже цей вираз і до себе. Після вбивства Дункана він втратив свою душу, і у нього нічого не залишилося, окрім «осаду», тобто життя, сповненого відчуттям гіркового жалю, душевної порожнечі та провини.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що індивідуально-авторські метафори відіграють важливу роль в творах Вільяма Шекспіра. Відповідно до семантичної класифікації шекспірівські метафори можна розподілити на чотири типи: антропоморфні, природоморфні, соціоморфні та артефактні метафори. Найуживанішим типом у трагедіях Шекспіра є антропоморфні метафори. Індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра відображають не тільки життя в XVI столітті та багатогранність характерів героїв творів, а й особливості світобачення автора. Кожний метафоричний вираз характеризується особливою експресивністю, образністю та оригінальністю.

2.2 Формальна класифікація індивідуально-авторських метафор у художньому дискурсі

Індивідуально-авторські метафори в літературному всесвіті трагедій Вільяма Шекспіра є надзвичайно багатограними та розмаїтими. Ця багатогранність дає змогу аналізувати метафоричні вирази з різних точок зору.

Важливим аспектом при дослідженні індивідуально-авторських метафор є вивчення форми метафори, тобто плану вираження метафоричного вислову. Формальна класифікація метафоричних виразів використовує морфологічний та синтаксичний принципи. Відповідно до формальної класифікації, запропонованої В. П. Москвіним [38: 135–136] метафори розподіляють за рівневою приналежністю одиниці-носія метафоричного образу на словесні, фразові та текстові метафори.

У морфологічному підході словесні метафори поділяють за належністю метафоричного найменування до певної частини мови. Функції цього стилістичного прийому виконують повнозначні слова, які належать до різних самостійних частин мови, часто за допомогою службових частин мови. Відповідно до формальної класифікації, поданої В. П. Москвіним [38: 135–136], словесні індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра можна розподілити на такі підвиди:

1) Субстантивні, або іменникові, індивідуально-авторські метафори. Субстантивна метафора має здатність зображати та охарактеризувати предмети по-іншому. Оскільки коли іменник розширює свій семантичний простір, він змінює номінативну функцію та набуває якісної оцінки. Субстантивна метафора в художньому тексті може передаватися іменниками, які об'єднані у словосполучення різними поєднаннями слів. У трагедіях Вільяма Шекспіра субстантивні індивідуально-авторські метафори виражені такими моделями:

a) Метафоричний іменник + прийменник of + керований іменник: "*the wine of life*" (M: URL), "*the blanket of the dark*" (M: URL), "*the face of earth*" (M: URL), "*a borrower of the night*" (M: URL), "*the seeds of time*" (M: URL), "*the pleasure of the time*" (M: URL), "*the taste of fears*" (M: URL). Щоб надати образну конкретизацію або одному, або обом компонентам індивідуально-авторської метафори, Вільям Шекспір поширив метафоричні конструкції за допомогою інших слів. Найчастіше складником субстантивних метафоричних виразів, який письменник використовує для конкретизації, виступає прикметник. Додаючи прикметник, діеприкметник або ще один іменник до

субстантивних індивідуально-авторських метафор, які виражені моделлю з прийменником of, Шекспір створив такі метафоричні конструкції:

– Прикметник + метафоричний іменник + прийменник of + керований іменник: "*the golden window of the east*" (RJ: URL), "*precious book of love*" (RJ: URL), "*the natural ruby of your cheeks*" (M: URL).

– Прикметник + метафоричний іменник + прийменник of + прикметник + керований іменник: "*the fair forehead of an innocent love*" (THPD: URL), "*the tender eye of pitiful day*" (M: URL).

– Прикметник + метафоричний іменник + прийменник of + дієприкметник + керований іменник: "*the last syllable of recorded time*" (M: URL).

– Прикметник + метафоричний іменник + прийменник of + перший керований іменник + другий керований іменник: "*clamorous harbingers of blood and death*" (M: URL).

– Метафоричний іменник + прийменник of + прикметник + керований іменник: "*the breath of heartsick groans*" (RJ: URL).

– Метафоричний іменник + прийменник of + перший керований іменник + другий керований іменник: "*ears of flesh and blood*" (THPD: URL).

– Перший метафоричний іменник + другий метафоричний іменник + прийменник of + керований іменник: "*a flag and sign of love*" (TOMV: URL), "*the / blood and baseness of our natures*" (TOMV: URL).

б) Іменник + дієслово-зв'язка to be + метафорична іменна частина присудка: "*parting is such / sweet sorrow*" (RJ: URL), "*life's...a poor player*" (M: URL), "*security / is mortals' chieftest enemy*" (M: URL), "*our bodies are our gardens*" (TOMV: URL), "*our wills are gardeners*" (TOMV: URL), "*honesty's a fool*" (TOMV: URL), "*kingdoms are clay*" (AC: URL). У трагедіях Вільяма Шекспіра ця модель субстантивних індивідуально-авторських метафор також представлена поширеними метафоричними конструкціями:

– Прикметник + іменник + дієслово-зв'язка to be + метафорична іменна частина присудка: "*good name...is the immediate jewel of their souls*" (TOMV: URL), "*dangerous conceits are...poisons*" (TOMV: URL).

– Перший іменник + другий іменник + дієслово-зв'язка to be + метафорична іменна частина присудка: "*man / and wife is one flesh*" (THPD: URL).

– Дієприкметник + іменник + дієслово-зв'язка to be + метафорична іменна частина присудка: "*a horned man's a monster and a beast*" (TOMV: URL).

в) Власна назва + дієслово-зв'язка to be + метафорична іменна частина присудка: "*Denmark's a prison*" (THPD: URL), "*Juliet is the sun*" (RJ: URL), "*Octavia is / a blessed lottery to him*" (AC: URL).

г) Іменник у присвійному відмінку + метафоричний іменник: "*mind's eye*" (THPD: URL), "*fortune's fool*" (RJ: URL), "*eyes' windows*" (RJ: URL).

д) Іменник + відокремлена метафорична прикладка: "*lips, two blushing pilgrims*" (RJ: URL). Індивідуально-авторські метафоричні прикладки створюють смислове та образне навантаження, а також формують надзвичайно виразний метафоричний образ. У трагедіях Шекспіра відокремлені метафоричні прикладки здебільшого виражені не поодинокими іменниками, а словосполученнями: "*civil night, / thou sober-suited matron*" (RJ: URL).

е) Інші субстантивні індивідуально-авторські метафоричні моделі: "*the roses in thy lips and cheeks*" (RJ: URL), "*daggers in men's smiles*" (M: URL), "*a cloud in's face*" (AC: URL).

У досліджуваних трагедіях Вільяма Шекспіра є досить багато субстантивних індивідуально-авторських метафор, що сприяє створенню особливого метафоричного світу письменника.

2) Дієслівні індивідуально-авторські метафори. Семантичним ядром таких метафор є дієслівна динамічна ознака. Дієслівними метафоричними виразами є образотворчі одиниці, що складаються з декількох членів, один з яких виражений дієсловом, вжитим в переносному значенні. Дієслово досягає

переносного значення через сполучуваність з іменником. Метафоризація дієслова у трагедіях Шекспіра відбувається шляхом таких процесів:

а) персоніфікації явищ та реалій світу природи: "*the morn, in russet mantle clad, / walks o'er the dew of yon high eastward hill*" (THPD: URL), "*arise, fair sun, and kill the envious moon*" (RJ: URL), "*the night is long that never finds the day*" (M: URL).

б) персоніфікації частин людського тіла або органів людини: "*her tongue will not obey her heart, nor can / her heart inform her tongue*" (AC: URL).

в) перенесення характеристик та рис в межах певної групи:

– абстрактні поняття: "*my soul is too much charged / with blood of thine already*" (M: URL), "*poison his delight*" (TOMV: URL), "*the fear of us / may cement their divisions, and bind up / the petty difference we yet not know*" (AC: URL).

– поняття, пов'язані з часом: "*all our yesterdays have lighted fools / the way to dusty death*" (M: URL), "*to beguile the time*" (M: URL).

г) перенесення ознак тварин на людей: "*an old black ram / is topping your white ewe*" (TOMV: URL), "*you'll / have your daughter covered with a Barbary horse*" (TOMV: URL), "*your daughter / and the Moor are now making the beast with two backs*" (TOMV: URL).

Дієслівні індивідуально-авторські метафори в проаналізованих трагедіях Вільяма Шекспіра є досить поширеними конструкціями, що свідчить про динамічність оповіді його творів.

3) Прикметникові, або атрибутивні, індивідуально-авторські метафори. Прикметникові метафори позначають прикметні риси об'єктів, виділяють якісну чи опредмечену ознаку за допомогою надання експресивного забарвлення та сприяють оцінці такої ознаки. До прикметникових метафор належать засоби створення образності, що виражені прикметниками або дієприкметниками. Такий тип метафори ще називають метафоричними епітетами. Прикметникові метафоричні вирази поєднують експресивні риси епітета та метафори та створюють особливий образ. У досліджуваних трагедіях Вільяма Шекспіра прикметникові індивідуально-авторські метафори зазвичай

виражені моделлю, коли метафоричний прикметник або дієприкметник стоїть перед означуваним іменником. Така модель представлена такими індивідуально-авторськими метафорами: "*golden opinions*" (M: URL), "*a horned man's*" (TOMV: URL).

Вищенаведені типи індивідуально-авторських метафор (субстантивні, дієслівні та прикметникові метафори) є підвидами словесної метафори. Згідно з формальною класифікацією ще одним видом метафоричних виразів є фразові метафори. Фразові метафори зазвичай виражені повною фразою або навіть цілим реченням. Образне значення таких метафор можна декодувати, лише враховуючи всі образи у фразі або реченні, а не один певний образ. Індивідуально-авторські образи, сконструйовані письменником у фразовій метафорі, об'єднуються в єдине ціле та створюють неповторний метафоричний вираз. Шекспір у своїх літературних працях також використовував цей тип метафоричних висловів. У трагедіях Вільям Шекспір створив такі фразові індивідуально-авторські метафори:

(2) *Ay, springes to catch woodcocks* (THPD: URL).

Вільям Шекспір використав фразову метафору *springes to catch woodcocks* у трагедії «Гамлет». У творі цю фразу проказує Полоній, щоб переконати Офелію в нещирості почуттів Гамлета. Полоній порівнює свою доньку з вальдшнепом '*woodcock*', якого намагаються заманити у пастку. Колись вальдшнеп вважався символом дурості та глупоти. Отже, цей індивідуально-авторський метафоричний вираз означає «розставляти пастки, щоб заманити дурнів».

(76) *When devils will the blackest sins put on, / They do suggest at first with heavenly shows, / As I do now* (TOMV: URL).

Фразовий метафоричний вираз *when devils will the blackest sins put on, / they do suggest at first with heavenly shows* Шекспір сконструював у трагедії «Отелло, венеціанський мавр». У художньому творі цю фразу каже Яго, порівнюючи свої вчинки, які з боку можуть здаватися добрими, зі злими навіюваннями лихих чортів. Коли чорти планують чинити свої найтемніші та

найжахливіші гріхи, вони намагаються замаскувати їх під виглядом доброго вчинку, як це зробив Яго. Він переконує Кассіо звернутися до Дездемони, щоб вона допомогла йому повернути його репутацію. Поки Дездемона намагається допомогти Кассіо, Яго розпускає чутки та робить все можливу, щоб переконати Отелло в тому, що Дездемона зраджує йому з Кассіо.

(46) *False face must hide what the false heart doth know* (M: URL).

Вільям Шекспір сформував метафоричний вислів *false face must hide what the false heart doth know* у трагедії «Макбет». У творі цю фразу промовляє Макбет, якого леді Макбет остаточно переконала брати участь у змові щодо вбивства короля Дункана, щоб Макбет зрештою зайняв трон та став правителем Шотландії. Макбет каже дружині, що вони повинні приховувати свої таємні злі плани та вдавати, що все добре. Хоча вони знають, що планують зробити, успіх плану залежить від їх подальших дій та поведінки. Коли Дункана вб'ють, вони повинні вдавати, що перебувають у траурі та горі.

Враховуючи вищезазначене, можна підсумувати, що індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра різняться за формою. Відповідно до формальної класифікації у його трагедіях представлені словесні та фразові метафоричні вирази. Словесні індивідуально-авторські метафори Шекспіра поділяються на субстантивні, дієслівні та прикметникові.

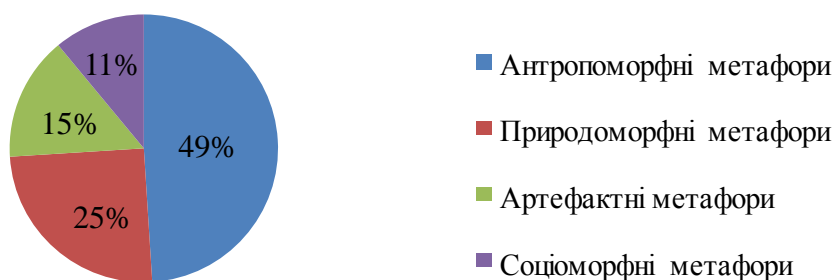
Висновки до розділу 2

1. Індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра вражають своїм різноманіттям. Це різноманіття сприяє створенню можливості аналізувати метафоричні вирази, враховуючи різні критерії. Одним з основних підходів до аналізу індивідуально-авторських метафоричних висловів є вивчення їх семантики. Особливою рисою метафор є їх семантична двоплановість. Цей троп переплітає пряме та переносне значення слів, створюючи новий неповторний метафоричний образ.

Відповідно до семантичної класифікації досліджувані індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра можна розподілити на чотири типи: антропоморфні, природоморфні, соціоморфні та артефактні метафори. Переважна більшість проаналізованих шекспірівських метафор належить до антропоморфних метафоричних виразів (49%). Наступну сходинку посідають природоморфні індивідуально-авторські метафори, які складають 25%. Розповсюдженими у трагедіях Вільяма Шекспіра є також артефактні індивідуально-авторські метафори (15%). Найменш поширеними серед проаналізованих індивідуально-авторських метафор Шекспіра є соціоморфні метафоричні вирази (11%) (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Семантична класифікація індивідуально-авторських метафор у трагедіях Вільяма Шекспіра

Антропоморфні, природоморфні та соціоморфні індивідуально-авторські метафори можна розподілити на підвиди, які виділяють певні особливості метафоричних виразів. До антропоморфних метафор, що представлені у проаналізованих трагедіях Вільяма Шекспіра, належать такі підвиди:

- 1) фізіологічні індивідуально-авторські метафори;
- 2) антропоморфні індивідуально-авторські метафори, що моделюють навколишній світ за аналогією до рис характеру або професій людини;
- 3) антропоморфні індивідуально-авторські метафори, що моделюють навколишній світ за аналогією до людських почуттів та емоцій.

Проаналізовані природоморфні індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра можна поділити на такі підтипи:

- 1) зооморфні індивідуально-авторські метафори;
- 2) фітоморфні індивідуально-авторські метафори;
- 3) природоморфні індивідуально-авторські метафори, що моделюють навколишній світ за подібністю до неживої природи.

До проаналізованих соціоморфних індивідуально-авторських метафор, які Вільям Шекспір використав у своїх трагедіях, належать такі підвиди:

- 1) кримінальні індивідуально-авторські метафори;
- 2) мілітарні індивідуально-авторські метафори.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна підкреслити, що індивідуально-авторські метафори у трагедіях Вільяма Шекспіра є семантично багатими. Вони допомагають письменнику створити його літературний світ, надаючи вже відомим словам нових відтінків значень. Індивідуально-авторські метафори не лише увиразнюють мову Шекспіра, а й передають особливості унікального світогляду автора.

2. Форма індивідуально-авторської метафори, тобто її план вираження, є ще одним важливим критерієм, який потрібно враховувати при аналізі метафоричних виразів. Вільям Шекспір використовував різні форми у своїх трагедіях, щоб створити неповторні метафоричні вислови. Серед проаналізованих індивідуально-авторських метафор Шекспіра можна виділити словесні та фразові метафори.

Словесні індивідуально-авторські метафори розподіляють за належністю до певної частини мови. Найбільшу частину серед проаналізованих метафор Вільяма Шекспіра займають іменникові, або субстантивні, індивідуально-авторські метафори (59%). Приблизно вполовину меншою є частка дієслівних індивідуально-авторських метафор, які складають 26%. Найменш чисельною групою є прикметникові індивідуально-авторські метафори (2%). Серед досліджуваних метафоричних виразів, які Вільям Шекспір створив для своїх трагедій, фразові індивідуально-авторські метафори складають 13% (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2.

Формальна класифікація індивідуально-авторських метафор у трагедіях Вільяма Шекспіра

Отже, індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра є досить різними за своєю формою. Найчастіше Вільям Шекспір піддає метафоризації такі частини мови, як іменник, дієслово та прикметник. У своїх трагедіях Вільям Шекспір створив унікальний метафоричний світ, оснований на індивідуальному світобаченні автора.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-АВТОРСЬКИХ МЕТАФОР У ПЕРЕКЛАДАХ ТЕКСТІВ ХУДОЖНЬОГО ДИСКУРСУ

3.1 Застосування перекладацьких трансформації для збереження вихідного метафоричного образу індивідуально-авторських метафор у перекладах текстів англomовного художнього дискурсу

На сьогодні існує досить багато типів перекладів, які вимагають від перекладачів виконання різних завдань. Одним із найскладніших для перекладача є переклад текстів художнього дискурсу. Переклад художніх творів завжди вважався і досі вважається складним завданням, на шляху до виконання якого перекладач повинен подолати чимало викликів. Чільне місце серед таких викликів посідають індивідуально-авторські метафори, оскільки при відтворенні цієї стилістичної фігури в мові перекладу перекладач повинен враховувати різні складові метафори, зокрема номінативну, оціночну та естетичну. Індивідуально-авторська метафора не лише створює образність в творі та увиразнює мову письменника, а й виражає індивідуальний стиль автора. Тому перекладачі мають звертати особливу увагу на специфіку авторського використання індивідуально-авторських метафор у творі, щоб адекватно передати задум письменника в мові перекладу.

Одним з найгеніальніших творців індивідуально-авторської метафори є Вільям Шекспір. Трагедії цього видатного британського драматурга рясніють метафоричними виразами. Шекспірівські метафори вражають своєю унікальністю та багатогранністю. Тим самим шекспірізми створюють певну проблему для перекладача, коли він працює над перекладом художніх творів Шекспіра. Оскільки індивідуально-авторські метафори Шекспіра виконують роль не лише орнаментального стилістичного прийому, а й несуть в собі абсолютно новий сенс, то перекладачі, навіть професійні, неодмінно стикнуться

з деякими труднощами, перекладаючи шекспірізми з англійської на українську мову.

Труднощі, які можуть виникнути під час перекладу індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра, пов'язані насамперед з проблемою культурологічної специфіки. Для адекватного відтворення індивідуально-авторських метафор потрібно враховувати екстралінгвістичні фактори, зокрема менталітет, соціальні, історичні та культурні аспекти різних народів. Загальновідомим є той факт, що різні мовні спільноти сприймають навколишній світ по-різному, внаслідок чого майже всі фігури мови несуть в собі специфічні культурні, соціальні та національні коди. При перекладі шекспірівських індивідуально-авторських метафор на українську мову необхідно також враховувати мовні розбіжності на різних рівнях мови, оскільки українська мова належить до синтетичних мов, а англійська мова є прикладом аналітичної мови. Щоб подолати такі труднощі та виконати якісний переклад, перекладачі використовують різні способи перекладу та застосовують необхідні трансформації.

Наразі не існує чітко встановлених правил чи стратегій перекладу індивідуально-авторських метафор. Для виконання адекватного перекладу цієї стилістичної фігури необхідно поєднувати певні способи перекладу з перекладацькими трансформаціями. Пітер Ньюмарк [69: 88–91], Т. А. Казакова [26: 245–246] та Раймонд ван ден Брок [54: 77] подали у своїх наукових працях різні прийоми перекладу метафор. Проаналізувавши переклади індивідуально-авторських метафоричних виразів у трагедіях Шекспіра, можна стверджувати, що в процесі перекладу були використані деякі зі способів перекладу, запропонованих вищенаведеними дослідниками. Найпоширенішими способами перекладу індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра є такі:

- 1) Збереження вихідного метафоричного образу в мові перекладу;
- 2) Заміщення індивідуально-авторської метафори в мові перекладу;
- 3) Перефразування індивідуально-авторської метафори в мові перекладу.

Прикладом повного збереження оригінального метафоричного образу є переклад індивідуально-авторської метафори "*the wine of life*" (M: URL) – “*вино життя*” (M: URL). У цьому випадку перекладач дослівно відтворив метафоричний вираз в українській мові, і водночас йому вдалося зберегти семантичну структуру метафори та передати вихідний образ. Завдяки цьому зберігся прагматичний ефект тексту оригіналу та емоційний вплив на адресата.

(31) *The wine of life is drawn, and the mere lees / Is left this vault to brag of* (M: URL). – *Вино життя розлите, тільки осад / На дні лишивсь* (M: URL).

Наступний приклад також демонструє збереження вихідного метафоричного образу в мові перекладу. Шекспірівська індивідуально-авторська метафора "*book of love*" (RJ: URL) була відтворена в українській мові як "*кохання книга*" (РД: URL). При перекладі цього метафоричного виразу перекладач також застосував граматичну трансформацію, зокрема транспозицію, тобто змінив порядок слів. Використавши цю перекладацьку трансформацію, перекладач додав метафоричному образу більшої виразності в мові перекладу, оскільки непрямий порядок слів зазвичай привертає увагу читачів.

(15) *This precious book of love, this unbound lover, / To beautify him, only lacks a cover* (RJ: URL). – *Кохання книга гарна і яскрава, / Бракує їй тепер лише оправи* (РД: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*bud of love*" (RJ: URL) також було збережено вихідний метафоричний образ. На українську мову цей метафоричний вислів було перекладено як "*бруньку ніжного кохання*" (РД: URL). В процесі відтворення цього шекспірізму перекладач використав граматичну трансформацію, оскільки в українському варіанті він ще додав прикметник *ніжний*, якого немає в англійській версії. Додавання в цьому випадку було використано, імовірно, задля того, щоб збільшити експресивний потенціал індивідуально-авторської метафори в мові перекладу.

(22) *This bud of love, by summer's ripening breath, / May prove a beauteous flower when next we meet* (RJ: URL). – *Теплий подих літа / Нехай цю бруньку ніжного кохання / Оберне в тишину квітку запашну* (РД: URL).

Збережено метафоричний образ оригінального тропу було також при відтворенні українською мовою шекспірівської метафори "*the fair forehead of an innocent love*" (ТНPD: URL). Перекладач опустив прикметник *fair* "білявий, гарний" та дослівно переклав метафоричний вираз як "*чола / невинного кохання*" (Г: 107). Хоча перекладач і використав прийом опущення, йому все одно вдалося передати вихідну метафоризацію та зберегти образність індивідуально-авторської метафори.

(9) *Calls virtue hypocrite, takes off the rose / From the fair forehead of an innocent love / And sets a blister there* (ТНPD: URL). – *Чесному зве облудою, з чола / Невинного кохання рве вінок / І там кладе тавро* (Г: 107).

Переклад індивідуально-авторської метафори "*Denmark's a prison*" (ТНPD: URL) є прикладом збереження вихідного метафоричного образу в мові перекладу. Переклавши з англійської мови шекспірівський метафоричний вираз як "*Данія – це ж в'язниця*" (Г: 64), перекладач повністю відтворив образну основу та ключову конотацію цього тропу. Додавши підсилювальну частку *ж* в українській версії, перекладач збільшив рівень експресивності індивідуально-авторської метафори.

(7) *Denmark's a prison* (ТНPD: URL). – *Данія – це ж в'язниця* (Г: 64).

Наступний приклад також демонструє ситуацію, коли при перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*man / and wife is one flesh*" (ТНPD: URL) зберегли оригінальний метафоричний образ. Перекладач відтворив українською мовою цей метафоричний вислів як "*чоловік і жінка – це / ж одне тіло*" (Г: 119), поєднавши прийом калькування з граматичною трансформацією (додавання) та з лексико-семантичною трансформацією (диференціація значення). Слово *flesh* є багатозначним в англійській мові, і при його відтворенні в українській мові перекладач обрав одне з його словникових значень ('тіло'), яке найбільше підходить за контекстом. Окрім цього,

перекладач також додав підсилювальну частку *ж*. Як і в попередньому прикладі, додавання цієї частки в мові перекладу сприяє підсиленню експресивної складової індивідуально-авторської метафори.

(10) ...*man / and wife is one flesh* (ТНPD: URL). – ...чоловік і жінка – це / ж одне тіло (Г: 119).

Вихідний метафоричний образ було збережено і в перекладі шекспірівської індивідуально-авторської метафори "*the face of earth*" (М: URL). При відтворенні цього метафоричного виразу перекладач дослівно переклав лексичні компоненти метафори, поміняв їх місцями та отримав український варіант "*землі обличчя*" (М: URL). Отже, цей метафоричний вислів було перекладено за допомогою таких трансформацій як калькування та транспозиція.

(41) *Is't night's predominance, or the day's shame, / That darkness does the face of earth entomb* (М: URL). *Чи то змагає ніч, чи сором дневі, / Але вкриває мла землі обличчя* (М: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори "*Juliet is the sun*" (RJ: URL) було збережено оригінальний метафоричний образ. Послівно переклавши компоненти цього метафоричного виразу та додавши прикметник *ясний*, перекладач відтворив українською мовою цю стилістичну фігуру як "*Джульєтта – ясне сонце*" (РД: URL). У цьому випадку збереглася семантична структура метафори, а завдяки додаванню вдалося підсилити позитивну емоційну складову та прагматичний вплив на читачів та глядачів.

(12) *It is the east, and Juliet is the sun* (RJ: URL). – *Там схід, сама ж Джульєтта – ясне сонце* (РД: URL).

У наведеному нижче прикладі перекладач зміг зберегти вихідний метафоричний образ індивідуально-авторської метафори "*our bodies are our gardens*" (ТОМV: URL) – "*наше тіло – це наш / сад*" (ОВМ: URL). В процесі перекладу цього метафоричного виразу було використано граматичну трансформацію, оскільки в англійському вислові такі слова як *bodies* та *gardens* вжито в множині, а в українському варіанті вони мають форму однини ('*тіло*',

‘*сад*’). Отже, можна зробити висновок, що перекладач замінив лексичні компоненти метафори їх словниковими відповідниками в мові перекладу та застосував прийом граматичної заміни при перекладі шекспірівської метафори.

(62) *Our bodies are our gardens, to the which / our wills are gardeners* (TOMV: URL). – *Наше тіло – це наш / сад, а наша воля – садівник у ньому* (OBM: URL).

Індивідуально-авторську метафору "*ears of flesh and blood*" (THPD: URL) було перекладено на українську мову як "*вух із крові й тіла*" (Г: 44). Перекладач дослівно відтворив метафоричний вислів та використав декілька перекладацьких трансформацій. В українському варіанті перекладач переставив місцями слова *flesh* та *blood*, тобто застосував таку граматичну трансформацію як транспозиція. Окрім цього, перекладач використав прийом диференціації значення, оскільки він обрав одне з декількох поданих у словнику значень слова *flesh* (‘*тіла*’). Таким чином, перекладачеві вдалося не лише зберегти оригінальний метафоричний образ, а й відтворити прагматичний вплив на читача.

(11) *But this eternal blazon must not be / To ears of flesh and blood* (THPD: URL). – *Та не для вух із крові й тіла ця / Із того світу тайна* (Г: 44).

Переклад індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*the golden window of the east*" (RJ: URL) ілюструє приклад збереження вихідного метафоричного образу. При відтворенні шекспірівського метафоричного виразу українською мовою перекладач дослівно передав лексичні компоненти та використав транспозицію, оскільки він змінив позиції елементів метафори. Якщо в англійському варіанті слово *east* стоїть вкінці метафоричного вислову, то в перекладі воно займає першу позицію: "*сходу золоте вікно*" (РД: URL).

(14) *Madam, an hour before the worshipp'd sun / Peer'd forth the golden window of the east* (RJ: URL). – *Ще до пори, коли ранкове сонце / У сходу золоте вікно зорить* (РД: URL).

При перекладі шекспірівського метафоричного виразу "*lips, two blushing pilgrims*" (RJ: URL) перекладач зберіг оригінальний метафоричний образ. Українською мовою цей вираз було перекладено як "*уста – два пілігрими*" (РД: URL). В процесі відтворення індивідуально-авторської метафори перекладач передав складові частини виразу їх словниковими відповідниками в мові перекладу. Проте один лексичний компонент, зокрема слово *blushing* "почервонілий від сорому, рожевий", було опущено в українському варіанті. Отже, перекладачеві вдалося відтворити метафоричний образ, однак в результаті використання прийому опущення рівень експресивності метафоричної одиниці дещо зменшився.

(16) *My lips, two blushing pilgrims, ready stand / To smooth that rough touch with a tender kiss* (RJ: URL). – *Уста – два пілігрими – хай пристойно / Цілунком ніжним змиють гріх тяжкий* (РД: URL).

Наведений нижче приклад демонструє ситуацію, коли при перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра на українську мову було збережено вихідний метафоричний образ. При відтворенні цього метафоричного виразу перекладач використав декілька трансформацій, зокрема одну лексичну та три граматичні. По-перше, перекладач дослівно відтворив лексичні компоненти метафоричного вислову. Отже, було використано прийом калькування. Також перекладач переставив місцями слова в мові перекладу, тобто застосував транспозицію. Окрім цього, в українському варіанті було опущено словосполучення *in nature* та додано слова *така* і *теж*. Таким чином перекладач використав ще такі перекладацькі трансформації як опущення та додавання. Використання такої великої кількості трансформацій може свідчити про те, що в процесі передачі індивідуально-авторської метафори перекладач намагався не лише зберегти метафоричний образ, а й відтворити емоційно-естетичний та прагматичний потенціал метафори.

(60) *Boundless intemperance / In nature is a tyranny* (M: URL). – *Така нестриманість безмежна – теж / Є тиранія* (M: URL).

Шекспірівський індивідуально-авторський метафоричний вираз "*death is our physician*" було перекладено на українську мову як (ТОМV: URL) "*смерть – наш лікар*" (ОВМ: URL). В процесі відтворення перекладач використав прямі відповідники лексичних складових частин метафори, тобто калькував метафоричний вислів Шекспіра. У цьому випадку перекладачеві вдалося відтворити семантичну структуру метафори Вільяма Шекспіра та повністю зберегти вихідний метафоричний образ.

(87) *It is silliness to live when to live is torment; and / then have we a prescription to die when death is our physician* (ТОМV: URL). – *Дурний буде жити, коли життя стає для нього мукою; нам приписано вмерти, якщо / смерть – наш лікар* (ОВМ: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори "*thy eyes' windows fall*" (RJ: URL) також було збережено оригінальний метафоричний образ. Відтворюючи метафоричний вираз українською мовою, перекладач використав конкретизацію, лексико-семантичну трансформацію, оскільки в перекладі слово з широким значенням (*fall*) було замінено на слово з більш вузьким значенням (*зачиняться*). Інші лексичні складові частини метафори (*thy, eyes', fall*) було відтворено дослівно в перекладі. Окрім цього, перекладач поміняв місцями лексичні компоненти метафори в мові перекладу, тобто застосував транспозицію, граматичну трансформацію. В українському варіанті було також додано слово *враз*, а додавання, граматична трансформація, в свою чергу посприяло підсиленню емоційної складової метафоричного вислову.

(19) *To paly ashes, thy eyes' windows fall* (RJ: URL). – *Очей твоїх зачиняться враз вікна* (РД: URL).

Наступний приклад демонструє збереження вихідного метафоричного образу індивідуально-авторської метафори "*lips, o you / the doors of breath*" (RJ: URL) в українському перекладі. При відтворенні шекспірівського метафоричного виразу перекладач замінив слово *doors* 'двері, дверний отвір', яке має досить широке значення, на слово *брамо*, значення якого є більш вузьким. У цьому випадку можна зробити висновок, що перекладач використав

прийом конкретизації. Також при перекладі цього метафоричного вислову було застосовано транспозицію, оскільки перекладач переставив місцями деякі слова в українському варіанті. Зокрема, словосполучення *doors of breath* було перекладено як *дихання брамо*. Окрім цього, перекладач додав займенник *мої* та поставив його у постпозицію щодо означуваного іменника, що створює інверсійний порядок слів у словосполучення *уста мої*, оскільки при прямому порядку слів займенник стоїть у препозиції щодо іменника. Таке вживання займенника допомагає відтворити прагматичний потенціал метафори, оскільки інверсія є художнім засобом, який акцентує увагу читачів на окремих словах та створює саме такий вплив, якого намагався досягти автор метафори.

(26)...*and, lips, O you / The doors of breath, seal with a righteous kiss* (RJ: URL). – *А ви, уста мої, дихання брамо, / Скрініть навік священним поцілунком* (РД: URL).

При перекладі шекспірівського метафоричного вислову "*the blanket of the dark*" (M: URL) перекладач зберіг оригінальний метафоричний образ. Цей шекспірізм було перекладено українською мовою як "*мли покрови*" (M: URL). В процесі відтворення метафоричного виразу перекладач використав генералізацію, лексико-семантичну трансформацію, оскільки слово *blanket* 'ковдра', семантика якого є досить вузькою, було перекладено словом *покров*, значення якого є більш загальним. Перекладач також застосував прийом граматичної заміни при перекладі цього слова, оскільки в англійській мові воно мало форму однини, а в мові перекладу було вжито в формі множини. Слово *dark* було відтворено шляхом використання словникового відповідника *мла*. Окрім цього, перекладач поміняв місцями лексичні компоненти індивідуально-авторської метафори, тобто застосував транспозицію.

(40) *Nor heaven peep through the blanket of the dark, / To cry 'Hold, hold!'* (M: URL). – *Щоб небо, розірвавши мли покрови, / Не закричало: "Смиї!"* (M: URL).

Збережено вихідний метафоричний образ було і в перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*I am fortune's*

fool" (RJ: URL). При відтворенні цього метафоричного виразу перекладач застосував калькування, оскільки слово *fortune* було перекладено його українським відповідником *фортуна*. Окрім цього, перекладач використав прийом диференціації значення, обравши одне з декількох словникових значень слова *fool* (*блязень*). Також в українському варіанті перекладач додав словосполучення *у руках*, пояснивши значення шекспірівського виразу та зробивши його більш зрозумілим для української аудиторії. Додавання частки *тільки* підсилило емоційно-експресивний потенціал шекспіризму в мові перекладу. Оскільки позиції лексичних складових також були змінені в українському перекладі, можна зробити висновок, що перекладач використав таку граматичну трансформацію як транспозиція.

(17) *O, I am fortune's fool* (RJ: URL). – *Я тільки блязень у руках фортуни* (РД: URL).

Наступний приклад також демонструє випадок, коли при перекладі індивідуально-авторської метафори "*death is my son-in-law*" (RJ: URL) було збережено вихідний метафоричний образ. В процесі передачі шекспірівського метафоричного виразу на українську мову перекладач використав декілька трансформацій. Лексичні компоненти шекспіризму було відтворено через їх словникові відповідники, і це означає, що перекладач застосував прийом калькування. При відтворенні метафоричного вислову перекладач також використав граматичну трансформацію, зокрема транспозицію, оскільки в перекладі лексичні складові метафори займають інші позиції на відміну від англійського варіанту. В українській версії перекладач додав слово *тепера*, тобто застосував таку граматичну трансформацію як додавання. Різні перекладацькі трансформації допомогли перекладачеві відтворити експресивний потенціал індивідуально-авторської метафори та стиль оригінальної трагедії.

(20) *Death is my son-in-law* (RJ: URL). – *Мій зять тепера – смерть* (РД: URL).

Індивідуально-авторську метафору Вільяма Шекспіра "*the womb of time*" (TOMV: URL) було перекладено українською мовою як "*утробі часу*" (OBM: URL). Переклад цього шекспірівського метафоричного виразу є прикладом, коли оригінальний метафоричний образ було повністю збережено в мові перекладу. В процесі відтворення метафоричного вислову перекладач використав прийом калькування, оскільки складові частини шекспірівської метафори було відтворено шляхом заміни їх українськими лексичними відповідниками.

(63) *There are many / events in the womb of time which will be delivered* (TOMV: URL). – *Ще багато в / утробі часу лежить подій, які незабаром народяться на світ* (OBM: URL).

Вихідний метафоричний образ було збережено і в перекладі шекспірівської індивідуально-авторської метафори "*jealousy; / it is the green-eyed monster*" (TOMV: URL). Українською мовою цей метафоричний вираз було відтворено як "*ревнощів ... то гад страшний з зеленими очима*" (OBM: URL). Перекладач використав прийом калькування в процесі перекладу цього метафоричного вислову, оскільки окремі лексичні компоненти метафори (*jealousy, green, monster*) були перекладені їх українськими відповідниками. При відтворенні слова *eyed* перекладач застосував прийом граматичної заміни, оскільки в українському варіанті він передав цей англійський прикметник іменником, тобто змінив частину мови слова. В процесі перекладу були переставлені місцями лексичні складові шекспіризму, що свідчить про використання прийому транспозиції. Також перекладач додав слово *страшний* в мові перекладу, тобто використав ще одну граматичну трансформацію. Завдяки цьому перекладачеві вдалося відтворити прагматичний вплив індивідуально-авторської метафори.

(64) *O, beware, my lord, of jealousy; / It is the green-eyed monster which doth mock / The meat it feeds on* (TOMV: URL). – *Стережіться ревнощів, мій пане! / То гад страшний з зеленими очима, / Який глузує з власної поживи* (OBM: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*a flag and sign of love*" (TOMV: URL) було збережено оригінальний метафоричний образ. Цей метафоричний вираз було перекладено українською мовою як "*любові прапор*" (OBM: URL). Відтворюючи цей шекспірізм мовою перекладу, перекладач дослівно передав такі лексичні компоненти як *flag* та *love*, тобто використав калькування. Перекладач також застосував прийом транспозиції, оскільки ці слова займають інші позиції в українському варіанті. В процесі перекладу було опущено слово *sign*, що призвело до неповного збереження метафоричного образу, але водночас і допомогло відтворити ритмомелодику трагедії в українському перекладі.

(72) *I must show out a flag and sign of love, / Which is indeed but sign* (TOMV: URL). – *Нужда велить підняти любові прапор, – / Нещирої, звичайно* (OBM: URL).

Переклад шекспірівської індивідуально-авторської метафори "*a horned man's a monster and a beast*" (TOMV: URL) є прикладом збереження вихідного метафоричного образу. При передачі цього метафоричного виразу українською мовою перекладач відтворив такі слова як *horned*, *monster* та *beast* за допомогою їх лексичних відповідників, тобто застосував перекладацький прийом калькування. В процесі відтворення цього шекспірізму перекладач також використав конкретизацію, лексико-семантичну трансформацію, оскільки англійське слово *man*, семантика якого є досить широкою, було перекладено українським словом *муж*, що має більш вузьке значення. Окрім цього, перекладач додав вказівну частку *то* в українському варіанті, що в свою чергу підсилило експресивність шекспірізму в мові перекладу. Таким чином, можна зробити висновок, що аби адекватно перекласти метафоричний вислів Вільяма Шекспіра, перекладач використав різні перекладацькі трансформації як на лексичному, так і на граматичному рівні.

(80) *A horned man's a monster and a beast* (TOMV: URL). – *Розатий муж – потвора то і звір* (OBM: URL).

Наступний приклад також демонструє випадок, коли в українському перекладі було повністю збережено вихідний метафоричний образ англійської індивідуально-авторської метафори "*an old black ram / is topping your white ewe*" (TOMV: URL). При перекладі цього метафоричного виразу перекладач використав калькування, лексичну трансформацію, оскільки лексичні компоненти шекспіризму було перекладено їх словниковими відповідниками. В процесі відтворення метафоричного вислову було також застосовано прийом транспозиції, про що свідчать зміни в порядку слів. Окрім цього, перекладач додав слово *можливо* в мові перекладу, тобто використав таку граматичну трансформацію як додавання. Отже, перекладаючи шекспірівську індивідуально-авторську метафору українською мовою, перекладачеві вдалося відтворити семантичну структуру та прагматичний вплив метафори.

(67) *Even now, now, very now, an old black ram / Is topping your white ewe* (TOMV: URL). – *Ось саме зараз, в цю хвилину, чорний / Старий баран, можливо, покриває / Овечку вашу білу* (OBV: URL).

Вихідний метафоричний образ перекладач зберіг і в перекладі індивідуально-авторської метафори "*the roses in thy lips and cheeks*" (RJ: URL). Українською мовою цей метафоричний вираз було перекладено як "*троянди уст твоїх і щік*" (РД: URL). Перекладач відтворив складові частини шекспірівського метафоричного вислову шляхом використання їх лексичних відповідників у мові перекладу, тобто використав лексичну трансформацію, зокрема калькування. Також в процесі перекладу було застосовано прийом транспозиції, оскільки перекладач поміняв місцями слова (*thy lips*) в українському варіанті (*уст твоїх*). У цьому випадку перекладач передав точно образність та відтворив стилістичний ефект індивідуально-авторської метафори.

(18) *The roses in thy lips and cheeks shall fade / To paly ashes* (RJ: URL). – *Троянди уст твоїх і щік зів'януть, / Обернуться на попіл неживий* (РД: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*breathed such life*" (RJ: URL) було збережено вихідний метафоричний образ. В

процесі відтворення цього метафоричного виразу перекладач використав декілька перекладацьких трансформацій. Українською мовою перекладач дослівно переклав такі англійські слова як *breathed* та *life*, тобто застосував прийом калькування. Перекладач також додав слова *враз* та *нове* в українському перекладі. Прийом додавання допоміг перекладачеві краще розкрити сенс шекспірівського метафоричного вислову та зробити його більш зрозумілим для українських читачів та глядачів.

(24) *And breathed such life with kisses in my lips, / That I revived, and was an emperor* (RJ: URL). – *Мене поцілувавши палко в губи, / Мені вдихнула враз нове життя* (РД: URL).

Переклад шекспірівської індивідуально-авторської метафори "*there's daggers in men's smiles*" (M: URL) є прикладом збереження оригінального метафоричного образу в мові перекладу. В процесі перекладу цього шекспіризму перекладач відтворив слово *daggers*, використавши його лексичний відповідник в українській мові (*кинджали*). Окрім цього, перекладач використав генералізацію значення, лексико-граматичну трансформацію, оскільки англійське слово *men's*, що має більш вузьку семантику, було перекладено українським словом *кожній*, значення якого є більш загальним. Перекладач також застосував прийом граматичної заміни при перекладі слова *smiles*, змінивши його граматичну форму числа з множини на однину (*посмішці*). Завдяки використанню різних перекладацьких трансформацій перекладачеві вдалося адекватно відтворити шекспірівський метафоричний вираз в мові перекладу та передати індивідуальний задум Вільяма Шекспіра.

(35) *where we are, / There's daggers in men's smiles* (M: URL). – *А тут – кинджали / У кожній посмішці* (M: URL).

Індивідуально-авторську метафору Вільяма Шекспіра "*kingdoms are clay*" (AC: URL) було перекладено українською мовою як "*всі царства – тлін*" (AK: URL). При перекладі цього метафоричного виразу перекладач застосував прийом калькування, оскільки лексичний компонент *kingdoms* було відтворено шляхом використання його словникового відповідника (*царства*).

Також перекладач використав лексико-семантичну трансформацію, зокрема диференціацію значення, при відтворенні слова *clay* українською мовою, обравши одне з поданих у словнику значень цього слова. Окрім цього, в мові перекладу було додано слово *всі*, ймовірно, щоб передати експресивність шекспірівського метафоричного виразу. Таким чином, при перекладі цього метафоричного вислову з англійської на українську мову перекладачеві вдалося зберегти вихідний метафоричний образ та відтворити прагматичний потенціал індивідуально-авторської метафори.

(92) *Kingdoms are clay* (AC: URL). – *Всі царства – тлін* (AK: URL).

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що такий спосіб перекладу індивідуально-авторських метафор як збереження вихідного метафоричного образу в мові перекладу українські перекладачі використовували дуже часто, коли перекладали трагедії Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову. В процесі відтворення шекспірівських метафоричних виразів перекладачі застосовували різні лексичні, лексико-семантичні та граматичні перекладацькі трансформації, щоб адекватно перекласти ці стилістичні фігури. Оскільки основна функція індивідуально-авторської метафори в художньому дискурсі полягає в естетичному впливі на читачів, то не дивно, що за можливості перекладачі намагалися зберегти вихідний образ, на якому базується індивідуально-авторська метафора в мові оригіналу. Таким чином перекладачі прагнули також і відтворити авторський стиль Вільяма Шекспіра. Отже, наведені вище приклади свідчать про те, що перекладачі старалися не лише зберегти метафоричність оригінальної стилістичної фігури, а й передати вихідний образ, на якому ґрунтується індивідуально-авторська метафора.

3.2 Заміщення як спосіб еквівалентного відтворення українською мовою індивідуально-авторських метафор у перекладах текстів англомовного художнього дискурсу

Наступним способом перекладу, який використовували перекладачі в процесі передачі індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову, є заміщення оригінального метафоричного виразу. У цьому випадку метафора мови оригіналу замінюється метафорою мови перекладу зі схожим сенсом в рамках певного контексту. При цьому відбувається заміна вихідного метафоричного образу на інший образ у мові перекладу, що є вживаним та зрозумілим в цільовій культурі. Важливим аспектом такого способу перекладу індивідуально-авторських метафор є те, що метафоричний образ в мові перекладу не має суперечити вихідному образу в мові оригіналу. Це означає, що сенс метафоричного виразу в цільовій мові повинен повністю або частково відповідати сенсу оригінального метафоричного вислову. Інакше кажучи, коли перекладачі застосовують саме цей спосіб перекладу, вони перекладають оригінальну індивідуально-авторську метафору шляхом підбирання еквівалентного метафоричного виразу в мові перекладу. Таким чином, використовуючи такий спосіб перекладу індивідуально-авторських метафор, перекладач змінює вихідний метафоричний образ, проте зберігає сенс метафоричного вислову та емоційну складову цієї стилістичної фігури.

Переклад індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*kingdom's pearl*" (M: URL) є прикладом заміщення вихідного метафоричного образу в мові перекладу. Цей метафоричний вираз було перекладено українською мовою як "*пери, квіти королівства*" (M: URL). В процесі відтворення цього метафоричного вислову перекладач замінив образ, який лежить в основі оригінальної метафори, на метафоричний образ, що є звичним для української аудиторії. Мова йде про слово *pearl* 'перлина', що вжито в переносному значенні в мові оригіналу та означає "найкраща, найцінніша людина або річ". Українською мовою цей лексичний компонент індивідуально-авторської метафори було відтворено за допомогою слова *квіти*, оскільки воно має схоже метафоричне значення в українській мові, зокрема в переносному значенні слово *квіт*, або *квіти*, може означати "кращі люди певного

суспільного середовища". Інший лексичний елемент, слово *kingdom*, було перекладено його словниковим відповідником, тобто перекладач застосував таку лексичну трансформацію як калькування. Перекладач також додав іменник *пери* в українському варіанті, щоб читачам було більш зрозуміло, кого саме розуміють під "квітами королівства". Окрім цього, при перекладі було змінено порядок слів у метафоричному виразі, тобто перекладач використав прийом транспозиції. Отже, запропонований перекладачем спосіб перекладу є можливим у цьому випадку, тому що смисл метафоричного виразу в мові перекладу відповідає смислу оригінального шекспірізму та не суперечить йому. Використання перекладацьких трансформацій дозволило перекладачеві відтворити індивідуально-авторську метафору так, щоб переклад звучав природно в українській мові.

(49) *I see thee compass'd with thy kingdom's pearl* (M: URL). – *Круг тебе – пери, квіти королівства* (M: URL).

Наступний приклад також демонструє випадок, коли при перекладі індивідуально-авторської метафори Шекспіра вихідний метафоричний образ було замінено на інший образ зі схожим сенсом. Українською мовою шекспірівський метафоричний вираз "*the last syllable of recorded time*" (M: URL) було відтворено як "*останньої життя сторінки*" (M: URL). При відтворенні цієї стилістичної фігури перекладач використав таку лексико-граматичну трансформацію як цілісне перетворення, оскільки він повністю змінив спосіб опису ситуації та замінив метафоричний образ. Водночас перекладачеві вдалося зберегти сенс шекспірізму в мові перекладу. В українській мові слово *сторінка* часто вживається в переносному значенні в поєднанні зі словом *життя*, і в цьому випадку воно означає "етап, період". Отже, перекладач зміг підібрати метафоричний вираз в українській мові, який за значенням відповідає оригінальній метафорі. В результаті використання такого способу перекладу перекладачеві вдалося підсилити експліцитний потенціал індивідуально-авторської метафори.

(50) *To-morrow, and to-morrow, and to-morrow, / Creeps in this petty pace from day to day / To the last syllable of recorded time* (M: URL). – *Завтра, завтра, завтра...* / *А дні дрібними кроками повзуть / Аж до останньої життя сторінки* (M: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*good name ... is the immediate jewel of their souls*" (TOMV: URL) було заміщено вихідний метафоричний образ. На українську мову цей метафоричний вираз було перекладено як "*добре / ім'я – то найцінніший скарб душі*" (OBM: URL). Перша частина шекспіризму (*good name*) та слово *souls* було відтворено за допомогою їх лексичних відповідників (*добре ім'я, душі*). Окрім калькування, перекладач застосував ще таку перекладацьку трансформацію як граматична заміна, оскільки слово *souls*, яке було вжито в формі множини в мові оригіналу, було перекладено українською мовою в формі однини. При перекладі другої частини (*immediate jewel*) перекладач використав прийом цілісного перетворення та передав це словосполучення схожим за змістом виразом (*найцінніший скарб*). У цьому контексті ці два вирази є еквівалентами, оскільки англійське слово *jewel* та українське слово *скарб* мають подібне переносне значення "людина або річ надзвичайної цінності". Таким чином, перекладач частково замінив оригінальний метафоричний образ в мові перекладу, водночас зберігши експресивність шекспірівської індивідуально-авторської метафори.

(65) *Good name in man and woman, dear my lord, / Is the immediate jewel of their souls* (TOMV: URL). – *Для жінки й чоловіка – честь, їх добре / Ім'я – то найцінніший скарб душі* (OBM: URL).

Наведений нижче приклад також ілюструє ситуацію, коли перекладач підібрав контекстуально еквівалентний вираз при перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*heaven is my judge*" (TOMV: URL). Цей метафоричний вислів було перекладено українською мовою як "*небом присягаюсь*" (OBM: URL). В процесі відтворення цього метафоричного виразу перекладач використав прийом цілісного перетворення, оскільки при перекладі було повністю змінено внутрішню форму шекспіризму. Водночас перекладачеві

вдалося зберегти смисл індивідуально-авторської метафори, оскільки і оригінальний метафоричний вираз, і запропонований перекладачем метафоричний вислів мають однакове значення. В англійській та українській мові ці вирази говорять, коли намагаються переконати в правдивості висловленого. Отже, якби цей метафоричний вираз було перекладено дослівно, то перекладач отримав би метафоричний образ, що є чужим для українських читачів та глядачів. Тому використання перекладачем у цьому випадку такого способу перекладу як заміщення індивідуально-авторської метафори є цілком виправданим, оскільки метафоричний вислів в мові перекладу повністю відповідає за значенням шекспірівській метафорі в мові оригіналу.

(86) *In following him, I follow but myself; / Heaven is my judge, not I for love and duty, / But seeming so, for my peculiar end* (TOMV: URL). – *Я, служачи йому, служу собі. / І, небом присягаюсь, тут немає / Ані повинності, ані любові, / І ними тільки прикриваюсь я, / Щоб приховать мій особливий замір* (OBM: URL).

Переклад індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*Octavia is / a blessed lottery to him*" (AC: URL) є прикладом заміщення вихідного метафоричного образу. Українською мовою цей метафоричний вираз було відтворено як "*Октавія – безцінний скарб*" (AK: URL). Першу частину шекспіризму, власну назву *Octavia*, перекладач передав за допомогою транслітерації, оскільки це ім'я героїні трагедії. Другу частину метафоричного виразу Шекспіра (*a blessed lottery to him*) перекладач відтворив, використавши прийом цілісного перетворення, оскільки оригінальний метафоричний образ було повністю змінено в українському варіанті. У цьому контексті слово *lottery* в англійській мові має таке ж переносне значення, як і слово *скарб* в українській мові. Ці слова у цьому випадку є еквівалентами та означають "людина надзвичайної цінності". Таким чином, перекладач замінив оригінальний образ індивідуально-авторської метафори на більш звичний для української аудиторії метафоричний образ та відтворив емоційно-експресивний потенціал шекспірівської метафори.

(98) *If beauty, wisdom, modesty, can settle / The heart of Antony, Octavia is / A blessed lottery to him* (AC: URL). – *Якщо краса, порядність, ум – над серцем / Антонієвим владні, то для нього / Октавія – безцінний скарб* (AK: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*our fortune on the sea is out of breath*" (AC: URL) було замінено оригінальний метафоричний образ на інший образ зі схожим сенсом в мові перекладу. Цей метафоричний вираз було перекладено на українську мову як "*фортуні нашій духу не стає*" (AK: URL). В процесі відтворення цього шекспіризму перекладач використав таку лексико-граматичну трансформацію як цілісне перетворення, оскільки при перекладі словосполучення *out of breath* було повністю змінено спосіб опису ситуації. Перекладач відтворив це словосполучення за допомогою контекстуально еквівалентного метафоричного виразу *духу не стає* в українській мові, що означає "бракувати сил, мужності". Окрім цього, перекладач передав слова *our* та *fortune* їх словниковими відповідниками та поміняв їх місцями, тобто застосував такі перекладацькі трансформації як калькування та транспозиція. Також перекладач опустив словосполучення *on the sea* в мові перекладу, тобто застосував граматичну трансформацію, зокрема опущення. Отже, при перекладі цього метафоричного вислову перекладач змінив вихідний метафоричний образ, і водночас перекладачеві вдалося відтворити прагматичний вплив індивідуально-авторської метафори.

(100) *Our fortune on the sea is out of breath, / And sinks most lamentably* (AC: URL). – *Фортуні нашій духу не стає, / I, бідна, мене* (AK: URL).

Отже, враховуючи проаналізовані приклади, можна підсумувати, що перекладачі досить рідко використовували такий спосіб перекладу як заміщення метафоричного виразу при перекладі індивідуально-авторських метафор в трагедіях Вільяма Шекспіра. Це можна пояснити бажанням перекладачів зберегти вихідний метафоричний образ в мові перекладу, оскільки цей аспект є надзвичайно важливим при відтворенні індивідуально-авторських метафор, тому що збереження оригінального метафоричного образу дозволяє

краще відтворити індивідуальний стиль автора. У випадках, коли перекладачі все ж таки замінювали метафоричний образ, вони намагалися передати сенс та експресивний потенціал індивідуально-авторської метафори.

3.3 Перефразування як спосіб відтворення українською мовою індивідуально-авторських метафор у перекладах текстів англомовного художнього дискурсу

Ще одним способом перекладу метафоричних виразів, який застосовували перекладачі, коли відтворювали індивідуально-авторські метафори з трагедій Вільяма Шекспіра, є перефразування метафоричного вислову в мові перекладу. В основі цього способу перекладу лежить заміна оригінального метафоричного виразу неметафоричним висловом. Коли перекладачі перефразовують індивідуально-авторську метафору в цільовій мові, вони відтворюють сенс метафоричного виразу мови оригіналу, не відтворюючи вихідний метафоричний образ.

В результаті використання перефразування при перекладі оригінальні метафори зникають в мові перекладу. Перекладачі "знімають" вихідний метафоричний образ, відтворюючи лише смисловий компонент оригінального метафоричного виразу. Тобто відбувається процес деметафоризації, або нейтралізації метафори. Отже, за допомогою цього способу перекладу можна досить точно передати зміст індивідуально-авторської метафори, однак при цьому втрачається вихідний образ, на якому ґрунтується метафоричний вираз, та зменшується прагматичний ефект оригінального метафоричного вислову.

Прикладом перефразування метафоричного виразу є переклад індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*a cloud in's face*" (AC: URL). Письменник використав цей метафоричний вислів у трагедії «Антоній і Клеопатра», щоб показати, що герой твору виглядає досить понурим, оскільки хмари неначе вкрили його обличчя. Українською мовою цю метафору було перекладено як "*спохмурнів він*" (AK: URL). При перекладі на

українську мову образна складова частина англійського метафоричного виразу елімінувалась. В процесі відтворення цього метафоричного вислову перекладач використав дієслово *спохмурніти*, яке передає пряме значення індивідуально-авторської метафори. Оскільки перекладач повністю змінив спосіб опису ситуації при перекладі, можна зробити висновок, що було використано таку лексико-граматичну трансформацію як цілісне перетворення. Отже, в результаті заміни індивідуально-авторської метафори нейтральним виразом при перекладі перекладачеві вдалося передати сенс метафоричного виразу, однак його експресивний потенціал зменшився в мові перекладу.

(93) *He has a cloud in's face* (AC: URL). – *Спохмурнів він* (AK: URL).

Переклад індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*parting is such / sweet sorrow*" (RJ: URL) також є прикладом перефразування метафоричного виразу. Цей метафоричний вислів було перекладено на українську мову як "*тяжкий час розставання*" (РД: URL). При перекладі було змінено внутрішню форму шекспірівської метафори, тобто перекладач застосував прийом цілісного перетворення. Перекладач підібрав більш нейтральний вислів в мові перекладу, позбавивши метафоричний вираз його вихідної образності. Оригінальний метафоричний образ, на якому побудована індивідуально-авторська метафора, було вилучено в українському перекладі. Незважаючи на втрату образності, в результаті використання прийому деметафоризації прагматичний потенціал шекспіризму перекладач зберіг в українському варіанті.

(25) *...parting is such / sweet sorrow* (RJ: URL). – *Тяжкий час розставання* (РД: URL).

При перекладі індивідуально-авторської метафори Вільяма Шекспіра "*to beguile the time*" (M: URL) було використано такий спосіб перекладу як перефразування метафоричного вислову. В трагедії «Макбет» цю фразу проказує леді Макбет, коли вона пояснює своєму чоловікові, як він повинен поводитись, щоб Дункан та його придворні не викрили злих намірів Макбета. Дослівний переклад цього метафоричного виразу звучить так: *щоб обдурити*

час. У цьому контексті під *часом* драматург мав на увазі людей, які жили в той період часу, в який відбуваються події в трагедії. При відтворенні метафоричного виразу перекладач відтворив метафоричний іменник *time* за допомогою нейтрального займенника *всі*, щоб передати сенс оригінального метафоричного вислову в мові перекладу. В результаті перекладач відтворив цей шекспірівський вираз українською мовою як "*щоб обдурити всіх*" (M: URL). Отже, у цьому випадку перекладачеві вдалося передати значення індивідуально-авторської метафори, проте в процесі перекладу було повністю втрачено образність метафоричного виразу, що робить контекст більш однорідним з точки зору експресивності та емоційності.

(45) *To beguile the time, / Look like the time* (M: URL). – *Щоб обдурити всіх, сам будь як всі* (M: URL).

Наступний приклад також демонструє ситуацію, коли перекладач перефразував індивідуально-авторську метафору "*the fear of us / may cement their divisions*" (AC: URL) в мові перекладу. Українською мовою цей метафоричний вираз було перекладено як "*чи острах перед нами не pomoже / їх замирити*" (AK: URL). В процесі перекладу цього метафоричного вислову перекладач змінив спосіб опису ситуації, тобто використав прийом цілісного перетворення. В мові оригіналу словосполучення *cement their divisions* 'скріплювати цементом розбіжності' було вжито в метафоричному значенні, а в українському варіанті цей вираз було відтворено за допомогою українського дієслова з нейтральною семантикою *замирити*, яке за контекстом відповідає прямому значенню вихідної одиниці. Перекладач також використав таку лексичну трансформацію як калькування при перекладі словосполучення *fear of us*, складові частини якого були перекладені їх словниковими відповідниками в українській мові (*острах перед нами*). Використавши такий спосіб перекладу як перефразування метафоричного виразу, перекладач зміг передати пряме значення шекспірівської метафори. Однак відмова від образності оригінального метафоричного вислову знизилла прагматичний ефект шекспіризму в мові перекладу.

(91) *But how the fear of us / May cement their divisions, and bind up / The petty difference we yet not know (AC: URL). – *Та невідомо, / Чи острах перед нами не pomoже / їх замирити і скріпити згоду (AK: URL).**

Наведений нижче приклад також ілюструє випадок, коли при перекладі індивідуально-авторської метафори "*abuse Othello's ear*" (TOMV: URL), яку Вільям Шекспір сконструював у трагедії «Отелло, венеціанський мавр», було перефразовано оригінальний метафоричний вираз в українському перекладі. Українською мовою цей метафоричний вислів перекладач відтворив як "*нашепчу Отелло*" (OBM: URL). В процесі перекладу цього метафоричного вислову образну складову частину шекспіризму було еліміновано. Перекладач відтворив англійське словосполучення *to abuse an ear* з метафоричним забарвленням за допомогою українського дієслова *нашептувати* з нейтральним значенням. В результаті заміни більш експресивного оригінального виразу неметафоричною лексичною одиницею було втрачено образність індивідуально-авторської метафори в мові перекладу. Отже, при відтворенні цього шекспіризму перекладачеві вдалося передати його смисловий компонент та частково відтворити прагматичний потенціал індивідуально-авторської метафори в українському варіанті.

(74) *After some time, to abuse Othello's ear / That he is too familiar with his wife (TOMV: URL). – *Я згодом нашепчу Отелло, / Що Кассіо з дружиною його / Люб'язний надто (OBM: URL).**

Підсумовуючи вищевказане, можна прийти до висновку, що при перекладі індивідуально-авторських метафор з трагедій Вільяма Шекспіра перекладачі використовували такий спосіб перекладу як перефразування метафоричного виразу досить рідко. Таку тенденцію можна пояснити тим, що коли перефразовують метафоричний вислів, то в мові перекладу втрачається і образність виразу, і індивідуально-авторська метафора загалом. Однак, незважаючи на це, перефразування метафоричного виразу дозволяє передати необхідний елемент змісту оригінального метафоричного вислову, збереження якого при перекладі є мінімальною умовою для відтворення такого ж

прагматичного впливу на цільову аудиторію, до якого прагнув автор оригінальної індивідуально-авторської метафори.

Висновки до розділу 3

Індивідуально-авторська метафора посідає чільне місце серед стилістичних фігур в художньому всесвіті трагедій Вільяма Шекспіра. Шекспірівські метафори неначе переплітають драматичні твори письменника. Цей стилістичний засіб допомагає не лише додати виразності мові автора, а й вибудувати художній твір. Індивідуально-авторські метафори відкривають читачам внутрішній простір письменника та його унікальне бачення світу. Тому при перекладі творів художнього дискурсу особливу увагу потрібно приділяти відтворенню цього стилістичного засобу, щоб максимально точно передати індивідуальний стиль автора.

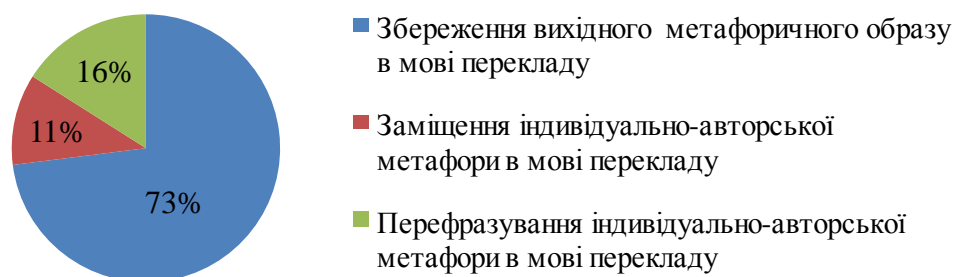
У процесі перекладу трагедій Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову перекладачі використовували різні способи перекладу метафор, поєднуючи їх з перекладацькими трансформаціями, щоб адекватно відтворити індивідуально-авторські метафори в цільовій мові. Найчастіше перекладачі застосовували такий спосіб перекладу як збереження вихідного метафоричного образу в мові перекладу (73%) (див. табл. 3.1). Зберігаючи оригінальний образ при перекладі, перекладачі відтворюють сенс метафоричного виразу, його емоційне забарвлення та особливості індивідуального стилю письменника. Збереження метафоричного образу дає змогу передати індивідуально-авторську метафору повним або частковим аналогом в мові перекладу. Оскільки стилістичною функцією індивідуально-авторської метафори є створення унікального образу, що ґрунтується на яскравих, неочікуваних асоціаціях, то саме шляхом збереження вихідного метафоричного образу перекладачам вдалося найбільш продуктивно відтворити індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра в українському перекладі.

Друге місце серед способів перекладу посідає перефразування метафоричного виразу в мові перекладу. Таким способом було перекладено 16% проаналізованих індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра (див. табл. 3.1). Перефразовуючи метафоричний вислів, перекладач замінює оригінальну метафору неметафоричним виразом в цільовій мові. У цьому випадку передається сенс індивідуально-авторської метафори, але втрачається вихідний метафоричний образ. Внаслідок цього образність оригінального метафоричного вислову зникає при перекладі.

Найменш вживаним при перекладі індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову виявився такий спосіб перекладу як заміщення метафоричного виразу в мові перекладу (11%) (див. табл. 3.1). Коли перекладачі використовують цей спосіб перекладу, вони відтворюють оригінальну індивідуально-авторську метафору за допомогою іншого метафоричного вислову з еквівалентним значенням, який є вживаним в цільовій мові та є більш зрозумілим для цільової аудиторії. Оскільки індивідуально-авторські метафори зазвичай не мають повних еквівалентів в мові перекладу, цей спосіб переклад використовують рідше, ніж інші, при перекладі цього стилістичного засобу.

Таблиця 3.1.

Способи перекладу індивідуально-авторських метафор у трагедіях Вільяма Шекспіра

Таким чином, можна зробити висновок, що при перекладі індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра з англійської на українську мову перекладачі використовували три основні способи перекладу: збереження метафоричного образу, перефразування метафоричного виразу та заміщення

оригінальної метафори. Щоб переклад був адекватним та відповідав вимогам української мови, перекладачі також застосовували різні перекладацькі трансформації як на лексичному, так і на граматичному рівні. Отже, перекладачі намагались відшукати оптимальний варіант перекладу шекспірізмів в кожному окремому випадку, щоб відтворити змістовну та естетичну складові частини індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра.

ВИСНОВКИ

З давніх-давен люди в усьому світі створюють дивовижні та неповторні художні твори різних жанрів та стилів, тим самим постійно поповнюючи скарбницю світової літератури. За допомогою своєї уяви письменники створюють та втілюють в тексті літературного твору художній світ, який є унікальним у кожного автора. Щоб увиразнити художній світ свого твору та привернути увагу читачів, письменники використовують різноманітні стилістичні засоби. Серед таких засобів вагоме місце займають індивідуально-авторські метафори. Цей стилістичний прийом надає образності, посилює виразність та підкреслює унікальність художньої мови письменника.

Метафору та її типи у своїх працях досліджували багато вчених з різних галузей науки. Першим, хто проклав шлях у вивченні метафори, був давньогрецький дослідник Аристотель, який ще в часи Античності описав явище метафори. Дослідження цієї стилістичної фігури продовжується і нині, і вчені вже запропонували різні підходи та критерії до вивчення метафоричних виразів та їх основних типів. Такі питання як визначення поняття «метафора», функції цієї стилістичної фігури в мові та класифікування метафор досі викликають інтерес у дослідників. У сучасний період лінгвісти вивчають та класифікують метафори, ґрунтуючись на різних підходах, зокрема на функціональному, структурному, когнітивному, семантичному та формальному.

У результаті проведеного аналізу опрацьованого теоретичного матеріалу можна зробити висновок, що загальноприйнятим є розподіл метафор на мовні та індивідуально-авторські. У той час як мовна метафора відображає загальномовну картину світу, індивідуально-авторська метафора є відображенням унікальної картини світу того автора, який її створив. Таким чином, індивідуально-авторські, або художні, метафори є авторськими витворами, які є однією з особливих ознак індивідуального стилю їх творця.

Індивідуально-авторські метафори можуть функціонувати в різних дискурсах, проте найчастіше вони зустрічаються в художньому дискурсі. Цей

тип дискурсу базується на непрямій художній комунікації між автором літературного твору та читачами. Важливою ознакою художнього дискурсу є те, що він поєднує риси різних типів дискурсу. Художній дискурс є багатокomпонентною, складною структурою, який виступає особливим посередником між реальністю та вигаданим світом письменника. Оскільки основною метою цього типу дискурсу є естетичний та емоційний вплив на читачів, художній дискурс є ідеальним простором для функціонування найрізноманітніших стилістичних засобів, зокрема і індивідуально-авторських метафор.

Ілюстративним матеріалом цього дослідження слугували трагедії Вільяма Шекспіра («Антоній і Клеопатра», «Гамлет», «Макбет», «Отелло, венеціанський мавр», «Ромео і Джульєтта»). Однією з основних стилістичних фігур, які видатний англійський драматург використовував для створення виразності та образності в своїх трагедіях, є індивідуально-авторська метафора. Шекспірівські індивідуально-авторські метафори є надзвичайно різноманітними, що забезпечує можливість класифікувати ці метафоричні вирази відповідно до різних критеріїв.

Для дослідження було відібрано 100 прикладів індивідуально-авторських метафор з трагедій Вільяма Шекспіра. Ці метафоричні вислови було проаналізовано та класифіковано з точки зору їх семантики та форми. У процесі проведення цього дослідження було встановлено, що відповідно до семантичної класифікації проаналізовані індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра можна розділити на чотири основні типи, зокрема на антропоморфні, природоморфні, соціоморфні та артефактні метафори. Найпоширенішою групою є антропоморфні індивідуально-авторські метафори (49%). Другою за чисельністю серед досліджуваних шекспірівських метафор є група природоморфних індивідуально-авторських метафор (25%). Третю сходинку посідають артефактні індивідуально-авторські метафори, які складають 15%. Найменш поширеною групою серед проаналізованих метафоричних виразів Вільяма Шекспіра є соціоморфні індивідуально-

авторські метафори (11%). У таких типів шекспірівських метафор як антропоморфні, природоморфні та соціоморфні було виділено підвиди, що характеризують певні особливі риси метафоричних одиниць. Цей факт свідчить про те, що індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра є семантично багатими.

Ще одним критерієм, відповідно до якого було проаналізовано відібрані шекспірівські індивідуально-авторські метафори, є форма, тобто план вираження метафоричного виразу. Дослідивши індивідуально-авторські метафори Вільяма Шекспіра за їх формальними особливостями, було виявлено, що в своїх трагедіях письменник сконструював словесні (87%) та фразові (13%) художні метафори. Словесні шекспірівські метафоричні вислови було розподілено за належністю до певної частини мови. Найбільш поширеними серед досліджуваних словесних метафоричних виразів Вільяма Шекспіра є субстантивні, або іменникові, індивідуально-авторські метафори (59%). Досить розповсюдженими в трагедіях Шекспіра є також дієслівні індивідуально-авторські метафори, які складають 26% від усіх проаналізованих шекспірівських метафор. Найменш вживаними є прикметникові індивідуально-авторські метафори, які налічують лише 2%. Отже, у своїх трагедіях Вільям Шекспір створив індивідуально-авторські метафори різної форми, піддаючи метафоризації переважно такі частини мови як іменник, дієслово та прикметник.

Одним з головних завдань цієї кваліфікаційної роботи було з'ясування та дослідження способів перекладу індивідуально-авторських метафор, сконструйованих Вільямом Шекспіром в його трагедіях, з англійської на українську мову. Переклад індивідуально-авторських метафоричних виразів викликає чимало труднощів. Щоб адекватно передати цей стилістичний засіб в мові перекладу, перекладач повинен не лише відмінно знати мову оригіналу і цільову мову та володіти знаннями з перекладознавства, а й мати гарні фонові знання про культуру, світобачення та життя народів, з мовами яких він працює. При перекладі індивідуально-авторських метафор потрібно також враховувати

неповторний індивідуальний стиль письменника та особливості мови перекладу. Окрім цього, важливим аспектом є відтворення прагматичного впливу та емоційно-експресивного потенціалу оригінального метафоричного виразу.

Щоб якісно та достовірно відтворити індивідуально-авторські метафори з трагедій Вільяма Шекспіра українською мовою, перекладачі використовували різні способи перекладу, поєднуючи їх з перекладацькими трансформаціями. В результаті проведення аналізу досліджуваних індивідуально-авторських метафор, створених Шекспіром в його трагедіях, та їх перекладу на українську мову було виявлено, що перекладачі застосовували три основні способи перекладу метафоричних виразів. Найбільшу частину проаналізованих шекспірівських індивідуально-авторських метафор перекладачі відтворили за допомогою такого способу перекладу як збереження вихідного метафоричного образу в мові перекладу (73%). Цей спосіб відтворення метафоричних виразів виявився найбільш продуктивним, оскільки при перекладі саме індивідуально-авторських метафоричних висловів є особливо важливим зберегти той метафоричний образ, на якому базується оригінальна метафора, яка є унікальним витвором письменника. Наступним за частотою використання є такий спосіб перекладу як перефразування індивідуально-авторської метафори в цільовій мові (16%). В результаті перефразування оригінальну метафору передають неметафоричним виразом в мові перекладу. У цьому випадку перекладачам вдалося відтворити сенс індивідуально-авторських метафор Шекспіра, але вихідний метафоричний образ було втрачено в українському перекладі. Найменш вживаним способом перекладу при відтворенні англійських індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра є заміщення метафоричного виразу (11%). В основі цього способу лежить заміна оригінальної метафори іншим метафоричним висловом цільової мови, який має еквівалентне або схоже значення. Індивідуально-авторські метафори зазвичай не мають прямих еквівалентів в інших мовах, тому при перекладі

шекспірівських метафоричних виразів перекладачі рідко використовували цей спосіб перекладу.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що універсального способу перекладу індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра не існує. У кожному окремому випадку перекладач повинен приймати рішення, обираючи ту чи іншу стратегію перекладу. Головним завданням перекладачів у цьому випадку є збереження не лише семантичної та синтаксичної складових частин індивідуально-авторської метафори, а й прагматичного потенціалу оригінального метафоричного виразу в мові перекладу.

Отже, результати проведеного дослідження показують, що проблема дослідження та класифікацій індивідуально-авторських метафор з трагедій Вільяма Шекспіра та особливості способів їх перекладу на українську мову є дуже об'ємними, тому потребують додаткового детального вивчення. На подальший аналіз заслуговують особливості відтворення індивідуально-авторських метафор Вільяма Шекспіра в українській мові, створених письменником в інших творах. Функціонування індивідуально-авторських метафор в інших жанрах літератури та аналіз їх способів перекладу з англійської на українську мову є також перспективними напрямками для подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алефиренко Н. Ф. Текст и дискурс в фокусе языковой личности. *Материалы Международ. науч. конференции. «Языковая личность – текст – дискурс: теоретические и прикладные аспекты исследования»*. Самара: Изд-во Самар. ун-та, 2006. Ч. 1. С. 6—10.
2. Аристотель. Поэтика. Київ: Мистецтво, 1967. 134 с.
3. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. Москва: Прогресс, 1990. 512 с.
4. Ахметова Г. Д. Языковая композиция художественного текста (на материале русской прозы 80-90-х годов XX века). Дисс. Москва, 2002. 264 с.
5. Бабенко Л. Г., Казарин Ю. В. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика. Москва: Флинта, 2003. 496 с.
6. Белова Т. М. Индивидуально-авторская метафора как способ отражения реальности (на материале стихотворения «Congo» Л.С. Сенгора). *Вестник КГУ им. Н.А. Некрасова*. 2016. № 3. С. 201—204.
7. Бехта І. А. Дискурс наратора в англomовній прозі. Київ: Грамота, 2004. 304 с.
8. Бехта І. А. Сучасні напрями вивчення художнього дискурсу. *Наукові записки Луганського національного університету імені Т. Шевченка. Серія «Філологічні науки»*. 2011. № 1. С. 244—255.
9. Боева Е. Д. Способы перевода авторской метафоры в художественном тексте. *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2014. № 4. С. 41—44.
10. Бриштен В. В. Стратегії перекладу метафор у художньому тексті. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 182—185.
11. Будаев Э. В., Чудинов А. П. Метафора в политической коммуникации. Москва: Флинта, 2008. 248 с.
12. Валгина Н. С. Теория текста : учебное пособие. Москва: Логос, 2003. 173 с.
13. Ван Дейк Т. А. Язык. Познание. Коммуникация. Благовещенск: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. 308 с.
14. Вежбицкая А. Метафора и сравнение. *Теория метафоры: сб. науч. тр.* Москва, 1990. С. 142—149.

15. Виноградов В. В. О языке художественной прозы: избранные труды. Москва: Наука, 1980. 360 с
16. Вошина О. Е. Особенности перевода индивидуально-авторской метафоры. *Вестник ВГУ. Серия лингвистика и межкультурная коммуникация*. Воронеж, 2003. № 2. С. 60—65.
17. Гак В. Г., Телия В. Н., Вольф Е. М. и др. Метафора в языке и тексте. Москва: Наука, 1988. 176 с.
18. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. 460 с.
19. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. 3 изд. Москва: Едиториал УРСС, 2005. 144 с.
20. Гафарова А. С. Художественный текст vs художественный дискурс. URL: <http://rgf.tversu.ru/node/486>.
21. Голикова Н. С. Художній дискурс П. А. Загребельного: лінгвокогнітивний і прагмастилістичний аспекти. Дис. Дніпро, 2019. 529 с.
22. Гончарова Е. А., Шишкина И. П. Интерпретация текста. Немецкий язык : учебное пособие. Москва: Высшая школа, 2005. 368 с.
23. Григорьева В. Дискурс как элемент коммуникативного процесса: прагмалингвистический и когнитивный аспекты: монография. Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2007. 288 с.
24. Гуо Х. Особенности дискурса художественного произведения. *Молодой ученый*. 2017. № 20 (154). С. 483—486.
25. Жижома О. Індивідуально-авторська метафора та особливості її перекладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2019. Вип 26. Том 1. С. 88—93.
26. Казакова Т. А. Практические основы перевода. Санкт-Петербург: «Издательство Союз», 2001. 320 с.
27. Каньшина Н. А. Художественный дискурс, текст или произведение? *Материалы VI Междунар. науч. практ. конференции 22 апреля 2015 г. «Мир языков: ракурс и перспектива»*. Минск: БГУ, 2015. Т. 2. С. 50—52.

28. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця: Нова книга, 2004. 276 с.
29. Карасик В. И. Языковая пластика общения. Волгоград: Парадигма, 2017. 462 с.
30. Кенжегараев Н. Особенности дискурсивного анализа художественного текста. *Молодой ученый*. 2012. № 4. С. 228—231.
31. Кожина М. Н., Дускаева Л. Р., Салимовский В. А. Стилистика русского языка. Москва: Наука, 2008. 464 с.
32. Кондратенко Н. В. Український модерністський і постмодерністський дискурс: комунікативно-прагматичний та текстово-синтаксичний аспекти. Дис. Київ, 2012. Автореферат. 40 с.
33. Кондратьева О. В. Відтворення метафорики романів Д. Брауна в українських перекладах. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2012. Вип. 22. С. 92—99.
34. Кравченко Н. К. Дискурс и дискурс-анализ: краткая энциклопедия. Киев: «Интерсервис», 2017. 288 с.
35. Крылова Д. А., Пронькина В. М. Способы перевода метафоры в художественных произведениях а. кристи с английского языка на русский язык. Научное обозрение: электрон. журн. 2017. № 2. С. 1—7.
36. Лунькова Л. Н., Павлова М. С. Cognitive Aspect of English-Russian Metaphor Translation in Julian Barnes's Talking it Over. *Вестник Российского университета дружбы народов*. 2018. Т. 9. № 4. С. 904—910.
37. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту : навч. посібник. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2016. 176 с.
38. Москвин В. П. Русская метафора: Очерк семиотической теории. Москва: ЛЕНАНД, 2006. 184 с.
39. Ніконова В. Г. та інш. Професійно-орієнтований переклад у когнітивно-дискурсивному ракурсі : навч. посібник. Київ: Вид. центр КНЛУ, 2018. 426 с.

40. Плеханова Т. Ф. Языковое воплощение принципа диалога в англоязычном художественном тексте. Дисс. Минск, 2009. 271 с.
41. Потебня О. А. Эстетика і поетика слова. Київ: Мистецтво, 1985. 302 с.
42. Руснак Ю. М. Когнітивно-прагматична концепція художнього дискурсу (на матеріалі мовотворчості Ольги Кобилянської). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. Харків, 2020. Вип. 87. С. 83—89.
43. Сахнюк О. С. Теорії метафори. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2019. Вип. 6(74). С. 30—33.
44. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
45. Скляревская Г. Н. Метафора в системе языка. Санкт-Петербург: Филологический факультет СПбГУ, 2004. 166 с.
46. Строганова Г. О. Індивідуально-авторські метафори в німецькому економічному медіадискурсі. *Молодий вчений*. 2017. № 8. С. 151—155.
47. Фролова І. Є., Омецинська О. В. Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія*. Харків, 2018. Вип. 87. С. 52—61.
48. Хамитова Э. Р. К вопросу о соотношении индивидуально-авторских, языковых и концептуальных метафор. *Вестник Башкирского университета*. 2011. Т. 16. №1. С. 155—157.
49. Хуилян Г. Особенности дискурса художественного произведения. *Молодой ученый*. № 20 (154). 2017. С. 483—486.
50. Черкасова И. П. Герменевтика и гармония. *Герменевтический круг: текст – смысл-интерпретация* : сб. науч. ст. Армавир–Пятигорск–Ставрополь, 2015. С. 121—131.
51. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры. Екатеринбург: Изд-во УрГПУ, 2001. 238 с.
52. Шарышова Н. В. Проблема перевода концептуальных метафор в поэзии Дилана Томаса. *Евразийский гуманитарный журнал*. 2018. № 4. С. 84—87.

53. Al-Hasnawi A. R. A Cognitive Approach to Translating Metaphors. *Translation Journal*. 2007. No. 11(3). URL:
<http://translationjournal.net/journal/41metaphor.htm>.
54. Broek van den Raymond. The Limits of Translatability Exemplified by Metaphor Translation. *Poetics Today*. 1981. Vol. 2. No. 4. P. 73—87.
55. Catford J. C. A Linguistic Theory of Translation. London: Oxford University Press, 1965. 103 p.
56. Cook G. Discourse. Oxford: OUP, 1989. 165 p.
57. Cook G. The Discourse of Advertising. London: Routledge, 2001. 272 p.
58. Crofts M. Translating Metaphors. *Australian Review of Applied Linguistics*. 1988. Vol. 11. No.1. P. 47—53.
59. Dagut M. B. Can “Metaphor” be translated? *Babel*. 1976. Vol. 22 No. 1. P. 21—33.
60. Deignan A., Gabrys D., Solska A. Teaching English metaphors using crosslinguistic awareness activities. *ELT Journal*. 1997. No. 51 (4). P. 352—361.
61. Fowler R. Linguistic Criticism. Oxford: OUP, 1996. 262 p.
62. Gibbs R. W., Colston H. L. Interpreting Figurative Meaning. New York: Cambridge University Press, 2012. 390 p.
63. Harris Z. S. Discourse analysis. *Language*. 1952. Vol. 28. No. 1. P. 1—30.
64. Herrmann J. B. Metaphor in specialist discourse. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 2015. 185 p.
65. Kövecses Z. Metaphor in culture: Universality and variations. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 336 p.
66. Lakoff G., Johnson M. Metaphors We Live By. Chicago: The University of Chicago Press, 2003. 191 p.
67. Mandelblit Nili. The Cognitive View of Metaphor and its Implications for Translation Theory. *Translation and Meaning*. Part 3. 1995. P. 483—495.
68. Newmark Peter. A Textbook of Translation. New York: Prentice Hall, 1988. 292 p.
69. Newmark Peter. Approaches to Translation. Oxford: Pergamon Press, 2001. 200 p.
70. Nunan D. Discourse analysis. Introducing. London: Penguin Books, 1993. 144 p.

71. Schäffner K. Metaphor and Translation: Some Implications of a Cognitive Approach. *Journal of Pragmatics*. 2004. Vol. 36 (7). P. 1253—1269.
72. Steen G. Understanding metaphor in literature: an empirical approach. New York: Longman Publishing, 1994. 263 p.
73. Stubbs M. Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language. Chicago: University of Chicago Press, 1983. 279 p.
74. Van Dijk T. A., Kintsch W. Strategies of discourse comprehension. New York: Academic Press, 1983. 418 p.
75. Wellek R., Warren A. Theory of Literature. New York: Harcourt, Brace and Company, 1948. 403 p.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(БЭС) – Ярцева В. Н. Большой энциклопедический словарь. Языкознание. [2-е изд.]. Москва: Большая Российская энциклопедия, 1998. 685 с.

(ЕСУ) – Енциклопедія сучасної України. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=66695.

(СЛТ) – Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(АК) – В. Шекспір. Антоній і Клеопатра. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/getfile.php?tid=1235&type=1>.

(Г) – В. Шекспір. Гамлет. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 192 с.

(М) – В. Шекспір. Макбет. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/getfile.php?tid=1261&type=1>.

(ОВМ) – В. Шекспір. Отелло, венеціанський мавр. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/getfile.php?tid=1247&type=1>.

(РД) – В. Шекспір. Ромео і Джульєтта. URL: https://cdn.go4web.co.ua/bul/lib/sh/shekspir_romeo_i_dzhuletta.pdf.

(AC) – W. Shakespeare. Antony and Cleopatra. URL: <https://freeditorial.com/en/books/the-tragedy-of-antony-and-cleopatra/downloadbookepub/pdf>.

(M) – W. Shakespeare. Macbeth. URL: <https://www.campion.edu.au/wp-content/uploads/2015/02/Macbeth.pdf>.

(RJ) – W. Shakespeare. Romeo and Juliet. URL: <https://freeditorial.com/en/books/romeo-and-juliet/downloadbookepub/pdf>.

(THPD) – W. Shakespeare. The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark. URL: <https://www.w3.org/People/maxf/XSLideMaker/hamlet.pdf>.

(TOMV) – W. Shakespeare. The Tragedy of Othello, the Moor of Venice. URL: <https://nosweatshakespeare.com/wp-content/uploads/2020/09/Othello-PDF.pdf>.

ДОДАТОК

Англійськомовні індивідуально-авторські метафори у художньому дискурсі та їх відтворення в українськомовному перекладі

	Текст оригіналу	Текст перекладу
1.	<i>Seem to me all the uses of this world! / Fie on't! ah fie! 'tis an <u>unweeded garden</u>, / That grows to seed; things rank and gross in nature / Possess it merely</i> (THPD: URL).	<i>І затхлі всі потреби цього світу! / Це сад неполеного бур'яну, / Де лиш росте й панує дике зілля</i> (Г: 30–31).
2.	<i>Ay, <u>springs to catch woodcocks</u></i> (THPD: URL).	<i>Сорок ловити на таку <u>полову</u></i> (Г: 39).
3.	<i>But, look, <u>the morn, in russet mantle clad</u>, / Walks o'er the dew of yon <u>high eastward hill</u></i> (THPD: URL).	<i>Та гляньте: ранок в багрянім плащі / Східним узбіччям сходить по <u>росі</u></i> (Г: 26).
4.	<i>I will <u>speak daggers to her, but use none</u></i> (THPD: URL).	<i>Кинджал перекую на вістря <u>слів</u></i> (Г: 101).
5.	<i>In <u>my mind's eye</u>, Horatio</i> (THPD: URL).	<i>В дзеркалі уяви</i> (Г: 32).
6.	<i>For Hamlet and the trifling of his favour, / Hold it a fashion and a toy in blood, / <u>A violet in the youth of primy nature</u></i> (THPD: URL).	<i>А Гамлета ласкаве залицяння / Вважай за модний тон, за легку гру, / <u>За ранкову фіялку – запашилу</u></i> (Г: 35).
7.	<i><u>Denmark's a prison</u></i> (THPD: URL).	<i>Данія – це ж в'язниця</i> (Г: 64).
8.	<i>That suck'd <u>the honey of his music vows</u></i> (THPD: URL).	<i>А я, що пила <u>мед його співних / Признань</u></i> (Г: 85).
9.	<i>Calls virtue hypocrite, takes off the rose / From <u>the fair forehead of an innocent love</u> / And sets a blister</i>	<i>Чесноту зве облудою, з <u>чола / Невинного кохання рве вінок / І там кладе тавро</u></i> (Г: 107).

	<i>there</i> (THPD: URL).	
10.	<i>...man / and wife is one flesh</i> (THPD: URL).	<i>...чоловік і жінка – це / ж одне тіло</i> (Г: 119).
11.	<i>But this eternal blazon must not be / To ears of flesh and blood</i> (THPD: URL).	<i>Та не для вух із крові й тіла ця / Із того світу тайна</i> (Г: 44).
12.	<i>It is the east, and Juliet is the sun</i> (RJ: URL).	<i>Там схід, сама ж Джульєтта – ясне сонце</i> (РД: URL).
13.	<i>Come, civil night, / Thou sober-suited matron, all in black</i> (RJ: URL).	<i>Прийди ж, о ніч, матроно в чорних шатах</i> (РД: URL).
14.	<i>Madam, an hour before the worshipp'd sun / Peer'd forth the golden window of the east</i> (RJ: URL).	<i>Ще до пори, коли ранкове сонце / У сходу золоте вікно зорить</i> (РД: URL).
15.	<i>This precious book of love, this unbound lover, / To beautify him, only lacks a cover</i> (RJ: URL).	<i>Кохання книга гарна і яскрава, / Бракує їй тепер лише оправи</i> (РД: URL).
16.	<i>My lips, two blushing pilgrims, ready stand / To smooth that rough touch with a tender kiss</i> (RJ: URL).	<i>Уста – два пілігрими – хай пристойно / Цілунком ніжним змиють гріх тяжкий</i> (РД: URL).
17.	<i>O, I am fortune's fool</i> (RJ: URL).	<i>Я тільки блазень у руках фортуни</i> (РД: URL).
18.	<i>The roses in thy lips and cheeks shall fade / To paly ashes</i> (RJ: URL).	<i>Троянди уст твоїх і щік зів'януть, / Обернуться на попіл неживий</i> (РД: URL).
19.	<i>To paly ashes, thy eyes' windows fall</i> (RJ: URL).	<i>Очей твоїх зачиняться враз вікна</i> (РД: URL).
20.	<i>Death is my son-in-law</i> (RJ: URL).	<i>Мій зять тепера –</i>

		<i>смерть</i> (РД: URL).
21.	<i>Arise, fair <u>sun</u>, and kill the <u>envious moon</u></i> (RJ: URL).	<i>Зійди ж, прекрасне сонечко, і сяйвом / Блиск заздрісного місяця убий</i> (РД: URL).
22.	<i>This <u>bud of love</u>, by <u>summer's ripening breath</u>, / <u>May prove a beauteous flower</u> when next we meet</i> (RJ: URL).	<i>Теплий подих літа / Нехай цю бруньку ніжного кохання / Оберне в пишну квітку запашну</i> (РД: URL).
23.	<i>Not I; unless the <u>breath of heartsick groans</u>, / <u>Mist-like, infold me from the search of eyes</u></i> (RJ: URL).	<i>О ні! Нехай мої гіркі зітхання / Мене туманом від людей окриють</i> (РД: URL).
24.	<i>And <u>breathed such life</u> with kisses in my lips, / <u>That I revived, and was an emperor</u></i> (RJ: URL).	<i>Мене поцілувавши палко в губи, / Мені вдихнула враз нове життя</i> (РД: URL).
25.	<i>...<u>parting is such</u> / <u>sweet sorrow</u></i> (RJ: URL).	<i>Тяжкий час розставання</i> (РД: URL).
26.	<i>...and, <u>lips, O you</u> / <u>The doors of breath</u>, seal with a righteous kiss</i> (RJ: URL).	<i>А ви, уста мої, дихання брамо, / Скріпіть навек священним поцілунком</i> (РД: URL).
27.	<i><u>Life's but a walking shadow, a poor player</u> / <u>That struts and frets his hour upon the stage</u> / <u>And then is heard no more</u></i> (M: URL).	<i>Життя – рухлива тінь, актор на сцені. / Пограв, побігав, погаласував / Свою часину – та й пропав</i> (M: URL).
28.	<i><u>The night is long that never finds the day</u></i> (M: URL).	<i>Хай ніч і довга, день її здолає</i> (M: URL).
29.	<i>And <u>all our yesterdays have lighted fools</u> / <u>The way to dusty death</u></i> (M: URL).	<i>Всі "вчора" лиш освітлювали шлях / До тліну смерті</i> (M: URL).
30.	<i>I have bought / <u>Golden opinions</u></i>	<i>Він так ушанував мене, що славу /</i>

	<i>from all sorts of people, / Which would be worn now in their newest gloss (M: URL).</i>	<i>Здобув я <u>золоту</u> в очах народу (M: URL).</i>
31.	<i>The wine of life is drawn, and the mere lees / Is left this vault to brag of (M: URL).</i>	<i>Вино життя розлите, тільки осад / На дні лишивсь (M: URL).</i>
32.	<i>O, full of scorpions is my mind, dear wife (M: URL).</i>	<i>Дружинонько, не можу. / <u>Мій мозок знову жалять скорпіони</u> (M: URL).</i>
33.	<i>Of direst cruelty! <u>make thick my blood</u> (M: URL).</i>	<i>Злобою лютою, <u>згустіте кров</u> (M: URL).</i>
34.	<i>Go get some water, / And <u>wash this filthy witness from your hand</u> (M: URL).</i>	<i>Йди, водою / <u>Відмий ці свідчення криваві з рук</u> (M: URL).</i>
35.	<i>where we are, / <u>There's daggers in men's smiles</u> (M: URL).</i>	<i>А тут – <u>кинджали</u> / У кожній <u>посмішці</u> (M: URL).</i>
36.	<i>Here's <u>the smell of the blood still</u> (M: URL).</i>	<i>А <u>рука й досі тхне кров'ю</u> (M: URL).</i>
37.	<i>Make all our trumpets speak; give them all breath, / <u>Those clamorous harbingers of blood and death</u> (M: URL).</i>	<i>Гей, голосніше, сурмачі сурміть,- / <u>Хай кров і смерть їх голосом зривить</u> (M: URL).</i>
38.	<i>...my soul is too much charged / <u>With blood of thine already</u> (M: URL).</i>	<i>Вже досить крові / <u>Твоїх у мене на душі</u> (M: URL).</i>
39.	<i>I have no words: / <u>My voice is in my sword</u> (M: URL).</i>	<i>Тобі / <u>Меч відповість, а слів мені бракує</u> (M: URL).</i>
40.	<i>Nor heaven peep through <u>the blanket of the dark</u>, / To cry 'Hold, hold!' (M: URL).</i>	<i>Щоб небо, розірвавши <u>мли покрови</u>, / Не закричало: "Стій!" (M: URL).</i>

41.	<i>Is't night's predominance, or the day's shame, / That darkness does <u>the face of earth entomb</u> (M: URL).</i>	<i>Чи то змагає ніч, чи сором днів, / Але вкриває мла <u>землі обличчя</u> (M: URL).</i>
42.	<i>I must become <u>a borrower of the night</u> / For a dark hour or twain (M: URL).</i>	<i>Пристане кінь, тоді й <u>частину ночі</u> / Я <u>прихоплю</u> (M: URL).</i>
43.	<i>Come, seeling night, / Scarf up <u>the tender eye of pitiful day</u> (M: URL).</i>	<i>Сновійна ноче, / <u>Дню благосному очі зав'яжи</u> (M: URL).</i>
44.	<i>If you can look into <u>the seeds of time</u>, / And say which grain will grow and which will not (M: URL).</i>	<i>Як спроможні ви / У <u>засівах майбутніх</u> розрізняти, / Чиє зерно зросте, чиє загине (M: URL).</i>
45.	<i><u>To beguile the time</u>, / Look like the time (M: URL).</i>	<i><u>Щоб обдурити всіх</u>, сам будь як всії (M: URL).</i>
46.	<i><u>False face must hide what the false heart doth know</u> (M: URL).</i>	<i><u>облудністю лиця</u> / <u>Прикриймо те, з чим криються серця</u> (M: URL).</i>
47.	<i>Only it spoils <u>the pleasure of the time</u> (M: URL).</i>	<i>Та жаль, що зіпсував нам <u>святкування</u> (M: URL).</i>
48.	<i>I have almost forgot <u>the taste of fears</u> (M: URL).</i>	<i>Я вже й забув, який на смак той <u>страх</u> (M: URL).</i>
49.	<i>I see thee compass'd with thy <u>kingdom's pearl</u> (M: URL).</i>	<i>Круг тебе – <u>пери, квіти королівства</u> (M: URL).</i>
50.	<i>To-morrow, and to-morrow, and to-morrow, / Creeps in this petty pace from day to day / To <u>the last syllable of recorded time</u> (M: URL).</i>	<i>Завтра, завтра, завтра... / А дні дрібними кроками повзуть / Аж до <u>останньої життя сторінки</u> (M: URL).</i>
51.	<i><u>...it is a tale</u> / Told by an idiot, full of <u>sound and fury</u>, / Signifying <u>nothing</u> (M: URL).</i>	<i>Воно – / Це дурня казка, вся зі слів <u>гучних</u> / <u>І геть безглузда</u> (M: URL).</i>
52.	<i><u>Fair is foul, and foul is</u></i>	<i><u>Є зло в добрі, добро у злі</u> (M: URL).</i>

	<i>fair</i> (M: URL).	
53.	<i>The rest is labour, which is not used for you</i> (M: URL).	<i>Важкий мені спочин, що вам не служить</i> (M: URL).
54.	<i>...yet do I fear thy nature; / It is too full o' the milk of human kindness / To catch the nearest way</i> (M: URL).	<i>Одначе / Всмоктав ти надмір людяності разом / Із молоком, щоб вибрати шлях короткий</i> (M: URL).
55.	<i>To alter favour ever is to fear</i> (M: URL).	<i>Хто хмурий, той здається небезпечним</i> (M: URL).
56.	<i>The love that follows us sometime is our trouble</i> (M: URL).	<i>Хай нам любов і завдає турбот</i> (M: URL).
57.	<i>When now I think you can behold such sights, / And keep the natural ruby of your cheeks</i> (M: URL).	<i>Мене вражає інше – як це ви / На явища ці дивитесь спокійно / Й рум'яні з ваших щік не сходять</i> (M: URL).
58.	<i>My strange and self-abuse / Is the initiate fear that wants hard use: / We are yet but young in deed</i> (M: URL).	<i>Всі мої тривоги – / Лиш новака розгублення убоге. / Нам досвіду бракує в цих ділах</i> (M: URL).
59.	<i>And you all know, security / Is mortals' chiefest enemy</i> (M: URL).	<i>А самовпевненість завжди / Призводить смертних до біди</i> (M: URL).
60.	<i>Boundless intemperance / In nature is a tyranny</i> (M: URL).	<i>Така нестриманість безмежна – теж / Є тиранія</i> (M: URL).
61.	<i>Take up this mangled matter at the best: / Men do their broken weapons rather use / Than their bare hands</i> (TOMV: URL).	<i>Що зроблено, того не переробиш,- / Найкраще вам з цим ділом примиритись – / Така моя порада</i> (OBM: URL).
62.	<i>Our bodies are our gardens, to the which / our wills are</i>	<i>Наше тіло – це наш / сад, а наша воля – садівник у ньому</i> (OBM: URL).

	<i>gardeners</i> (TOMV: URL).	
63.	<i>There are many / events in <u>the womb of ___ time</u> which will be delivered</i> (TOMV: URL).	<i>Ще багато в / <u>утробі часу</u> лежить подій, які незабаром народяться на світ</i> (OBV: URL).
64.	<i>O, beware, my lord, of <u>jealousy</u>; / It is the <u>green-eyed monster</u> which doth mock / The meat it feeds on</i> (TOMV: URL).	<i>Стережіться <u>ревнощів</u>, мій пане! / То <u>гад</u> страшний з зеленими очима, / Який <u>глузує</u> з <u>власної</u> <u>поживи</u></i> (OBV: URL).
65.	<i>Good name in man and woman, dear my lord, / Is the immediate jewel of <u>their souls</u></i> (TOMV: URL).	<i>Для жінки й чоловіка – честь, їх <u>добре</u> / <u>Ім'я</u> – то найцінніший <u>скарб</u> <u>душі</u></i> (OBV: URL).
66.	<i>Rouse him: make after him, <u>poison</u> his delight</i> (TOMV: URL).	<i>Збудить його; нехай біжить в погоню! / <u>Його</u> <u>блаженний</u> <u>спокій</u> <u>отруїть</u></i> (OBV: URL).
67.	<i>Even now, now, very now, <u>an old black ram</u> / Is topping your white <u>ewe</u></i> (TOMV: URL).	<i>Ось саме зараз, в цю хвилину, <u>чорний</u> / <u>Старий</u> <u>баран</u>, можливо, <u>покриває</u> / <u>Овечку</u> <u>вашу</u> <u>білу</u></i> (OBV: URL).
68.	<i>...you'll / have your daughter covered with a <u>Barbary horse</u></i> (TOMV: URL).	<i>Ви, мабуть, хочете, щоб <u>дочка</u> <u>ваша</u> <u>спарувалася</u> з <u>берберійським</u> / <u>жеребцем</u></i> (OBV: URL).
69.	<i>I am one, sir, that comes to tell you your daughter / and the Moor are now making the beast with two <u>backs</u></i> (TOMV: URL).	<i>Синьйоре, я – той, хто прийшов сказати вам, що цієї хвилини <u>дочка</u> <u>ваша</u> і <u>мавр</u> / <u>являють</u> <u>собою</u> <u>тварину</u> з <u>двома</u> <u>спинами</u></i> (OBV: URL).
70.	<i>And, though he in a fertile climate dwell, / <u>Plague</u> him with <u>flies</u></i> (TOMV: URL).	<i>Хоч <u>мавр</u> живе в країні <u>благодатній</u>, / <u>Замучте</u> <u>мухами</u> <u>його</u></i> (OBV: URL).
71.	<i>Or else <u>the devil</u> will make a</i>	<i>Інакше <u>чорт</u> вам <u>подарує</u></i>

	<i>grandsire of you</i> (TOMV: URL).	<i>внука</i> (OBM: URL).
72.	<i>I must show out a flag and sign of love, / Which is indeed but sign</i> (TOMV: URL).	<i>Нужда велить піднять любові прапор, – / Нещирої, звичайно</i> (OBM: URL).
73.	<i>If the balance of our lives had not one / scale of reason to poise another of sensuality, the / blood and baseness of our natures would conduct us / to most preposterous conclusions</i> (TOMV: URL).	<i>Якби на терезах нашого життя не було шальки з розумом, щоб урівноважити шальку / чуттєвості, то наша кров і паскудність нашої натури призвели б нас до найбезглуздіших / наслідків</i> (OBM: URL).
74.	<i>After some time, to abuse Othello's ear / That he is too familiar with his wife</i> (TOMV: URL).	<i>Я згодом нашенчу Отелло, / Що Кассіо з дружиною його / Люб'язний надто</i> (OBM: URL).
75.	<i>And will as tenderly be led by the nose / As asses are</i> (TOMV: URL).	<i>За носа / Водити мавра можна так любенько, / Немов осла</i> (OBM: URL).
76.	<i>When devils will the blackest sins put on, / They do suggest at first with heavenly shows, / As I do now</i> (TOMV: URL).	<i>Коли чорти / Щонайчорнішу справу затівають – / В небеснім, світлім образі спочатку / З'являється вона. Так я тепер</i> (OBM: URL).
77.	<i>So will I turn her virtue into pitch, / And out of her own goodness make the net / That shall enmesh them all</i> (TOMV: URL).	<i>Так зроблю я дьоготь / З чесноти; з добрості сплету тенета / І всіх облутая</i> (OBM: URL).
78.	<i>Dangerous conceits are, in their natures, poisons. / Which at the first are scarce found to distaste, / But with a little act upon the blood</i> (TOMV: URL).	<i>Непевні здогади – також отрута, / Спочатку непомітна і на смак / Ледь чутна, та коли у кров потрапить – / Палитиме, неначе поклад сірки</i> (OBM: URL).

79.	<i>Tis not a year or two shows us a man: / <u>They are all but stomachs, and we all but food</u>; / To eat us hungerly, and when they are full, / They belch us (TOMV: URL).</i>	<i>Й за рік, за два не вивчиш чоловіка; / <u>Вони – це шлунки, ми – лиш їхній харч</u>; / Вони ковтають нас, коли голодні; / А черево напхавши – вивергають (OBM: URL).</i>
80.	<i>A horned man's a monster and a <u>beast</u> (TOMV: URL).</i>	<i>Рогатий муж – потвора то і <u>звір</u> (OBM: URL).</i>
81.	<i>The Moor already changes with <u>my poison</u> (TOMV: URL).</i>	<i>Моя <u>отрута</u> діє на Отелло (OBM: URL).</i>
82.	<i>I see, sir, <u>you are eaten up with passion</u> (TOMV: URL).</i>	<i>Як бачу я, <u>вас ревності вже душать</u> (OBM: URL).</i>
83.	<i>I should be wise, for <u>honesty's a fool</u> / And loses that it works for (TOMV: URL).</i>	<i>Волю бути розумним я, бо <u>чесність</u> – / То <u>дурість</u>, генерале, що ніколи / Мети своєї досягти не може (OBM: URL).</i>
84.	<i>The native act and figure of my heart / In compliment extern, 'tis not long after / But I will <u>wear my heart upon my sleeve</u> / For daws to peck at (TOMV: URL).</i>	<i>Адже коли я вчинками своїми / Розкрию серця внутрішність і сутність – / Я ніби <u>почеплю на рукаві</u> / Те <u>серце</u>, щоб його клювали галки (OBM: URL).</i>
85.	<i>It is merely <u>a lust of the blood</u> and a permission of / the will (TOMV: URL).</i>	<i>Це просто <u>бурхання крові</u> й попускання волі (OBM: URL).</i>
86.	<i>In following him, I follow but myself; / <u>Heaven is my judge</u>, not I for love and duty, / But seeming so, for my <u>peculiar end</u> (TOMV: URL).</i>	<i>Я, служачи йому, служу собі. / I, <u>небом присягаюсь</u>, тут немає / Ані повинності, ані любові, / І ними тільки прикриваюсь я, / Щоб приховать мій особливий замір (OBM: URL).</i>

87.	<i>It is silliness to live when to live is torment; and / then have we a prescription to die when <u>death is our physician</u> (TOMV: URL).</i>	<i>Дурний буде жити, коли життя стає для нього мукою; нам приписано вмерти, якщо / <u>смерть – наш лікар</u> (OBV: URL).</i>
88.	<i>O thou day o' th' world, / Chain mine arm'd neck. <u>Leap thou, attire and all, / Through proof of harness to my heart, and there / Ride on the pants triumphing</u> (AC: URL).</i>	<i>Обійми хутчіш / Мою затиснуту в залізо шию. / <u>Пробийсь крізь лати в серце геть уся / I злийся із його биттям щасливим</u> (AK: URL).</i>
89.	<i>For his bounty, / There was no winter in't; an autumn 'twas / That grew the more by reaping (AC: URL).</i>	<i>Доброта його / Зими не знала – <u>тільки щедрю осінь: / Тим більш плодів, чим більше їх збирали</u> (AK: URL).</i>
90.	<i>I am his fortune's vassal (AC: URL).</i>	<i>Скажи – я <u>бранка у його фортуни</u> (AK: URL).</i>
91.	<i>But how <u>the fear of us / May cement their divisions, and bind up / The petty difference we yet not know</u> (AC: URL).</i>	<i>Та невідомо, / Чи <u>острах перед нами не допоможе / їх замирити і скріпити згоду</u> (AK: URL).</i>
92.	<i>Kingdoms are clay (AC: URL).</i>	<i><u>Всі царства – тлін</u> (AK: URL).</i>
93.	<i>He has <u>a cloud in's face</u> (AC: URL).</i>	<i><u>Спохмурнів він</u> (AK: URL).</i>
94.	<i>Sextus Pompeius / Hath given the dare to Caesar, and <u>commands / The empire of the sea</u> (AC: URL).</i>	<i>Секст Помпей / Повстав на Цезаря і <u>владарює / На морі</u> (AK: URL).</i>
95.	<i>...he fishes, drinks, and <u>wastes / The lamps of night in revel</u> (AC: URL).</i>	<i>Вудить рибу / Та <u>цілі ночі н'є в огнях бенкетних</u> (AK: URL).</i>
96.	<i>You shall find there / <u>A man who is the abstract of all faults / That all men follow</u> (AC: URL).</i>	<i><u>Чоловік цей, видно, / Утілює всі вади, всі пороки</u> (AK: URL).</i>

97.	<i>Your speech is passion; / But pray you stir no embers up (AC: URL).</i>	<i>Надто ти гарячий. / Не воружи жарин (AK: URL).</i>
98.	<i>If beauty, wisdom, modesty, can settle / The heart of Antony, <u>Octavia</u> is / A blessed lottery to <u>him</u> (AC: URL).</i>	<i>Якщо краса, порядність, ум – над серцем / Антонієвим владні, то для нього / <u>Октавія</u> – безцінний <u>скарб</u> (AK: URL).</i>
99.	<i>Her tongue will not obey her heart, nor can / Her heart inform her <u>tongue</u> (AC: URL).</i>	<i>Язик її не слухається серця, / А серце не керує язиком (AK: URL).</i>
100.	<i>Our fortune on the sea is out of <u>breath</u>, / And sinks most <u>lamentably</u> (AC: URL).</i>	<i>Фортуні нашій духу не стає, / I, <u>бідна</u>, <u>тоне</u> (AK: URL).</i>

SUMMARY

Fictional discourse is a limitless space for the functioning of various stylistic devices that add expressiveness and figurativeness to a writer's fictional language. One of these figures of speech is an individual author's, or original, metaphor. This trope is not only a means of creating imagery but also a characteristic feature of the author's individual style, the result of the writer's unique worldview. Individual author's metaphors can help a writer to describe the special fictional world they created, characters and events of a literary work in a more vivid manner. The use of such metaphorical expressions contributes to a complete expression of the semantic and expressive content of a fictional work.

One of the most outstanding representatives of world literature who actively created individual author's metaphors in their literary works is William Shakespeare. The metaphorical world of the great English playwright impresses with its diversity and versatility. Metaphors allow Shakespeare to present the world in unexpected emotional angles and thereby reveal the diversity of the personalities of the characters of his tragedies and the meaning of things, relationships and feelings. The use of individual author's metaphors is a special indicator, a unique marker of William Shakespeare's style, so the translation of this stylistic device creates various challenges for translators. A lot of scientific and research works have been devoted to the study of the fictional works of this outstanding writer, but the issue of translating William Shakespeare's individual author's metaphors from English into Ukrainian still remains relevant, especially from the point of view of translation studies.

The aim of the research is to investigate the semantic and formal features of individual author's metaphors in the tragedies of William Shakespeare and to analyse the ways of their translation from English into Ukrainian.

The objectives of the research are:

- to study a metaphor and an individual author's metaphor as linguistic phenomena;
- to analyse the classifications of individual author's metaphors;

- to study and explain the ways of translating individual author's metaphors in fictional discourse;
- to study and investigate individual author's metaphors in the tragedies of William Shakespeare;
- to classify individual author's metaphors created by William Shakespeare in his tragedies according to semantic and formal features;
- to analyse the Ukrainian translations of individual author's metaphors used in the tragedies of William Shakespeare;
- to define, analyse and investigate the ways of translation used by translators in the process of rendering individual author's metaphors from the tragedies of William Shakespeare from English into the Ukrainian language.

The object of the research work is the individual author's metaphors in the tragedies of William Shakespeare.

The investigation subject is the most common ways of translating individual author's metaphors that William Shakespeare used in his tragedies from English into the Ukrainian language.

Data sources are William Shakespeare's tragedies (*Macbeth; Romeo and Juliet; The Tragedy of Othello, the Moor of Venice; The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark; Antony and Cleopatra*) and the Ukrainian translations of these tragedies.

The structure of the research work consists of the following parts: introduction, 3 chapters with conclusions to each of them, conclusions to the entire research work, bibliography, lists of reference and data sources, annex and summary.

Due to the analysis of the theoretical material, it can be stated that it is generally accepted to divide metaphors into linguistic and individual author's ones. While a linguistic metaphor reflects a general linguistic picture of the world, an individual author's metaphor is a reflection of the unique picture of the world of the writer who designed it. Thus, individual author's metaphors are created by a particular writer and are one of the special features of the individual style of their creator.

Individual author's metaphors can function in various discourses, but they are most often found in fictional discourse. This type of discourse is based on indirect artistic communication between the author of a literary work and readers. An important feature of fictional discourse is that it combines features of different types of discourse. Fictional discourse is a multi-component, complex structure that acts as a special mediator between reality and a fictional world of a writer. Since the main aim of this type of discourse is an aesthetic and emotional impact on readers, fictional discourse is a perfect sphere for the functioning of a wide variety of stylistic devices, including individual author's metaphors.

For the research were selected 100 examples of individual author's metaphors from the tragedies of William Shakespeare. These metaphorical expressions were analysed and classified according to their semantic and formal features. On the basis of the analysis, it was established that according to the semantic classification, the analysed individual author's metaphors of William Shakespeare can be divided into four main types, in particular, into anthropomorphic, sociomorphic, naturemorphic and artefactual metaphors. Anthropomorphic individual author's metaphors prevail among the studied examples of Shakespearean metaphors (49%). They are followed by naturemorphic individual author's metaphors (25%). Artefactual individual author's metaphors, which make up 15%, occupy the third place. The least common group among the analysed metaphorical expressions created by William Shakespeare are sociomorphic individual author's metaphors (11%). Such types of Shakespearean metaphors as anthropomorphic, naturemorphic and sociomorphic have their subtypes, which characterize certain special features of metaphorical expressions. This fact indicates that William Shakespeare's individual author's metaphors are semantically rich.

Another criterion, according to which the selected Shakespearean individual author's metaphors were analysed, is a form of metaphorical expression. Having studied the individual author's metaphors of William Shakespeare according to their formal features, it was found that in his tragedies the writer created word (87%) and phrase (13%) metaphors. Word Shakespearean metaphorical expressions were

divided according to belonging to a certain part of speech. The most common among the investigated word metaphors of William Shakespeare are substantive, or noun, individual author's metaphors (59%). Verb individual author's metaphors are also quite common in Shakespeare's tragedies and they make up 26% of all analysed Shakespearean metaphors. The least used are adjectival individual author's metaphors, which account for only 2%. Thus, in his tragedies, William Shakespeare created individual author's metaphors of various forms, metaphorizing principally such parts of speech as nouns, verbs and adjectives.

One of the main objectives of this research work was to study and analyse ways of translating individual author's metaphors constructed by William Shakespeare in his tragedies from English into the Ukrainian language. The translation of individual author's metaphorical expressions causes a lot of challenges. In order to adequately render this stylistic device in a target language, a translator should not only know a source language and a target language perfectly and have excellent knowledge of translation studies but also have good background knowledge about the culture, worldview and life of the peoples whose languages he works with. When translating individual author's metaphors, the unique individual style of a writer and the peculiarities of a target language should also be taken into account. Apart from that, an important aspect is the reproduction of the pragmatic impact and emotional and expressive potential of a source metaphorical expression.

In order to adequately and qualitatively translate individual author's metaphors from William Shakespeare's tragedies into Ukrainian, the translators used various ways of translation, combining them with translation transformations. As a result of the analysis of the researched individual author's metaphors created by the playwright in his tragedies and their translation into Ukrainian, it was found that the translators used three main ways of translating metaphorical expressions. The translators rendered most of the analysed individual author's metaphors of Shakespeare using such a way of translation as preserving an original metaphorical image in a target language (73%). This way of rendering metaphorical expressions turned out to be the most productive because when translating individual author's metaphors, it is

especially important to preserve the metaphorical image on which the source metaphor is based. The next most frequently used way of translation is the paraphrasing of an individual author's metaphor in a target language (16%). As a result of paraphrasing, a metaphor is conveyed by a non-metaphorical expression in a target language. In this case, the translators succeeded in recreating the meaning of Shakespeare's individual author's metaphors, but the original metaphorical image was lost in the Ukrainian translation. The least used way of translation when rendering the English individual author's metaphors of William Shakespeare is the substitution of a metaphor (11%). This method is based on the replacement of a source metaphor with another metaphorical expression of a target language that has an equivalent or similar meaning. Individual author's metaphors usually do not have direct equivalents in other languages, therefore, when translating Shakespeare's metaphorical expressions, translators rarely applied this way of translation.

On the basis of the research, it is possible to make the conclusion that there is no universal way of translating individual author's metaphors of William Shakespeare. In each individual case, a translator should make a decision, choosing one or another translation strategy. The main task of translators is to preserve not only the semantic and syntactic constituent parts of an individual author's metaphor but also the pragmatic potential of a source metaphorical expression in a target language.

Therefore, the results of the research show that the problem of study and classification of individual author's metaphors from the tragedies of William Shakespeare and the peculiarities of their translation into the Ukrainian language is very voluminous, that is why it requires additional detailed researches. The effective ways of translating individual author's metaphors of William Shakespeare into the Ukrainian language, which were created by the playwright in other fictional works, deserve further analysis. The functioning of individual author's metaphors in other genres of literature and the analysis of ways of their translation from English into Ukrainian are also prospective directions for further research.